

Jó gyakorlatok a tutorrendszerben

Budapest, 2019

Válogatta: Dr. Polonkai Mária, szakmai vezető

Szerkesztette: Domján Gabriella, alprojektvezető

Technikai szerkesztő: Babis Livia, szakmai koordinátor

Tartalomjegyzék

Előszó.....	4
1. Bodor Lilla.....	6
2. Czirjárné Mándity Ivett.....	18
3. Fenyősi Erika.....	27
4. Fülöp Márta Marianna.....	35
5. Harkányi Adrienne.....	46
6. Ihász Éva.....	56
7. Kovácsné Komáromi Éva.....	65
8. Mentler Mariann.....	78
9. Orosz Istvánné.....	93
10. Rigó Attiláné.....	102
11. Sábiánné Jánosi Anna Mária.....	110
12. Sónyák-Nikovics Andrea.....	119
13. Spitzmüllerné László Gabriella.....	126
14. Veréb Zsolt.....	136
15. Ernesztné Sebők Beáta.....	141
16. Molnár Orsolya Zsuzsanna.....	154
17. Oláhné Balogh Éva.....	162
18. Nyakóné Kántor Mária.....	172

Előszó

A Matehetsz tutorsegítő rendszere a Nemzeti Tehetség Program keretében 2017 januárjától kezdődően Magyarország teljes területén egyenletes területi lefedettséget biztosító tutorhálózatot alakít ki és működtet. A tutorsegítői szerepkör új fejlesztése a hazai tehetségsegítésnek, amely mára már rendszerként és egyedi megoldásaiban is a tehetséggondozás jó gyakorlataként mutatható be. A tutor a tehetséges, a programba beválogatott tanulóknak (a tutoráltaknak) a következőkben segít:

- a tehetséges fiatal számára szükséges tehetségsegítői komplex szempontrendszert alkalmazza, egy éven keresztül személyes kíséréssel, segítő beszélgetéssel, személyre szabott koordinációval;
- a tehetséges fiatal kiemelkedő tehetségterületeinek fejlesztéséről, gazdagításáról gondoskodik, segíti egyéni és csoportos programokban lehetséges részvételét; segíti a tanuló térségi vagy országos, nemzetközi programokba való bekapcsolódását.

A tutor tehát az a segítő/pártfogó, aki a tutorált mellett a tutorrendszer legfontosabb pillére. Ő az, aki segíti, támogatja a tutoráltat (és az őt fejlesztő pedagógusokat, kollégákat) az egyéni fejlesztési terve megvalósításában. Nem elvárás, hogy a tutor a legjobb szakembere legyen a tutorált tehetségterületének. Annál inkább kompetens abban, hogy a megfelelő információk birtokában, ismerve a tutorált erősségeit, fejlesztendő területeit, céljait, családi és iskolai hátterét, a lehető legtöbb támogatást nyújtsa személyesen, írásban, egyénileg vagy csoportban – a szükséges mértékben és a kellő időben bevonva, mozgósítva a tutorált szüleit, osztályfőnökét, szaktanárát, kortársait. A tutor empatikusan, segítően, pozitív hozzáállással támogatja a tutorált előmenetelét, a számára szükségesnek látszó megoldást keresi, konstruktív kritikai érzékkel, és képes hatékony visszajelzést is adni a tutorrendszer résztvevőinek.

Ez az itt közölt összeállítás az egy vagy több éve a tutorrendszerben közreműködő tutorok által, a csoportos fejlesztő tevékenységekre összeállított programok egy szűk keresztmetszetét mutatja be annak érdekében, hogy tutortársaiknak segítsenek, a jó példák átörökítésében részt vegyenek, másokat inspiráljanak, a tehetségsegítés folyamatát saját tapasztalataikkal gazdagítsák.

A bemutatott csoportos foglalkozások jó gyakorlatainak céljai, feladatai jól mutatják, hogy a programok komplex módon segítik a tutoráltak fejlesztését, vagy elkülönült tevékenységterületen fejtik ki fejlesztő hatásukat.

Az összeállításban bemutatott jó gyakorlatok szerzőit, alkalmazóit a hitelesség, az originalitás, a szakszerűségekre való törekvés, a szervezeti formák keresése irányította, hogy a legeredményesebben végezhesék a segítő tevékenységüket.

A tutori csoportos foglalkozások bemutatását vállaló 16 jó gyakorlat hiánypótló a tutorrendszerben, a hazai tehetségsegítésben. Bízunk benne, hogy a bemutatott jó gyakorlatok segítik a tutorokat újabb eredményes tehetségsegítő, fejlesztő foglalkozások programjainak összeállításában, másokkal való megosztásában.

Budapest, 2019. április

Dr. Polonkai Mária
szakmai vezető

1. Bodor Lilla

A teljesítményszorongás csökkentését célzó csoportos találkozók szervezése irodalomterápiás elemekkel

1. Előszó

Már az első találkozások során észrevettem, hogy a tutoráltjaim általában nagyon jó tanulók, sokat versenyeznek, rengeteg különóra járnak, és gyakran a csoportos szabadidő eltöltése során (pl. osztálykirándulás) is versengő helyzetben találják magukat. A kiemelkedő teljesítményük mellett viszont saját bevallásuk szerint önbizalom-hiányosak, és nehéz egyenrangú kortárs kapcsolatokat fenntartaniuk. Ezért az első csoporttalálkozóink céljává azt tűztem ki, hogy a fiatalok elsősorban emberi oldalukról ismerjék meg egymást és saját magukat, a versengés helyett a feszültségmentes légkörre, az együttműködésre és egymás támogatására helyezük a hangsúlyt, a különbözőségeiket pedig ne hátrányként, hanem értékes tulajdonságaikként azonosítsák. Ehhez játékos kommunikációs gyakorlatokat és szövegterápiás eszközöket használtam fel.

A biblioterápia (más néven irodalomterápia) mint módszer, versek, mesék, történetek, dalszövegek vagy filmek segítségével egy, a hétköznapi valóságtól kicsit elrugaszkodott felület nyújtásával (ez maga a szöveg) könnyíti meg az érzelmek beazonosítását, az azokról való kommunikációt, segít felismerni és kicsit kívülről szemlélni a problémákat, valamint alternatív megoldási javaslatokat megfogalmazni, és azokról építő jellegű beszélgetéseket folytatni. Az irodalomterápia a fiatalok körében azért is hasznos módszer, mert általa nem érzik úgy, hogy „vájkkalunk” a magánéletükben, segítségével pontosan annyit és úgy mondanak el magukról, amennyit és ahogyan szeretnének, miközben önismeretük, kreatív és problémamegoldó gondolkodásuk folyamatosan fejlődik. Mint csoportterápiás módszer a biblioterápia fejleszti a fiatalok empátiáját, kommunikációs és vitakészségét, egymás iránti toleranciáját.

2. A tutorcsoport bemutatása

A csoportomban fiúk és lányok vegyesen voltak jelen, összetételük mind korban, mind tehetségterület tekintetében meglehetősen széles skálán mozgott. A tutorálási folyamat megkezdésekor a legfiatalabb csoporttag 13, a legidősebb 17 éves volt. Többen voltak, akik nem kifejezetten egy tehetségterületen mutattak kiemelkedő teljesítményt, hanem elkötelezetté

és sikeressé váltak szinte mindenben, amibe belekezdtek. Kiemelkedően jó tanulók voltak, és mivel minden tantárgyból szerettek volna megfelelni a követelményeknek, azzal volt elsősorban problémájuk, hogy valójában mivel is szeretnének hosszú távon foglalkozni. Két olyan fő volt, akik már elkötelezték magukat valamilyen érdeklődési kör mellett, ezzel voltak kapcsolatosak az eredményeik is, és mindenképpen ebben szerettek volna fejlődni a későbbiekben.

Bár a fiatalok tehetségprogramban való részvételének motivációja alapvetően nem volt azonos, a csoportfoglalkozásokon hamar hasonló célok fogalmazódtak meg: a pályaorientáció tisztázása, hasonló érdeklődésű társakkal való kapcsolat kialakítása, a kortárs és egyéb emberi viszonyaikban történő eligazodás segítése, nyilvános szereplés gyakorlása, önismeret és önbizalom fejlesztése.

Viszonylag nagy volt a különbség a fiatalok verbális képességei között, ezenkívül voltak inkább introvertált és extrovertáltabb típusúak is közöttük. A különbözőségek (nem, kor, iskolatípus, érdeklődés, lelki beállítódás, kommunikációs képességek) lehetőséget biztosítottak számomra arra, hogy fejlesszem empátiájukat, egymás iránti toleranciájukat és tágítsam világgépüket.

3. A csoportfoglalkozás bemutatása

Mivel a tutoráltjaim mind kiemelkedők voltak valamiben, napi szinten versenyeztek és próbáltak megfelelni saját maguk, az iskola vagy a szülők elvárásainak, az első csoportfoglalkozásom célja az volt, hogy hagyják otthon „iskolai énjüket”, a tehetségterületüket, és minden szorongást keltő beidegződésüket, és egymást egy feszültségmentes, elfogadó, egymásra és saját magukra is valóban kíváncsi, nyitott közegben ismerjék meg.

Ehhez a következő elemeket használtam fel:

3.1. Játékszabályok, keretek közös lefektetése

Nagyon fontosnak tartottam közösen, a tutoráltakkal együtt lefektetni az együttléteink szabályait. Ez – az iskolákban szokásos egyoldalú szabályközléssel ellentétben – erősíti a fiatalokban a felelősségérzetet, a bevonódást, és egy demokratikus légkörben való tudatos mozgásra ad lehetőséget, valamint hozzájárul ahhoz, hogy a csoportterápiás kereteken belül

fejlesszük a fiatalok együttműködési készségeit. A szabályok nálunk a következőképpen néztek ki:

- mindenkit lehet tegezni
- WC-re ki lehet menni engedélykérés nélkül
- mobiltelefont le kell halkítani, de ha nagyon fontos a hívás, ki kell menni
- egymásra külön jelentkezés nélkül reagálhatnak. Nem egymással kell vitatkozni, hanem érdeklődő, kibontó kérdéseket lehet feltenni, valamint hozzátenni az elhangzottakhoz a saját tapasztalatokat, saját szempontú megközelítést alkalmazni.
- ismerősöknek mesélhetnek a foglalkozásról, de nem tehetik fel nyilvános helyre (pl. internet) az itt elhangzottakat.

3.2. Bemutatkozás, ismerkedés

Már a bemutatkozásnál hangsúlyt fektettem arra, hogy a tehetségterületük helyett a személyiségjellemzőik kerüljenek előtérbe. A bemutatkozás és a nevek rögzítése a következőképpen zajlott:

- Mondj a neved első betűjével egy személyiségjellemzőt magadról, és így mutakozz be nekünk. Én kezdem: Lelkes Lilla
- Névkígyó: mindenki mondja a tőle jobbra lévő szomszédja nevét, majd a sajátját. Utána az összes többit is. Majd dobáljuk a magzsákot, és aki kapja, annak el kell mondania a dobó nevét, majd azét, akinek ő továbbdobja.

3.3. Hangulati bemutatkozás versterápiával

Fontosnak tartottam bevezetni azt a szokást, hogy a csoportfoglalkozásokon a fiatalok merjenek beszélni a hangulataikról, érzéseikről. Ezt irodalomterápiás módszerrel legkönnyebben úgy tudtam szemléltetni, hogy kiosztottam egy verset, és a következőt mondtam: „Fel fogok olvasni egy verset. Nem fontos, mit gondolt a mű szerzője, az a fontos, neked milyen gondolataid, érzéseid merülnek fel ezzel kapcsolatban. Oszd meg, ha valamelyik sorban magadra ismertél, vagy akár írhatasz is ennek alapján egy-két sort magadról.”

Ez a vers Erdős Virág *Ma* című verse, amely tele van jól azonosítható tárgyi és hangulati elemekkel:

ma csend vagyok
ma utcazaj
ma csöpp öröm
ma szörnyű baj
ma almacsutka
kiflibél
ma eldobott nyalókanyél
ma roncs vagyok csak
kész tragacs
ma szélvédőre kent
ragacs
ma előrántott karszalag
egy zebra aki átszalad
ma bús vagyok és elesett
ma sajnálatos baleset
a seb helyén a sárga heg
a rendelő falán a teg
ma ronda, taknyos zsebkendő
ma hintán feledt fecskendő
ma mászókéák hideg vasa
ma anya sápadt-hold-hasa
egy répa ki a nyúlba' hisz
a bank ki minket sírba visz
ma hét-pecsétes tesi-naci
ma egy lógó belű maci
ma csak egy mellékelt ábra
ma a világ vége tábla
ma a folyton kínzó éhség
ma egy nagyon prima pékség
hideg zsírban ülő lángos
kuka mellé való vánkös

ma egy kisszék (rokokó!)
ma lerobbant robogó
ma egy tonna pillepalack
ma egy egész sárgabarack
ma egy spulni sárgaréz
ma "eldorbézolt" menzapénz
ma leárazott husika
ma cini-cini muzsika
ma barátságos, fűtött utca
néni le-föl hurcolt cucca
járókelő csukott szemmel
halottasat játszó ember
ma még szelíd
ma már vad
gesztenyével kilőtt pad
ma egy döglött bála-bálna
ma egy másik állat álma
ma egy nagyon rémes érzés
ma egy végérvényes végzés
vakvilágba nyíló ajtó
vérző szívű végrehajtó
új élet a lomokon
rongyszőnyeg a homokon
ma még játék
ma már lutri
ma még otthon
ma már putri
lezárt raktár ahol laktál
neszesemmi
amit kaptál
nyári paplan téli berek
ma egy földön alvó gyerek

Folyamatosan hangsúlyoztam nekik, hogy ez nem irodalomóra, itt nem azt kell kitalálni, hogy miről szól a vers, vagy mire gondolhatott a költő, hanem a saját érzéseiket és gondolataikat kell megfogalmazni a vers által keltett inspiráció hatására. Természetesen egymáshoz is kapcsolódhatnak, de csakis építő módon, azaz vagy tisztázó és érdeklődő kérdést feltéve a másoknak, vagy az azzal kapcsolatos gondolataikat, hasonló érzeteiket vagy történeteiket megosztva a csoporttal. Ezáltal fejlődik kommunikációs és empátikus gondolkodásuk, vitakészségük, és a közben történt felismerések által mélyül önismeretük.

3.4. Történetmesélés Dixit-kártyák segítségével

Megkértem a fiatalokat, hogy húzzanak egy-egy Dixit-kártyát, amit valamiért jellemzőnek éreznek magukra nézve. Utána üljenek le párban, és meséljenek el egy jellemző történetet magukról, amely a kártyáról eszükbe jut. Amikor ezzel végeztek, megkértem a párokat, hogy egymás történetét mutassák be a többieknek.

A feladat célja továbbra is az egymás és saját maguk iránti érdeklődés felkeltése és fenntartása volt, mely nélkülöz mindenféle teljesítményhelyzetet. A páros történetmegosztás biztonságosabb és védettebb környezetet biztosított, mint a csoport előtti szereplés, egymás meghallgatása és a hallottak felidézése empátiát és türelmet igényelt egymás iránt, miközben a helyzet intimitása miatt mélyült az egymás iránti bizalom is. Érdekes észrevétel, hogy az ott kialakult párok közül többen felvették egymással a kapcsolatot a találkozó után.

3.5. Játsszunk telefonost!

Ezt a játékot már a második találkozón játszottuk. A játék célja az volt, hogy felidézzük, milyen emlékeket őriznek a másiktól, mi maradt meg bennük egymásról. Közben megint kerüljük a teljesítményhelyzetet, mivel nem kell mindent tudni, ami elhangzott, csak azt használjuk fel, amire emlékszünk.

Feladat: A kezdőjátékos felveszi a képzeletbeli telefont, s elkezd beszélni valamelyik társáról. Csupa olyan dolgot mond, amiről a hívott fél magára ismerhet, rájöhet, hogy róla van szó. Amikor a kiszemelt játékos rájön, hogy róla beszélnek, felveszi a telefont, vagyis jelzi, megkapta az üzenetet. Most ő kezd beszélni valaki másról, és így tovább.

3.6. Élő Könyvtár

Ennél a feladatnál már bevezettem a tehetségterületek megismertetését a többiekkel, de olyan oldalról közelítettem meg a témát, hogy mindenki egyedinek és érdekesnek érezhesse magát. A találkozó előtt megkértem őket, hogy mindenki adjon magának egy olyan könyvcímet, ami az érdeklődési körére, tehetségterületére épül.

- Mondjátok el, milyen címet választottatok magatoknak!
- Tegyük ábécésorrendbe a címeket! (Álljatok sorba!)
- Középre teszünk egy széket, oda ül az első. Elkezd mesélni magáról, mint egy könyv, majd kérdezzük, ő válaszol. Ezzel kinyitjuk őt, egyre mélyebben „olvasunk bele”, és olyan oldalairól ismerjük meg, amelyek korábban rejtve maradtak előttünk.
- Írjatok ajánlót egymás könyvéhez, miért érdemes elolvasni. Mindenki felírja egy lap tetejére a könyv címét, amit körbeadunk.

A feladat végére mindenkinek a kezében volt egy lista arról, hogy miért értékes és egyedülálló a többiek szemében, ami kimondottan erősítette a gyerekek önbizalmát.

3.7. Találj ki magadnak egy olyan mesterséget, amelynek mások még hírét sem hallották!

Mivel sokaknak az a gondja, hogy nem tudják pontosan, hogy mik szeretnének lenni a jövőben, a fantáziájukat és a kreatív írás technikáját hívtam segítségül.

- Találj ki magadnak egy fantáziamesterséget! Minél elrugaszkodottabb a valóságtól, annál jobb!
- Írj hozzá egy apróhirdetést, amiben egy ilyen szakmát képviselő embert keresel! Milyen célra keresed? Milyen képességek szükségesek hozzá?
- Olvasd fel az apróhirdetést, majd mutogasd el, a többiek pedig próbálják meg kitalálni, mi lehet az!

A sok nevetés mellett megpróbáltuk visszafejteni, hogy milyen erősségeiket, képességeiket szeretnék leginkább használni a leendő szakmájukban. Majd megkértem őket, hogy tegyék

el ezt a papírt, mert fontos lehet majd az életük során visszanézni, hogy mik voltak a legbenső vágyaik, kívánságaik.

3.8. Problémamegoldó beszélgetés a Dixit-kártyák segítségével

A Dixit-kártyákat arra a célra is felhasználtam, hogy a fiatalokat foglalkoztató problémákról csoportosan beszéljünk. A foglalkozások elején megkértem őket, hogy válasszanak egy, a szívükhöz közel álló kártyát, majd feltettem a következő kérdéseket:

- Milyen érzésekkel jöttetek ma ide?
- Mi foglalkoztat leginkább?
- Kint tudjátok hagyni, vagy szeretnétek róla beszélni?

A legtöbb esetben a fiatalokat feszítette olyan probléma, amiről szívesen beszélgettek a többiekkel. Az elején lefektetett szabályok szerint tisztázó kérdéseket lehetett feltenni, és saját tapasztalatokat lehetett megosztani az érintett problémájával kapcsolatban. A módszer nagyon jól működött, a tutoráltak folyamatosan azt jelezték vissza, hogy kaptak használható ötleteket, módszereket a többiektől. Ezzel fejlődött problémamegoldó gondolkodásuk, beszélgetési kultúrájuk és empátiájuk.

3.9. Zenés irodalomterápia – *Álomotazó*

A tehetségről Radics Gigi és Varga Viktor *Álomotazó* című száma alapján beszélgettünk. Meghallgattuk a számot, majd kiosztottam a szövegét:

VV:

Én úgy tudom,
úgy hiszem,
ránk az élet vár.
Mint karszalag,
mi nem szakad,
hordjuk mind a színes álmunk.
Majd valamikor beváltjuk.

RG:

Én úgy tudom,
úgy hiszem,
annyi kell csupán,
hogy gondtalan, boldogan
fuss a szíved után.

VV:

Mindenre készen.

RG:

Oh-oh!

VV:

Meglesz ma, érzem!

Közös:

Jó álmodozni,
jó vágyakozni,
jó átutazni álmok szárnyán.

Jó messze menni,

jó felfedezni,

jó, hogy csak rajtunk áll!

NAP, HOLD KÖRBEJÁR,

KÖZBEN AZ ÉLET TÉGED VÁR.

JÖN, MEGY, RÁDTALÁL.

KAPD EL, HA ÚGYIS ITT VAN MÁR!

ÉJ, NAP KÖRBEJÁR.

ÉBREDJ, AZ ÉLET GYORSAN SZÁLL!

ITT MOST NINCS HATÁR.

ÉLD MEG, MIT ÁLMODTÁL!

TÉGED VÁR!

ÉLD MEG, MIT ÁLMODTÁL!

TÉGED VÁR!

ÉLD MEG, MIT ÁLMODTÁL!

VV Rap:

Csak egy álomutazó vagyok régen.

Amiről álmodom, azt élem meg ébren,

s a végtelen kapujában állva
ébredek rá a való világra.

RG:

Fel kell, hogy ébressz!

VV Rap:

Gyere, most élj!

RG:

Fel kell, hogy élessz!

VV Rap:

Gyere, most láss!

Közös:

Jó álmodozni,

jó vágyakozni,

jó átutazni álmok szárnyán.

Jó messze menni,

jó felfedezni,

jó, hogy csak rajtunk áll!

NAP, HOLD KÖRBEJÁR,

KÖZBEN AZ ÉLET TÉGED VÁR.

JÖN, MEGY, RÁDTALÁL.

KAPD EL, HA ÚGYIS ITT VAN MÁR!

ÉJ, NAP KÖRBEJÁR.

ÉBREDJ, AZ ÉLET GYORSAN SZÁLL!

ITT MOST NINCS HATÁR.

ÉLD MEG, MIT ÁLMODTÁL!

TÉGED VÁR!

ÉLD MEG, MIT ÁLMODTÁL!

TÉGED VÁR!

ÉLD MEG, MIT ÁLMODTÁL!

Volt egyszer egy álmom!

Tudtam, megtalálom!

TÉGED VÁR!

Volt egyszer egy álmom!

ÉLD MEG, MIT ÁLMODTÁL!

Volt egyszer egy álmom!
Tudtam, megtalálom!
TÉGED VÁR! Volt egyszer egy álmom!
ÉLD MEG, MIT ÁLMODTÁL!

A szabályaink alapján kötetlen beszélgetést folytattam a fiatalokkal arról, hogy mennyire fontos követni az álmainkat, mi kell a tehetségességhez, mit jelent maga a szó, jó dolog-e, vagy vannak árnyoldalai is, és hogyan lehet élni vele. Rendkívül inspiráló eszmecsereét folytattunk, melyből mindenki lesűrthette a magára érvényes következtetéseket.

3.10. Filmes irodalomterápia – *Harcosok klubja*

Azok a tutoráltak vetették fel, akik részt vettek a Matehetsz által szervezett önismereti táborban, ahol megnézték a *Harcosok klubja* című filmet, és szerettek volna még beszélgetni róla. Nekem az volt a célom, hogy a film alapján egy önismereti folyamaton vezessem végig őket, melyhez megnéztük az általam kiválasztott jeleneteket, majd különböző feladatok megoldásával és megbeszélésével mélyültünk el az önismeretben.

1. téma: „Amit birtokolsz, az birtokba vesz.”

Írd le egy papírra:

- Mi az a 3 dolog, amit legjobban bánnál, ha tönkremenne?
- Mi az a 3 dolog, amit feláldoznál egy új életért?
- Mi az az 5 dolog, amiben más lenne az életed?

2. téma: „Sosem szeretnék olyan klubhoz tartozni, amelyik elfogadna engem tagnak.”

- Tettél-e már nagy erőfeszítést azért, hogy bekerülj valamilyen csapatba?
- Inkább nagy halnak tartod magad kis tóban, vagy kis halnak nagy tóban?
- Hova szeretnél most bekerülni a legjobban?
- Mi az, amit megtennél érte?
- Mi az, amit már nem tennél meg érte?

3. téma: Ki az „árnyékszemélyiséged?”

- Mi az a 3 dolog, ami nincs meg benned, és szeretnéd, hogy meglegyen?
- Mi az a 3 dolog, ami megvan benned, és le szeretnéd vetközni?
- Fejezd be a mondatot: ha senki nem látna az ismerőseim közül...
- Rajzold le őt, és adj neki nevet!

Természetesen mindegyik feladat után megosztottuk egymással a megoldásokat (csak aki szerette volna), és hosszas beszélgetéseket folytattunk arról, hogy látjuk egymás dilemmáit, élettapasztalatait, hogyan tudunk építő módon kapcsolódni a másikhoz. A filmes foglalkozáson csak hárman tudtak részt venni, így igazán intim légkör alakult ki. Az volt az érzésem, hogy az összes csoportfoglalkozás közül itt nyíltak meg leginkább a diákok.

4. A diákok visszajelzései

Bár az ismerkedő beszélgetések során a legtöbb fiatal hiányosságaként az önbizalomhiányt és a mások előtti megszólalás nehézségét említette, a csoporttalálkozók folyamán nagyon hamar rendkívül felszabadult légkör alakult ki. A fiatalok kezdeményezték, hogy a kötelező alkalmakon kívül is találkozzunk minden hónapban, és a találkozókon kívül is felvették egymással a kapcsolatot. Az első néhány foglalkozásra én vittem a kész anyagokat, ezután viszont már maguk a diákok is javasoltak feladattípusokat, valamint a filmet (*Harcosok klubja*) is ők választották ki. Kérdéseimre azt válaszolták, hogy mind a beszélgetős, mind a játékos jellegű feladatokat egyaránt kedvelték. A csoportszabályok betartására sem igazán kellett őket figyelmeztetni, a csoporton belül egyértelműen nyílt, egymást támogató légkör alakult ki

5. Utószó, következtetés

A kis csoport kialakulása, formálódása rendkívül inspiráló élményt jelentett nekem és a tutoráltaknak is. A folyamat elején tartottam attól, hogy a gyerekek sokfélesége nehezítő tényező lesz, de pont ez tette lehetővé, hogy a biblioterápiás eszközökkel támogatott fő csoportcélok: a feszültségmentes légkör kialakítása, a tolerancia, egymás megértése, valamint az önismeret- és személyiségfejlesztés megvalósuljanak. A gyerekek szívesen, minden kényszer nélkül jöttek el a foglalkozásokra, mindemellett folyamatosan fejlődtek.

2. Czirjákné Mándity Ivett

Csoportfoglalkozás (fejlesztéssel)– Ismerkedés játékos feladatokkal

1. Bevezető

A csoportfoglalkozást első csoporttalálkozónak terveztem tutoráltjaimnál. Korábban már mind a tíz gyerekkel és szülővel (legtöbb esetben az anyákkal) találkoztam egy személyes találkozó keretében, így már minden gyerekről volt benyomásom. Tudtam, hogy melyik nyitottabb és melyik zárkózottabb típus, tudtam, hogy kit kell majd bátorítanom, és kire kell majd külön odafigyelnem. Helyszínnek egy nagyobb osztálytermet választottam ki, ahol kényelmesen elfértünk, így volt hely a feladatok megvalósításához. Körben elhelyeztem 10+1 széket, középre pedig – a mindig éppen aktuális feladathoz – egy kisebb asztalt tettem. A székem mögött volt még egy előkészítő asztal, ahová a feladatok sorrendjében minden kelléket kikészítettem, hogy a későbbiekben ne legyen holtidő, és folyamatosan játékban lehessünk. Először minden gyerek nevét matricával felragasztottuk a ruhájukra, aláírtam a jelenléti ívet, a fotózásra pedig az Atlantiszi feladat alkalmával kerítettünk sort.

2. A tutorcsoport bemutatása

A diákok egy iskolába járnak/jártak, de nem ismerték egymást mindannyian. Volt négy kisebb és hat nagyobb tanuló. A csoport csak fiúkból állt. A kisebbek négy osztályból jöttek (7.a, 7.b, 8.a, 9.b), míg a nagyoknál kettő 10.a, négy pedig 10.b osztályos. Az egy osztályból jövők (10.b) összeszokott csapatot alkottak a többiekkel szemben, de csak négyen voltak, így ha kellett, akkor a másik hat mindig összefoghatott velük szemben. Négyen kifejezetten informatikai érdeklődésűek, két fiúnak a logikus gondolkodás az erőssége (fizika, sakk, matematika), ketten biológiából és kémiából a legjobbak, az egyik fiút a nemzetközi kapcsolatok, a pénzvilág mozgatja meg, valamint volt egy „csodabogár”, aki mindenre nyitottnak bizonyult.

Tehát érdeklődés tekintetében a csapat nagyon szórt volt, de a logikus gondolkodás mindenki témaköréhez passzolt. Ezért is választottam a csoporttalálkozó felénél egy erre épülő csapatjátékot.

3. A foglalkozás célja, tartalma, módszerei

A foglalkozás célja az volt, hogy a gyerekeket játékos formában megismertessem egymással, és közben kezdjen kialakulni egy „csapat”, amit majd a későbbi csoporttalálkozásokon is hatékonyan tudok használni. További cél az volt, hogy hasonlóságokat és különbségeket figyeljünk meg egymásban. A csapatépítés során nézzük meg, hogy ki milyen mértékben vesz részt a csapat életében, ki miben dominál, kinek mi az erőssége.

Jó ötletnek tartottam, hogy készítsek egy üres A4-es lapon egy több soros és tíz oszlopos táblázatot, ahová a gyerekek neveit írom fel. Elmondtam nekik, hogy a későbbi együttműködésünket segítő jegyzeteket kell készítenem róluk. Ezt már az első személyes találkozón is említettem, így nem érte őket váratlanul. Ide jegyzeteltem minden egyes feladatnál. Csak kulcsszavakat írtam, amik segítenek majd a gyerekekhez tartozó személyes fejlesztési tervek, programok megtervezésénél, kialakításánál. Szerencsés, ha a kulcsszavakat a program után (lehetőleg még aznap) kommentekkel látjuk el, így később is a segítségünkre lehetnek. Ilyen lapból 2-3 darab is elég (főleg, ha mindkét oldalt használjuk). Ez egyébként „jó gyakorlatommá vált” a későbbi csoportfoglalkozások során is.

A sorok pedig segíthetnek a további tagolásban, például 1. sor = 1. feladat, 2. sor = 2. feladat és így tovább.

Név 1	Név2	Név3	Név10
<i>cica- okos, kedves, simulékony</i>	<i>oroszlán- uralkodó, vezető</i>					
<i>alátét</i>	<i>vonalzó, mérőszalag</i>					<i>vonalzó</i>

A találkozó elején megkérdeztem, hogy milyen napjuk volt, szeretne-e valaki mesélni arról, hogy mi történt ma vele. Néhányan mondtak pár dolgot, ezután elkezdtek a feladatokat.

1. feladat: Bemutatkozás – kezdeti

Megkértem a gyerekeket, hogy pár szóban beszéljenek magukról. A következő kérdéseket tettem fel nekik:

- Milyen osztályba jársz?
- Milyen tantárgyból vagy kiemelkedően jó (miből kaptál ajánlólevelet)?
- Ki küldött erre a foglalkozásra (tanár, szülő, stb.)?
- Van bármi egyéb, amit fontosnak tartasz magadról elmondani?

Kellékek: Nincsenek.

Megoldás: A bemutatkozásnál a gyerekek balról jobbra, vagy akár tetszőleges sorrendben is haladhatnak. Tetszőleges sorrendnél azt vettem észre, hogy általában a nyitottabb, bátrabb gyerekek kezdték, majd a zárkózottabbak zárták a sort.

2. feladat: Bemutatkozás játékosan – „Állati” bemutatkozás

Állatok képeit nyomtattam ki és raktam a gyerekek közé egy asztal közepére. Azt kértem, hogy mindenki válasszon magának egy állatot, olyat, ami szerinte a legközelebb áll hozzá, majd mutassa be magát ezen az állaton keresztül. Legalább öt mondatot fogalmazzanak meg, de ennél több is lehet.

Kellékek: 15-20 db színes nyomtatott állatkép, például: tigris, oroszlán, leopárd, lepke, malac, kutya, cica, lajhár, páva, stb. Későbbi használatra érdemes laminálni őket.

Megoldás: A gyerekek kiválasztották a nekik megfelelő képet, majd tetszőleges sorrendben bemutatkoztak – a bátrabbak a legelején, a csöndesebbek később. Nagy meglepetésemre többen is kérték, hogy én is válasszak állatot és beszéljek magamról, mint ők.

3. feladat: Papírcsíkos játék

Adva van egy papírcsík, a kérdés: ki mire használná a mindennapi életben. (Én például a süteményem simítására.) Írj fel minél több dolgot, kb. 2 perc alatt!

Kellékek: 1 db papírcsík kartonlappól (ne legyen semmi írás, szöveg rajta), papírlapok alátéttel, tollak.

Megoldás: Többféle javaslat született, csak pár a gyerekek ötleteiből: asztaltámasz, puska, repülő, könyvjelző, legyező, tölcsér, vonalzó, szótanuláskor szavak takarása, stb.

Véleményem szerint a gyerekek kreativitása egészen jól mérhető ezzel a feladattal. Rendkívül sok ötletes megoldás született, kiderült, hogy ki tud elvonatkoztatni és ki az, akinek ez kevésbé megy.

4. feladat: Hasonlóságok játéka

A gyerekek körben ülnek a székeiken, én pedig állításokat sorolok fel nekik. Ha az állítás igaz rájuk, akkor fel kell állniuk, ha nem, akkor ülve maradnak.

Állítások:

- Szigetszentmiklóson lakom. (Innen jöttek a legtöbben.)
- Ismerek a csoportban valakit.
- Ma reggel nehezen keltem fel.
- Szeretek focizni.
- Tartanék kígyót.
- Ötnél több barátom van.
- Érdekelnek a robotok.
- Szuperhős szeretnék lenni.
- A csajokkal ugyanolyan jól kijövök, mint a fiúkkal.

Az állításokat a gyerekek pályázathoz feltöltött adatainak figyelembe vételével állítottam össze. Innen tudtam, hogy többen fociznak, vannak köztük, akik szeretnek robotokkal foglalkozni, stb. A későbbi csoportfoglalkozásokon érdekes lehet, ha a gyerekek is feltehetnek kérdéseket egymásnak – erre most nem volt idő.

Kellékek: nincs külön kellék.

Megoldás: a gyerekek közötti hasonlóságok, különbségek mérhetők ezzel. A kérdésnek megfelelően hol a kisebb (álló vagy ülő), hol a nagyobb csoportból választottam gyerekeket, akiket tovább kérdezgettem. Miért nem tartanál kígyót? Miért választottál így? Egyes személyiségjegyek is jól megfigyelhetők ebben a játékban.

A kérdéseket nyilván érdemes a csoport összetételének megfelelően kialakítani; nemüket, korosztályukat figyelembe véve. Azt gondolom, hogy csak olyan kérdéseket tegyünk fel, amire bátran válaszolnak, vagy bátran ki merik fejteni az álláspontjukat a témával kapcsolatban.

5. feladat: Atlantiszi építőmesterek feladata

Feladat: A gyerekek megismerkednek egy messzi múltba vezető, titokzatos történettel, amely arról szól, hogyan építették fel az egykori gyerekek az elsüllyedt földrészen, Atlantison Meto istenség obeliszkjét. Az építményből mára nem maradt semmi, de a „történi források” apró részletek sokaságát őrizték meg az egykori építkezésről. Kis kártyákra írva minden gyerek megkapja a rendelkezésre álló adattöredéket. Mindenki csak a maga adatait látja, de a rajtuk lévő információkat elmondhatják egymásnak. A csoport feladata az, hogy rekonstruálják az építkezés folyamatát és végül mondják meg, hogy atlantiszi idő szerint pontosan milyen napon készült el az obeliszk. A feladat a munka során szerzett személyes élmények megbeszélésével ér véget.

A feladat célja: egy érdekes „matematikai” feladat csoportos megoldása során személyes tapasztalatokat szerezni az **egymásra utaltságról** és az **együttműködés fontosságáról**. A feladat végén pedig egy véletlenszerűen kiválasztott játékosnak kell majd elmondania a megoldást – tehát mindenkinek értenie kell azt.

Kellékek: 1 db információs kártyacsomag borítékban, 1 db lap, 1 db toll. Esetleg számkártya 1-10-ig (1-től a csoportlétszámig), a végén a sorsoláshoz (hogy ki mondja el a megoldást). Nálam a gyerekek elővettek egy speciális, sokoldalú (nem hat) dobókockát, és azzal döntötték el, hogy ki ismertesse a végeredményt, vagyis ők sorsoltak.

Útmutatás a részemről (ezt fel kell olvasni nekik):

A következő 20 percben csoportosan és önállóan fogtok dolgozni. Figyeljete egymásra, mert a feladat megoldásához **mindenkire szükség van!** Elmesélek nektek egy történetet:

Az ókori Atlantisz szigetén az ottani vallás szerint a gyerekeket a Meto nevű istenség védelmezte. Az atlantisziak hite szerint ő adta az embereknek a játékokat, így aztán a gyerekek nagyon tisztelték és szerették Metót. Egyszer elhatározták, hogy obeliszket – téglatest alakú emlékművet – emelnek a tiszteletére. Az emlékmű maradványait régészek nemrégiben megtalálták, de csak nagyon kevés részletét sikerült épségben kiásni. Így aztán csak azt tudjuk, hogy az emlékmű építőköcszerűen egymásra rakott kövekből állt. Szerencsére az ókorban minden nagyobb eseményről készítettek feljegyzéseket, amiket töredékes állapotban sikerült megtalálni.

A ti feladatotok most az lesz, hogy próbáljátok meg kideríteni, hogyan is épült fel a híres obelisztk. A kérdés, amire végül válaszolnotok kell, a következő:

Az atlantiszi hét melyik napján készült el az emlékmű?

Az emlékmű építéséről szóló leírás töredékei a borítékban található kártyákon vannak. Osszátok szét a kártyákat a csoporton belül úgy, hogy mindenkinek azonos számú kártya jusson!

Csoportlétszámtól függően: összesen 24 kártya van, ha több kártya kimarad az igazságos elosztás után, akkor a „Ki kér még?” kérdéssel döntsük el, hogy kihez kerüljenek a maradék kártyák. Ez arról fog árulkodni, hogy ki a bevállalósabb, merészebb a csoportban. Illetve dönthetünk úgy is, hogy a kisebb gyerekeknek adunk több kártyát, így fontosabbnak fogják érezni magukat a nagyok között.

A kártyákat nem szabad megmutatni egymásnak, de szóban mindenki elmondhatja, hogy mi van a kártyájára írva.

Készíthettek jegyzeteket, de csak arra a lapra, amit kaptatok!

A feladattal akkor lesztek készen, ha a csoportban már mindenki ismeri a választ, és azt is el tudjátok mondani, hogyan jutottatok erre az eredményre. Sorsolással fogjuk eldönteni, hogy ki ismerteti majd a csoport megoldását. A beszélő használhatja a jegyzeteket, de a többiek akkor már nem segíthetnek neki. Húsz percet kaptok a feladat elvégzéséhez. Fogjatok hozzá a munkához!

Megoldás:

Az emlékmű mérete: $50 \cdot 10 \cdot 100 = 50\,000$ atlantiszi köbláb / $50\,000 \text{ m}^3 = 50\,000$ db kőköcska

Az atlantiszi hét:

Víznap	Földnap	Tűznap	Fémnap	Vásárnap
munkanap	munkanap	munkanap	munkanap	pihenőnap

Az atlantiszi munkanap:

1 óra							
1. ponk	2. ponk	3. ponk	4. ponk	5. ponk	6. ponk	7. ponk	8. ponk

Minden gyerek minden nap 16 ponkot, vagyis 2 órát pihen, tehát a tényleges munkaidő minden nap **7 óra**.

A munkacsapatok:

A kilenc gyerekből egynek mindig vallási feladata van, tehát egyszerre mindig csak **8 gyerek** rakodik. Nincs jelentősége annak, hogy lányok is dolgoznak a csapatban.

A teljesítmény:

1 gyerek 1 óra alatt 150 kőkockát tesz a helyére.

1 gyerek 7 óra alatt (munkaidő/nap) $150 \cdot 7 = 1\,050$ db kőkockát tesz a helyére.

1 munkanap alatt 1 csoport (8 dolgozó gyerek) $1\,050 \cdot 8 = 8\,400$ db kőkockát tesz a helyére.

A feladat megoldása:

$50\,000 / 8\,400 = 5,95$ nap alatt készül el az emlékmű.

A munkát a hét első napján kezdik.

Víznap	Földnap	Tűznap	Fémnap	Vásárnap
1. nap	2. nap	3. nap	4. nap	pihenőnap
Víznap	Földnap	Tűznap	Fémnap	Vásárnap
5. nap	6. nap			

Megoldás: Az 5,95. napon Földnap lesz. Tehát az atlantiszi hét Földnapján készül el az emlékmű.

A gyerekek kommunikációs készsége, csoportban elfoglalt helye (vezető típus vagy inkább alkalmazkodó), valamint logikai készsége mérhető ezzel a feladattal.

Az én csoportomban a két kifejezetten vezető, irányító típusú gyerek rögtön az elején elkezdett szervezkedni. Ők próbálták összefogni a feladatot, a részmegoldásokat. Elvették a lapot, az egyik írogatni kezdett, a másik pedig a vezérfonalat tartotta a kezében. A feladat megoldásához mindenkire szükség van/volt. A kicsik is próbáltak segíteni, beleszólni a nagyok tervezésébe, főleg ha tudták magukról, hogy erősek matematikából. Volt olyan gyerek, aki itt alkalmazkodónak tűnt, kifejezetten mellékszereplővé vált, nem akart irányítani. Sőt egyeseket még akár lustának is tituláltam volna, holott a szaktanára (későbbi elmondása) szerint csak akkor szokott ilyen lenni, ha érzi, hogy „labdába se rúghat” a feladatban, mert annyival jobbak a többiek. Az egyik vezéregyéniség írt és próbálta összeállítani a megoldást. A másik vezéregyéniség pedig pár perc és pár ötlet alapján teljesen átvette a „főnök” posztot. Látszott, hogy messze átlag fölötti logikával rendelkezik, és ezt percek alatt elismerték a többiek is. A többi aktív gyerek folyamatosan ötletelt, segítségeket mondott, támogatta a megoldást. Két-három gyerek lazának, motiválatlannak tűnt. Egyébként az elmondásuk szerint ők is fontosnak érezték magukat a játék szempontjából, csak ők nem akartak, nem mertek „irányítani”.

Kellett kb. 30 perc, mire megoldás született, és kellett egy kis idő, mire mindenki teljesen átlátta a folyamatot. Bár az ismertetésnél szerintem szerencsénk is volt, hiszen kifejezetten jó logikájú gyerekeknek kellett elmondania a megoldást.

A feladatot egy pszichológus ismerősömtől kaptam, aki azt mondta, hogy a gyerekek egymáshoz való viszonyát, karakterét, későbbi csoportbeli szerepét jól mutatja majd a megoldáshoz vezető út. A fénymásolt lapon Sulyok Zsuzsa és Mandák Csaba neve alatt (ők a feladat szerzői) Atlantiszi építőmesterek néven futott ez a játék. Később interneten is megtaláltam a www.osztalyfonok.hu oldalon. Több helyen szó szerint idéztem a szerzőket a jobb érthetőség miatt, több helyen pedig átírtam a csoportomnak megfelelően.

A feladat megfejtésének demonstrálására egy óriási csomagolópapírra megoldási tervet készítettem, jó nagy betűkkel és számokkal, de nem volt rá szükség, hiszen tökéletes végeredmény született.

Ez a feladat különleges élmény volt a diákoknak, de a szerzők szerint akkor igazán hatékony, ha a megoldás ismertetése után elemző beszélgetésre is sor kerül, és mindenki elmondhatja a véleményét, és hogy hogyan érezte magát ebben a helyzetben.

Megpróbáltuk együtt átbeszélni a megoldáshoz vezető út lépéseit. A passzívabb gyerekek is utaltak arra, hogy bár ők csöndesebbek, de mindenképpen fontosnak érezték a munkájukat a játékban.

Ezután még megkérdeztem, hogy hogyan érezték magukat a gyerekek a mai nap folyamán, mi volt jó, mi tetszett nekik, mi nem, stb. És bár további feladatokat is terveztem, világossá vált, hogy a csoport kapacitása ennyi volt: kb. 1,5-2 óra. Ezután a gyerekek rohantak edzésre, családi programokra, stb.

4. A csoporttagok érzései, aktivitásuk, ötleteik

A csoporttalálkozó végig jó hangulatban telt. Az elején megkértem a gyerekeket, hogy segítsenek a sütemények, ropik, italok kipakolásában, majd kimentem még pár dologért. Már ekkor elindult egy kisebb ismerkedési hullám. A legtöbb játék arra épült, hogy hasonlóságot keressenek egymásban, barátságok szülessenek. S ezt a célokat úgy érzem, sikerült is elérnem.

5. Következtetések

A csoporttalálkozó arra volt jó, hogy felmérjem a gyerekek „kialakuló csoportban” elfoglalt helyét. A gyerekek egyéniségét, személyiségjegyeit, tulajdonságait egyértelműen megfigyelhettem a játékok kapcsán. Az itt megszerzett tudásomra a későbbiekben is támaszkodhattam, és sokat segített a későbbi csoportprogramok szervezésében, kialakításában is. Sajnáltam, hogy elfogyott az időnk, mert további érdekes, játékos feladatokkal is készültem, de úgy éreztem, hogy a tanórák után, péntek délután a gyerekek már nem tudtak volna odafigyelni.

Én így terveztem az első csoportos ismerkedési programot, és bátran használnám ezeket a feladatokat a későbbiekben is. A leírásomban arra törekedtem, hogy minél inkább használható ötlettárat adjak át Nektek.

3. Fenyősi Erika

„Képregényes" séta a Pécsi Székesegyházban

1. A tutorált csoport (összetétel, kor, érdeklődés, motiváltság, egyéb specifikumok)

A tutorált csoport hat főből áll, 4 leány és 2 fiú, egy 7. osztályos, négy 8. osztályos és egy 9. osztályos tanuló alkotja. Négy tutorált ugyanannak a dél-dunántúli iskolának a diákja, a 9. osztályos diák pécsi középiskolában tanul.

A legifjabb tutorált néptánc iránti lelkesedése, tudásvágya példaértékű. Célja, hogy táncosként boldoguljon felnőtt korában, ezért komoly erőfeszítéseket is képes tenni. Számára az iskolán kívüli táncs csoport olyan közösség, ahol jól érzi magát, ahol szívesen tölti idejét. A csoportfoglalkozásokon nem szívesen vesz részt, általában távol marad sok elfoglaltságára hivatkozva.

A legidősebb tutorált intelligens, nyitott, érdeklődő fiatalember. Zenei tehetségterületen ér el sikereket. Aktívan zenél, dobol egy ifjúsági fúvószenekarban, rendszeres szereplője országos és nemzetközi rendezvényeknek is. Pécsi középiskolában tanul. A csoportfoglalkozásokat kedveli, általában egyetlen résztvevő fiúként a lányokkal szemben viselkedését lovagiasság, udvariasság jellemzi, amit a lányok nagyon értékelnek.

A tutorált csoport lány tagjai évfolyamtársak. Két osztálytárs, egyúttal barátnő tutorált kislány érdeklődése rendkívül széles spektrumon mozog. Kreatívak, ötletgazdagok, az iskolában nagyszerűen teljesítenek, számos tanulmányi versenyen indulnak. Egyikük mozgásos tehetségterületen bontogatja szárnyait, kitartóan, nagy motivációval készül, indul különböző táncversenyeken. Másikuk elsősorban népi ének előadó-művészeti területen sikeres. Lelkesen, motiváltan jönnek a csoporttalálkozókra.

A tutoráltak között két további osztálytárs van, őket azonban nem fűzi össze szorosabb barátság. Általában külön érkeznek a találkozókra is. Egyikőjük a képzőművészet iránt érdeklődik, mellette aktívan sportol, nagyon kevés a szabadideje. A másik kislány zárkózott, gátlásos, visszahúzódó. Kifejezetten a lovak iránt érdeklődik, sokat edz, versenyeken indul. Esetében kiemelten fontos a lovaglás szorongásoldó, önbizalom-növelő hatása.

2. A foglalkozás célja, tartalma, módszere, a látogatás során várható eredmények

A tutorált csoport mindegyik tagja rendkívül elfoglalt: különórák, versenyfelkészítések, próbák, edzések várnak rájuk az iskolában töltött idő után. Ezért a tutorálás során kiemelt figyelmet szenteltem a „lazító programoknak”, melyek a feltöltődést, pihenést biztosítják a diákok számára. Az alábbiakban bemutatott külső helyszínen szervezett programmal is az volt a **célom**, hogy a fárasztó tevékenységek után regenerálódhassanak tutoráltjaim.

Pécs történelmi belvárosában létrejött egy új, hitéleti, turisztikai és kulturális intézményrendszer, megnyílt a látogatók számára a Püspöki Palota, a Palotakert, a nagyközönség számára eddig elzárt földalatti folyosó, a többszintes Magtár Látogatóközpont. A Székesegyház délkeleti tornyában kilátó, a Martyn-házként ismert épület felső szintjén az egyházmegye múkincseiből kiállítás nyílt. Teljesen megújult Pécs világhírű Dzsámija, a Belvárosi Templom. Ezeknek a helyszíneknek a megismerése számomra nagy élményt jelentett. Ezt szerettem volna megosztani tutoráltjaimmal.

A csoportfoglalkozások **tartalmának** kimunkálásakor az lebegett a szemem előtt, hogy

a gyerekek ne egy vezetőt hallgatva, passzív befogadóként ismerkedjenek meg a nevezetességekkel, hanem maguk fedezzék fel azokat. Érintetté, főszereplővé akartam tenni a diákokat a megismerés során. A felsorolt helyszínek felkeresését több alkalomra terveztem. Az első csoportfoglalkozási tervem: a „Képregényes” séta a Pécsi Székesegyházba –Sétálólap felhasználásával, egy általam kimunkált program megvalósítása volt. A Pécsi Püspökség által készített

Sétálólapok, azaz színes kis feladatlapok a különböző helyszínek játékos, élményszerű megismerését segítik, tartalmuk pedig nagyban összecsengett elképzeléseimmel. A Sétálólapok feladatainak megoldása előtt, után és közben saját ötleteimet felhasználva kiegészítő feladatokat terveztem. Ezek megalkotásakor a gyerekek motiválása, érdeklődésük felkeltése volt a célom. Fontosnak tartottam, hogy előzetes felkészülést, nagyobb előkészületet ne igényeljen a program. Amikor csak lehetett, arra törekedtem, hogy kiaknázzam a tanulók spontán érdeklődését, így az előzetes tervemet a program alatt rugalmasan módosítottam.

1. A programot a Székesegyház előtti Dóm téren kezdtük. Bejártuk a teret, és a mostanában népszerű „akkor és most” fotósorozatok mintájára arra kértem a tutoráltakat, hogy a helyszín régi képét próbálják meg összehasonlítani a mostanival. Segítségül régi

fotókat adtam a kezükbe. Néhány olyan képet választottam, ahol nehezítő körülményt jelentett az, hogy bizonyos építmény (pl. vízlépcső) már nem létezik. Olyan fotót is mutattam, ahol jól felismerhető a régi helyszín, de láthatók a változások is.

2. Második feladatként a déli főhomlokzatot tanulmányoztuk, amit a tizenkét apostol szobra díszít. Megkértem őket, hogy nevezzenek meg minél többet az apostolok kezében tartott tárgyak közül, pl. fűrész, könyv, kulcsok, pergamentekercs stb. Ehhez az előzetes ismeretek mozgósítására, valamint kooperációra volt szükség; a gyerekek egymást kiegészítve fogalmazták meg, miről ismerhetők fel az apostolok.

3. A déli oldal impozáns díszje a Rétfalvi Sándor által készített millenniumi díszkapu is: a

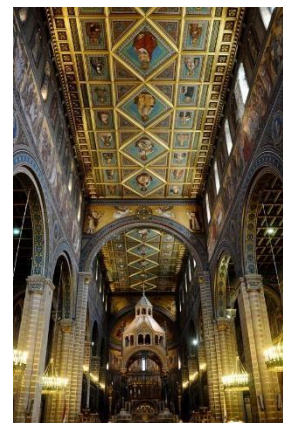
külső bronzkapu két szőlőtőkét formál meg, fürtökkel, indákkal, levelekkel. Feladatként a szőlőlevelek között megbúvó apró állatok (gyíkok, madárkák, béka stb.) megtalálását és lefényképezését jelöltem meg.

A belső kapu aranyozott bronzkazettáin bibliai jelenetek láthatók. A jelképek értelmét is igyekeztünk keresni, a gyerekek előzetes ismereteinek előhozásával.

4. Ezután megkezdtük a „Képregényes” sétát a Székesegyházban. A pénztár a székesegyház nyugati kapujánál üzemel, innen lehet bemenni templomba, és a gyerekek itt kapnak vászontáskában kellékeket a felfedezéshez: távcsövet, nagyítót, zseblámpát, tollat, stb. A bejárást nem versenyként képzeltem el, inkább közös, megbeszélős, egymást kiegészítő, tudásmegosztó együttműködésként. Nem a gyorsaságra, hanem a hibátlan megoldásra törekedtünk. Az öt tutorálttal együtt jártuk be a Székesegyházat, miközben rövid idő alatt spontán kialakultak a csoporton belüli feladatok. Az egyik tutorált lelkesen vállalta a templomban való tájékozódást segítő alaprajz értelmezését, követését. A szereplést élvező tutorált kislány vállalta a feladatok ismertetését, a visszahúzó kislány a megoldások rögzítését. A legidősebb fiú ment általában az élen, vitte a „felszerelést”, szükség esetén szétosztotta a kellékeket.

A Sétálólapon a fiktív szerzetes, Jacobus testvér köszöntőjében arra hívta fel a figyelmet, hogy a Székesegyház nem csupán egy épület, sokkal több annál: egy hatalmas képregényfüzet. Nem is akármilyen képregény, hiszen a Biblia történeteit meséli el. A gyerekek számára izgalmas az időutazás, és az is, hogy a szereplők nem szólalnak meg, helyettük az arckifejezésük és a mozdulataik beszélnek. A belül kék és arany színekben pompázó Székesegyházban a főhajó gyönyörű kazettás famennyezetén megjelenő alakokhoz, és a mellékhajók jeleneteihez, valamint azok részleteihez kapcsolódtak a megoldandó feladatok. Ezeket távcsővel tanulmányozták a gyerekek. Például a mennyezeten látható apostolok és szentek között meg kellett keresni Remete Szent Pált, megfigyelni és elgondolkodni azon, miért visel olyan különös öltözetet? A gátlásos tutorált kislány ismerte Szent Pál legendáját, a helyzet tehát szóbeli megnyilvánulást kívánt. Lassanként involválódott,

egyre jobban bevonódott a játékba. Bebarangoltuk az oldalkápolnákat, a gyerekek egymással versengve keresték a megadott részleteket. A következő feladatok az altemplomba vezető lépcsőknél látható domborművekhez kapcsolódtak. A legérdekesebb alkotások közé tartoznak az altemplom két lejárata körülvéő, bibliai jeleneteket ábrázoló festett domborművek, amelyeket az eredeti, gótikus művek megmaradt töredékei alapján Zala György, szobrászművész készített.

Az alakokat tanulmányozva kellett értelmezni a különböző mozdulatokat, arckifejezéseket. Pl.: Mire használták a jelenet szereplői a képen látható különös tárgyat? (A tárgy az olló, amellyel Sámson haját vágta le álmában.)

A 11. században épült altemplom a Székesegyház legrégebbi része. A feladatok közül a legnagyobb nehézséget két város (Jeruzsálem és Betlehem) nevének megkeresése okozta, amelyek az oltár mögötti freskókon rejtőznek. Az altemplomban találjuk Janus Pannonius,

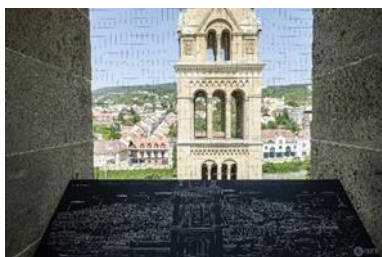

pécsi püspök síremlékét, akinek földi maradványait a közelmúltban találták meg, és 2008-ban helyezték itt öröknyugalomra. Ehhez nem kapcsolódott feladat, de a gyerekeket érdeklődését felkeltette a síremlék: egy

carrarai márványból faragott, földre hulló lepel és a költőt ábrázoló fejszobor. Az 1991-ben megtalált Janus koponya alapján elvégezték az elhunytak azonosításánál bevált arcreekonstrukciót. Erre a gyerekek azonnal rákerestek a telefonjukon, és az arcmást összehasonlították a síremléken látható szoborral.

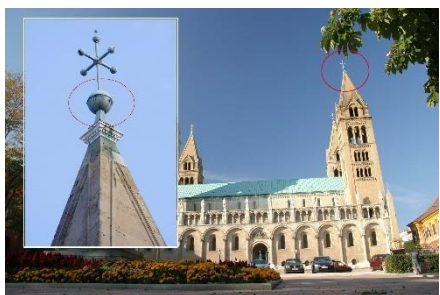
A legutolsó feladat a harangtorony bejáratához vezetett bennünket. A Székesegyház új attrakciója a délkeleti tornyában kiépített, látogatható kilátó. A meglehetősen sok lépcsőből

álló út a harangok mellett vezet a torony legfelső szintjéig, ahol meg kellett keresni és vizsgálni a tornyot őrző különös lényeket. Északi, nyugati és északnyugati irányban griffek láthatók, a panoráma pedig rendkívüli. Szinte az egész várost belátjuk, a már megismert Dóm épületével és a Püspöki

Palotával együtt.

5. A magasban izgalmas információt osztottam meg a gyerekekkel az időkapszuláról, amit 2008-ban találtak meg a toronyban. Az 1882-ből származó kapszula a kereszt alatti, egy méter

átmérőjű rézgömbből került elő, és igazi kincseket rejtett. Magyar és osztrák arany-, ezüst- és rézpenzék voltak benne, annyira kitűnő állapotban, mintha egyenesen a pénzverdéből kerültek volna ki. Egy

pergamen is előbukkant, amelyen latinul részletesen lejegyezték

a pécsi székesegyház 1882-ben kezdődött felújítását, ahol célul tűzték ki, hogy a millenniumi ünnepekre visszaállítsák az Árpád-kori székesegyházat, megszabadítva a későbbi korok hozzáépítéseitől. Elindult egy beszélgetés arról, hogy mi milyen kapszulával üzenénk a jövőnek. Az ötletelés után megmutattam a régi kapszula mellé azóta helyezett újabb dolgokat: fényképeket, mai papír- és fémpenzéket, valamint a püspökség jelenlegi helyzetének leírását, és egy jövőnek szóló üzenetet. (Természetesen mindez már digitális hordozó eszközökön is rögzítve van.)

6. A Pécsi Székesegyház rendkívüli orgonája különösen a zenész fiú érdeklődését keltette fel. Kértem, hogy magyarázza el a csoportnak a működési elvét. (Ebben előre kinyomtatott leírással

segítettem.) A hangszer különleges sajátossága az orgonába beépített visszajátszó rendszer, ami képes digitálisan rögzíteni az orgonista által leütött hangot. A hangszer össze van kötve egy számítógéppel, a kezelőeszköz pedig egy tablet, amit tetszőleges távolságra lehet vinni a vezérlőtől, így a turisták a székesegyház bármely pontjáról irányíthatják, hogy mi szóljon az orgonából. A rendszer nem hangot rögzít, hanem az orgona állapotait. Ez azt jelenti, hogy akkor is maguk a sípok szólnak, ha az orgonista nincs jelen. A repertoárból – ami zömmel Bach műveit jelenti – kedvükre válogathatunk.

7. A program utolsó állomásaként a Székesegyház tövében, a várfal sétány melletti középkori épületek között megbúvó Magtár Kávézó teraszán pihentünk. Egy új szempontot behozva

kreatív módon összegeztük a látottakat. Beszélgettünk a tapasztaltakról, élményekről, én pedig megemlítettem egyik diákom szellemes megjegyzését, miszerint: „a pécsi Székesegyház mesterségek mesterműve.” Ezt az ötletet felhasználva a látottak alapján, kívülről befelé haladva számos mesterséget neveztek meg: építő- és kőfaragó

mester, szobrász, bronzműves, domborműves, festő, ötvös, márványműves, alabástromfaragó, asztalos, harangöntő stb., sőt Janus Pannonius sírja kapcsán a régészt is.

Zárásként „kilépő kártyák” segítségével kérdeztem meg a gyerekek véleményét a csoportfoglalkozásról:

- A legfontosabb dolog, amit megtanultam...
- Ami leginkább tetszett...
- Akitől a legtöbbet tanultam...
- Amit még szeretnék tudni...
- Szeretném továbbgondolni azt, hogy...

A csoportfoglalkozástól **azt vártam**, hogy a köznapitól eltérő módszerek és eszközök alkalmazásával a tutorált gyerekek betekintést nyerjenek a Bazilika építéstörténetébe, megismerjék annak belső terét, a díszítőelemeit, szobrait, képeit, és a hozzájuk kapcsolódó ismereteket. Annak tudatosítása is elvárásaim között szerepelt, hogy a vallási célból emelt Székesegyház egyúttal kivételes, a maga nemében egyedülálló építészeti gyöngyszem, melyet őriznünk kell. Továbbá a tevékenységközpontú, élményszerű tapasztalati tanulással hasonló programokhoz próbáltam motivációs bázist teremteni.

3. A csoporttagok aktivitása, élményeik

A gyerekek nagyon lelkesen vettek részt a programon. Motiválásukban segített az, hogy a fiatalokat vonzó képregények és a székesegyház képsorainak hasonlóságait vettem alapul. Ez a párhuzam megkönnyítette a bibliai történetek befogadását, és a más műalkotásokon ábrázolt történetek értelmezését.

A tutorálás alatt köztünk kialakult érzelmi viszony, az, hogy a gyerekek érzik, hogy fontosak nekem, hogy figyelemmel kísérem és elfogadom őket, már önmagában motiválóan hatott. Az oldott, vidám légkör pozitív hatással volt a gyerekek aktivitására.

Az együttműködést igénylő feladatmegoldás során a tutorált gyerekek megtapasztalhatták, hogy tulajdonképpen nem az az érdekes, hogy mit tudnak, hanem az, hogy a társakkal együtt mit képesek kihozni magukból. Az iskolában megszerzett tudásukat az életben is legtöbbször csoporthelyzetben kell alkalmazniuk. A gyerekek kölcsönösen inspirálták egymást: nemcsak abban az értelemben, hogy a válasz elemeik összeadódtak, hanem úgyis, hogy egyik ötlet szülte a másikat. Az egyik tutorált válasza asszociációs hívószó volt a másik számára, így olyan teljesítményre voltak képesek, amit egyedül nem tudtak volna elérni.

A foglalkozás végén a pozitívumok visszajelzése (egymás felé is) a gyerekek reális önértékelését segítette.

A feljutás a toronyba, a 133 lépcső leküzdése az egyik tutorált számára a komfortzónából történő kilépést jelentette. A nagyobb fizikai kihívással járó magasság-mélység „gyakorlat” kihívást jelentett számára, a félelme leküzdése pedig életre szóló élményeket nyújtott.

4. Következtetések a külső helyszínen szervezett csoporttevékenység alapján

A tutoráltak (vagy inkább a szüleik) számára egy játékos, lazító foglalkozás nem bizonyult annyira vonzóknak, hogy beutazzanak érte Pécsre. Tapasztalatom szerint az iskolában, a családban elsősorban a tehetségigéretnek erős oldalának fejlesztésére fókuszálnak. A szabadidős, lazító programok biztosítására jellemzően szünidőben, esetleg hétvégén gondolnak. Szerintük tanév közben erre nincs idő, mert annyi a feladat, elfoglaltság. Feladat a szülőknél tudatosítani, hogy a tehetségigéret/tehetségek számára mennyire fontos a laza programok beillesztése a mindennapokba. A Pécsi Püspökség helyszíneinek megismerése, egy általuk is tartalmaznak ítélt program, egy másfajta intenzív tevékenység viszont már megmozgatta a tutoráltakat és szüleiket is.

A külső helyszínen szervezett programmal megvalósuló csoportfoglalkozás sikerének

egyik titka, hogy ne szokványos, élménypedagógiai elemeket tartalmazó, multiszenzoros tanítás-tanulás legyen. A csoportfoglalkozás során legyen szempont, hogy olyan játékos feladatsort kelljen a gyerekeknek megoldaniuk, ahol csak együttműködve születet megoldás. Mi magunk is váljunk a csoport egyik tagjává, játszunk és élvezzük a dolgot. Ugyanakkor egy pillanatra se feledkezzünk meg arról, hogy mi nem pusztán szórakozásból vagyunk jelen. Jól felkészülve, a programot jól kimunkálva érkezzünk a foglalkozásra.

4. Fülöp Márta Marianna

Egyéni fejlesztés – Tutori jó gyakorlat

1. A tutorcsoport megalakulása. Foglalkozások rendszere.

Február második felében az online rendszerben megismertem minden tutorált diák pályázati anyagát: a feltöltött bemutatkozásukat, és a diákokat a tutorprogramba ajánló pedagógusok véleményét. Március elején került sor az első egyéni személyes találkozásra. Előre egyeztetett ütemezés szerint minden diákkal és szülőjével átlagosan 45 perc időtartamban beszélgettem. A beszélgetés során pontosabb képet kaptam a tutorált diákok motivációjáról, erősségeiről, valamint azokról a tehetségterületekről, ahol a tanulónak leginkább szüksége lenne segítségre.

A tutoráltak március második felében találkoztak először egymással. A találkozóra a diákok néhány diából álló prezentációt készítettek, és ezek levetítésével mutatkoztak be. Beszéltek erősségeikről, érdeklődési területeikről, kedvenc elfoglaltságaikról, tanulmányaikról, terveikről. Megfogalmazták a programmal kapcsolatos elvárásaikat is. A bemutatkozások után élénk beszélgetés alakult ki, amelyben érzékelhető volt, hogy a csoporttagok keresték a kapcsolódási pontokat. Az első találkozást követően a tutorált diákokkal havonta átlagosan egy alkalommal találkoztam, **egyéni és csoportos foglalkozások keretében.**

A **csoportos foglalkozásokhoz** minden esetben egy tematikát választottunk. A tematikához kapcsolódóan egy külső helyszínt kerestünk, ahol közös élményeket szereztünk, gondolatébresztésként valamit megtekintettünk, megtapasztaltunk, majd ehhez kapcsolódóan a diákok szempontsorokat, tesztekét töltötték ki. A tesztek, skálák eredményeit az igény szerint szervezett egyéni tanácsadások alkalmával elemeztük, értékeltük a következő módokon:

- Az **1. tutorcsoport találkozáson** prezentációik kapcsán ismerkedtünk, beszélgettünk. Átvettük a fejlődésükkel kapcsolatos elvárásokat, valamint az érdeklődés és a motiváció szerepét a tehetség kibontakoztatásában. A témával kapcsolatban a diákok Érdeklődéstérkép módszerrel [1] elkészítették egyéni érdeklődésük térképét.
- A **2. tutorcsoport találkozáson** a Csodák Palotájába látogattunk, ahol az eszközök és játékok kipróbálásával a diákok új, gazdagító ismereteket és közös élményeket szereztek. A program zárásaként a kreativitást fejlesztő és egyéb szabadidős elfoglaltságokról beszélgettünk, majd a diákok kapcsolódó tesztekét, attitűd-skálákat [2] töltötték ki.

- A **3. tutorcsoport találkozó**n az ISZE Oktatótermében megismertük a Csibészturna felületet, ennek kapcsán tanulási stílusról, tanulási orientációról beszélgettünk, majd ehhez kapcsolódó tesztet [3] töltötték ki.
- A **4. tutorcsoport találkozó**n művészeti programot szerveztünk: a Szépművészeti Múzeum Könyvtárába látogattunk, ahol egy festőművész restaurátor engedett bepillantást a munkájába. A programot követő beszélgetésen a festőrestaurátor saját életpályájának ismertetéséből kiindulva a diákokkal a pályaválasztásról, pályakorrekcióról, a tehetséget segítő belső és külső erőkről beszélgettünk. A diákok ezután Életmód kérdőívet [4] töltötték ki.

A csoporttalálkozók arra is alkalmat nyújtanak, hogy megfigyeljem a diákok társas készségeit: a csoportmunkákban mutatott együttműködésüket, nyitottságukat, empátiájukat.

Az egyéni foglalkozások **egyéni fejlesztés** témakörben zajlottak. Ezeket minden esetben a fejlesztésben résztvevő diák kezdeményezte, fejlődési irányainak keresése céljából. Az egyéni fejlesztés foglalkozásokon rendszerint felhasználtuk a tutorcsoport találkozókon kitöltött kérdőívek, attitűdskálák, megfigyelési szempontsorok eredményeit. Ilyen módon a csoportos foglalkozások és az egyéni fejlesztés jellegű foglalkozások egymást kiegészítve erősítették a tutori munka hatékonyságát.

2. Tutori jó gyakorlat bemutatása

Jelen tutori jó gyakorlatomban egy egyéni fejlesztés típusú foglalkozást mutatok be. A bemutatásra kerülő konkrét egyéni fejlesztést egy tutorált diák kezdeményezte, azzal a céllal, hogy tutori segítséget kapjon szerteágazó érdeklődési körének letisztulásához. A foglalkozás leírását a fejlesztésben résztvevő diák bemutatásával indítom, majd összefoglalom a foglalkozás menetét, az alkalmazott módszereket, a javaslatokat és az eredményeket.

2.1. Az egyéni fejlesztésben résztvevő diák bemutatása

X. Y. tutorált diák szakgimnáziumban tanul. A diákot a tutorprogramba ajánló pedagógus jellemzése, az első egyéni személyes tutori találkozó, valamint az 1. tutorcsoport találkozó alkalmával történt bemutatkozása alapján megtudtam, hogy érdeklődési körének középpontjában jelenleg a kémia és az informatika áll. Műszaki Diákkonferencián vett részt,

ahol bemutatott programja az informatika, a környezetvédelem és a társadalomtudományok területét érintette. Szabadidejében szívesen foglalkozik fotózással, rendszeresen sportol.

A tutorprogram során azt tapasztaltam, hogy a diák a tutorcsoport egyik „mozgatórugója”. Nyitott az új ismeretekre, van sok jó ötlete és szívesen talál ki új megoldásokat. Szeret csapatban dolgozni, és a csoportmunkában gyakran vállal irányító szerepet. Különösen jól teljesít a kooperatív csoportmunkákban, ahol hangsúlyosan jelenik meg az építő egymásrataltság és az egyéni felelősség. Kommunikációja asszertív.

Szerteágazó érdeklődéséből fakadó számos iskolai, iskolán kívüli, továbbá sportéleti elfoglaltságait jól összehangolja. Szabadidejével jól gazdálkodik. Céltudatos, iskolai tanulmányaiban, valamint érdeklődési körének megfelelő területeken motivált és kitartó.

X. Y. a 3. tutorcsoport találkozót követően tutori segítséget kért arra nézve, hogy hogyan tudná pontosítani sokrétű érdeklődésének fókuszát. Hogyan tudná megtalálni azt a területet, ami a leginkább megfelel érdeklődésének és képességstruktúrájának.

Azt javasoltam, hogy első körben egy egyéni fejlesztés típusú foglalkozáson közösen tekintsük át, értékeljük ki a már lezajlott csoporttalálkozókra eddig kitöltött Érdeklődéstérkép, Tanulási orientáció, Tóth-féle kreativitást becsülő skála kérdőíveinek eredményeit, és ezekből próbáljuk meg kibontani az érdeklődés fő irányát. Előrevetítettem, hogy az egyéni fejlesztés foglalkozáson további tesztek is kitölthetünk (pl. Életmód kérdőív), de javasolhatom pályaorientációs kisfilmek megtekintését, valamint pályaorientációs szakember bevonását is.

X. Y. a tutori segítség lehetőségeinek megismerését követően első lépésként az egyéni fejlesztés foglalkozást választotta.

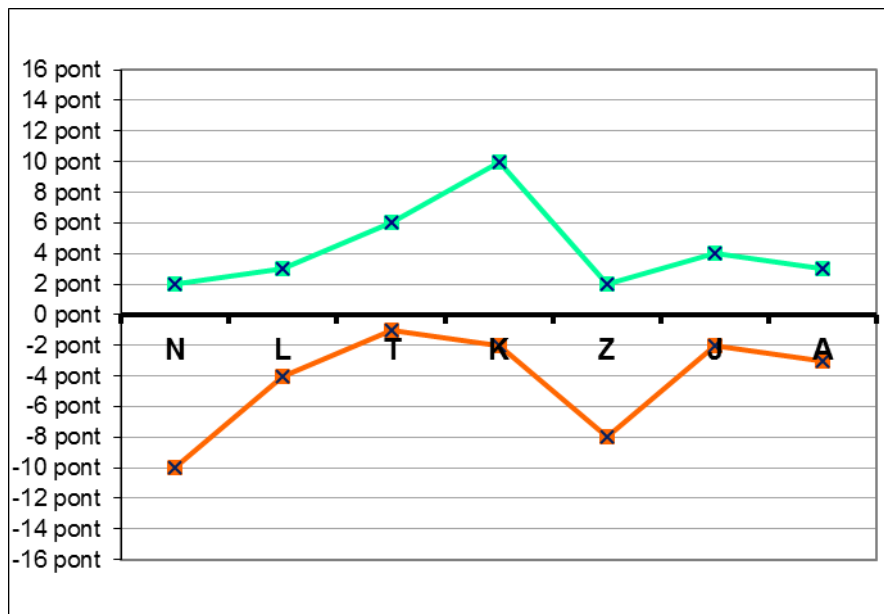
2.2. Egyéni foglalkozás leírása

A foglalkozás 2 óra időtartamban valósult meg. A foglalkozás első felében X. Y. tutorált diákkal áttekintettük a tutorcsoport találkozók alkalmával kitöltött kérdőíveket. A kapott eredményeket pedig ezúttal nem általános megközelítésből, hanem kifejezetten az érdeklődési kör pontosítása szemszögéből elemeztük. Mivel mindegyik kérdőív egy-egy fontos területet vizsgált, így összességében az elemzésektől az vártuk, hogy árnyalják és pontosítsák a tutorált diák tehetségéről alkotott képet.

2.3. A teszteredmények vizsgálata

Érdeklődés vizsgálata

Az Érdeklődéstérkép módszerrel vizsgált érdeklődési mintázata (1. diagram) a testi-kinesztéziás és téri-vizuális képességterületek kiemelkedő előnyét, erősségét mutatja.

1. diagram: Érdeklődés mintázata

Az érdeklődés mintázatának megrajzolását követően a diákkal a kapott mintázatról beszélgettünk. A mintázat alátámasztotta az eddig is ismert tényt, hogy erősségei a természettudományos és a műszaki jellegű ismeretek terén mutatkoznak meg, de a beszélgetés során kiderült, hogy a természettudományos tantárgyak mellett kedveli még a környezetvédelmi szakmai tantárgyakat, és szívesen végez terepmunkát. A terepen végzett munkákhoz gyakran hozzákapcsolja hobbiját, a fényképezést is.

Eddig is tudtuk, hogy szabadidejében rendszeresen sportol, de az Érdeklődéstérkép láttán elmesélte, hogy a sportolás mellett még nagyon szeret utazni, kirándulni és járni a természetet. Utazásai során szeret fotózni, és a jól sikerült alkotásait szereti másokkal megosztani. Már két éve foglalkozik fotózással.

Terveit most kedvezőbb feltételek között tudja megvalósítani, mert jelen tanévben ösztöndíjpályázat keretében sikeresen pályázott térinformatikai programok futtatására is alkalmas laptop, illetve profi fényképek készítésére alkalmas fényképezőgép vásárlásának támogatására.

Tanulási orientáció vizsgálata

A tanulási orientáció vizsgálatát a Kozéki-Entwistle-féle Tanulási orientáció kérdőívvel [3] végeztem. A módszer segít megtudni, hogy az egyén tanulására milyen mértékben jellemzők a **mélyreható, a szervezett és a reprodukáló tanulási stratégiák**.

A kérdőív 60 állítást tartalmaz, amelyekre 1-től 5-ig pontszámok adhatók annak megfelelően, hogy a diák milyen mértékben tekinti magára jellemzőnek az adott állítást. Az állítások sorszámuk alapján 10 alsókálába sorolhatók. Az alsókálák csoportosítása pedig a 3 tanulási stratégiát határozza meg. A **mélyreható stratégia** mértékét a mélyreható, a holista és intrinsic alsókálák pontszámai határozzák meg. A **reprodukáló tanulási stratégia** mértékét a reprodukáló, szerialista, kudarckerülő alsókálák, míg a **szervezett tanulási stratégia** mértékét a szervezett, a sikerorientált, a lelkiismeretes alsókálák összpontszámai mutatják.

Feldolgozva X. Y. kérdőívre adott válaszait, arra a következtetésre jutottam, hogy iskolai tanulásában magas értéket képviselnek a *Kudarckerülés* és a *Reprodukáló* alsókálákra kapott pontszámok. Figyelembe véve X. Y. iskolai eredményeit, úgy látom, hogy a Kudarckerülés hátterében egy tehetséges fiatal egészségtelen perfekcionizmusa is állhat. Ez a maladaptív perfekcionizmus a kudarc elkerülésére ösztönözi a diákot, kudarckerülővé teszi. A kudarc kerülését feltételezhetően reprodukálással próbálja ellensúlyozni. Úgy gondolom, hogy ez még tovább erősíti az egészségtelen perfekcionizmusát.

A változásra szükség van, mert gátolhatják az erősségek megmutatkozását. Ezért szocio-emocionális területen a kudarckerülő magatartás fokozatos csökkentését és sikerkereső magatartásba fordítását javasoltam. A változtatáshoz olyan feladatok keresése, választása lenne célszerű, ami megfelelő kihívást jelent számára, de ez a kihívás csak kismértékben haladja meg képességeinek szintjét, így nem vált ki szorongást. Az ilyen tevékenységet várhatóan siker, boldogság övezi, és áramlatban (flow) valósul meg. X. Y. diáknak továbbá meg kell tanulnia, hogy kevésbé legyen kritikus önmagával szemben. Szabad hibázni, hiszen a hibák a fejlődés elkerülhetetlen velejárói. Egészséges perfekcionizmust kell kialakítania, amely során élvezzi a munkát; tisztában van a határaival, a tökéletességre törekszik, de ezt a kiválóságra törekvés jegyében teszi. Javasoltam, hogy a teljesítmény motivációval szemben a mesteri motivációt részesítse előnybe. Önmagához képest próbáljon fejlődni.

Kreativitás vizsgálat Tóth-féle kreativitást becsülő skála segítségével

A Tóth-féle kreativitást becsülő skála⁷² kérdést tartalmazó, önjellemző típusú kérdőív. A kérdésekre: A-E (teljesen egyetértek - egyáltalán nem értek vele egyet) tartományban lehet

válaszolni. Az összesített válaszok 12 olyan személyiségjellemzőre mutatnak rá, „melyek az egyén hétköznapi viselkedése mentén közelítik meg a kreatív alkotói folyamathoz szükséges komponenseket.” [5]

A szakirodalomban jelölt kódolási kulcs segítségével meghatároztam, hogy X. Y. a 72 kérdésre adott válaszai alapján a 12 személyiségjellemzőre (NON; KOM; ...) milyen értékeket kapott (1. táblázat). Az összesített eredményeket a 2. táblázat tartalmazza.

Kód	Személyiségjellemző	XY válasza
KIT	Kitartás	6
KOM	Komplexitás, preferencia	5
KIV	Kíváncsiság, érdeklődés	5
JÁT	Játékosság	5
ÖNÉ	Önérvényesítés	3
NON	Nonkonformitás	2
ENE	Energikusság	2
DOM	Dominancia	0
GON	Gondolkodásbeli önállóság	-1
ERE	Eredetiség, ötletesség	-1
KOC	Kockázatvállalás	-2
TÜR	Türelem	-6
		18

1. táblázat: X. Y. értékei a kérdésekre adott válaszai alapján

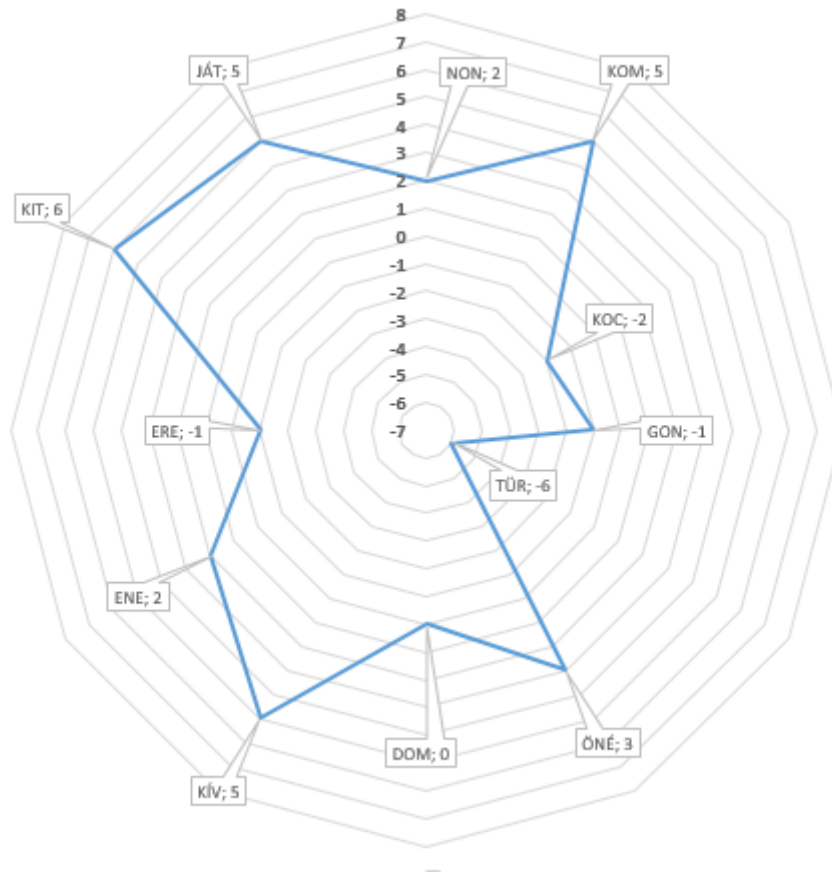
Előkészítő folyamatot támogató vonások	10
Inkubációs folyamatot támogató vonások	11
Kidolgozási (igazolási) folyamatot támogató vonások	-3
Összesen	18

2. táblázat: X. Y. összesített eredményei

Az eredmények alapján körvonalazódott, hogy X. Y. tutorált diák kreatív személyiség. Az Előkészítő és az Inkubációs folyamatot támogató vonásai magas pontszámot kaptak. A Kidolgozási (igazolási) folyamatot támogató vonások tekintetében fejlődni kell.

Ha megvizsgáljuk a személyiségjellemzők sorát (1. táblázat és grafikusán a 2. diagram), akkor látható, hogy önbizalmát kell erősítenie (Kockázatvállalás, Dominancia), valamint Türelem tekintetében kell fejlődni.

Javaslatom: olyan Csibészturna feladatok (www.csibesztura.hu) választása, amelyek elősegítik a türelemben, a késleltetés képességében való fejlődést.

2. diagram: Személyiségjellemzők

Szabadidő kérdőív vizsgálat

A diákkal az érdeklődés mintázata és a Tóth-féle kreativitást becsülő skála tükrében kedvelt szabadidős tevékenységeiről beszélgettünk, majd kitöltötte a www.tehetsegkapu.hu portálon elérhető szabadidő kérdőívet. Az eredményekből képet kaptunk a diák lazító, fejlesztő, lazító-fejlesztő szabadidős elfoglaltságairól.

A vizsgálatok zárásaként a diáknak javasoltam egy Életmód kérdőív [4] kitöltését is, amelynek eredményét az adott válaszok alapján helyben áttekintettük.

Életmód

Olvass el minden kérdést gondosan, és válaszd ki a felkínált két lehetőség közül azt, amelyik jobban illik rád! Összesen 10 pontot oszthatsz szét az „A” és a „B” válasz között. Ha úgy érzed, az A kijelentés igaz rád, akkor az „A” elé írhatasz pl. 10-et a „B” elé pedig 0-t, de az „A” elé írhatasz 8-at és a „B” elé 2-tőt. Ez esetben az „A” sokkal inkább igaz Rád mint a „B”, de azért a „B” is igaz egy kicsit. Ha inkább a „B” igaz rád, akkor pedig fordítva írd be a számokat. Ha úgy érzed, hogy egyformán igaz rád mindkét kijelentés, akkor mindkét helyre 5-öt, 5-öt írd! A BEÍRHATÓ SZÁMPÁROKAT MEGTALÁLOD A PÉLDASZÖVEG MELLETT. Bármelyik számpárt választhatod. Az a fontos, hogy a számok beírása a véleményedet fejezze ki.

Esténként

A mindig ugyanabban az időben megyek aludni. (10) (9) (8) (7) (6) (5) (4) (3) (2) (1) (0)

B akkor megyek aludni, ha fáradt vagyok. (0) (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7) (8) (9) (10)

1. Amikor egy nagyobb társaságban vagyok, leggyakrabban inkább
.... A beszélek.
.... B hallgatok.
2. Az ötleteim, gondolataim
.... A körülbelül ugyanolyanok, mint társaimé.
.... B gyakran egészen eltérnek társaimétól.
3. Amikor valakiben csalódom,
.... A ezt hamar elfelejtem.
.... B hosszabb időbe telik, amíg elfelejtem megbántottságomat.
4. Azt szeretem, ha
.... A van néhány jó barátom.
.... B sok barátom van.
5. Azokat a tantárgyakat kedvelem, amelyek
.... A az iskolán kívül is használható tudásra tanítanak.
.... B megindítják képzeletemet.
6. Azt szeretem, ha az asztal, ahol tanulok
.... A tiszta és rendezett.
.... B bármilyen is lehet.
7. Olyan dolgokról szeretek írni,
.... A amelyek tényleg megtörténtek.
.... B amiket én találok ki.
8. Amikor az emberek sértő dolgokat mondanak nekem, vagy amikor ugratnak, akkor
.... A megbántják az érzéseimet.
.... B ez nem nagyon zavar engem.

9. A szobámban, az ágyamon, az asztalomon a holmimat
.... A általában széjjel hagyom.
.... B rendszeresen elpakolom a helyére.
10. Ha van feladatom (házi feladat vagy házimunka), akkor
.... A a szórakozásra, pihenésre szánt idő **után** szeretem elvégezni.
.... B a szórakozásra, pihenésre szánt idő **előtt** szeretem elvégezni.
11. Amikor a születésnapim zsúromat/bulimat tervezem, akkor
.... A csak néhány jó barátomat szeretném meghívni.
.... B sok barátomat szeretném meghívni.
12. Amikor pénzt költök valamire, akkor
.... A előtte hosszú ideig gondolkodom, mire is költsem.
.... B gyorsan döntök felőle.
13. Másokhoz képest
.... A gyorsan szerzek új barátokat.
.... B lassan szerzek új barátokat.
14. Annak alapján hozok döntéseket dolgokról, hogy
.... A a szívemre hallgatok.
.... B az eszemre hallgatok.
15. Ha valaki nem tartja be nekem tett ígéretét, akkor
.... A hosszú ideig megbántottnak érzem magam.
.... B gyorsan túlteszem magam rajta.
16. Olyan számítógépes játékokat vagy társasjátékokat szeretek játszani,
.... A amelyeknek kész játékszabályai vannak.
.... B amelyek lehetővé teszik, hogy mi magunk találjunk ki szabályokat.

KATONA NÓRA (2007) STUDENT STYLES: A COMPARATIVE STUDY. PHD DISSZERTÁCIÓ. ELTE, BTK

Kérdőív forrása: Személyiségformálás tehetségmentorálással. Hallgatói segédlet, Új Nemzedék Központ, 2016

Az Életmód kérdőív kiértékelése

Az összesített kérdőívválaszok megmutatják, hogy az egyén Extrovertált vagy Introvertált; Gondolkodó vagy Érző; Praktikus vagy Képzletbeli, Szervezett vagy Rugalmas. X. Y. diák az Életmód kérdőív kitöltése alapján: Extrovertált, Gondolkodó, Praktikus, Rugalmas.

3. Az egyéni fejlesztés foglalkozás összegzése és zárása

X. Y. tutorált diák széleskörű, sokrétű érdeklődésének letisztulásához kért tutori segítséget. Keresi a saját érdeklődésének mintázatához, saját képességstruktúrájához leginkább megfelelő fejlődési irányokat. A tutori segítségnyújtás keretében egyéni fejlesztést javasoltam, ahol a diákkal egyrészt áttekintettük az előzetesen felvett tesztek, attitűdskálák eredményeit, majd a kapott eredmények tükrében a foglalkozáson további szempontokat adtam.

Például:

- Életmód kérdőív kitöltésével Extrovertált/Introvertált, Gondolkodó/Érző, Praktikus/Képzletbeli, Szervezett/Rugalmas jellemzők megállapítása.
- Nem kognitív képességek (kitartás, kreativitás, motiváció, önészlelés, önkontroll, önszabályozás, reziliencia és megküzdés, társas kompetenciák) átgondolása.

4. Javaslatom

- **Egyéni kognitív profil** [6] felvétele és az eredménynek megfelelően feladattípusok keresése, azok megoldása, gyakorlás.

Csoportosan is felvehető feladatok és a vizsgált terület:

- *Figura teszt* – figurális absztrakciós képesség
- *Számisméltés teszt* – figyelem, emlékezet, szekvencialitás
- *Képelekezet* – emlékezet, szekvencialitás, szimultán megjegyzés
- *Vizuális emlékezet színes* – emlékezet, szekvencialitás, szimultán megjegyzés
- *Hangdiszkrimináció* – auditív képességek

- *Szókincs feladat* – szókincs
- *Számolási feladatok* – számolási készség
- *Szavak írása teszt* – fonológiai képességek, helyesírás
- *Álszavak írása teszt* – fonológiai képességek, auditív képességek
- *Főfogalom* – verbális absztrakciós képesség, szókincs
- *Alakrajzolás emlékezetből* – vizuális emlékezet, finommozgás
- *Számolás visszafelé hármásával* – számolási készség, szekvencialitás
- *Figyelem feladat* – koncentrációs képesség
- Egyéni feladatok és a vizsgált terület:
- *Szóolvasási feladat* – olvasási készség, verbalitás
- *Számisméltés visszafelé feladat* – figyelem, emlékezet, szekvencialitás,
- *Rím teszt* – fonológiai képességek
- *Képmegnevezés feladat* – lexikon hozzáférhetősége
- *Számmegnevezés feladat* – lexikon, számok
- *Mozgásutánzás* – motoros képességek, szekvencialitás
- *Ritmuskopogás feladat* – auditív és motoros képességek, szekvencialitás
- *Figyelem feladat* – koncentrációs képesség

Válogatás a Csibésztúra (www.csibesztura.hu) portálon található *Agytorna* és *Feladványok* feladataiból. Különösen azoknak a feladattípusoknak a keresése, amelyek a türelem fejlesztésére irányulnak. A **türelem** fejlesztése fontos célkitűzés lehet X. Y. diák számára, mert a felvett Tóth-félekreativitást becslő skála eredményei alapján ezen a területen elakadás mutatkozik, fejlődés szükséges.

5. Várható eredmények

A türelem fejlesztése segítheti a diákot abban, hogy a kreatív folyamatok reményteli előkészítés és inkubációs szakaszait követően be is tudja fejezni azokat, kreativitása produktumba tudjon fordulni. A türelem fejlesztése így hatékonyan segítené őt tehetsége kibontakozásában. Tehát **a türelem fejlesztése lehet számára a fejlődés új iránya.**

6. A foglalkozás lezárása

A tutorálási folyamatban tutorként a diákkal nem szükséges a fejlesztő folyamatot végigkövetnünk. Saját erőfeszítései mellett ebben segítségére lehetnek iskolai mentorai, tanárai, szülei. További felvetett problémák, célok kijelölésével kapcsolatosan az egy éves tutorálási folyamat végéig ismételten tutori segítséget nyújthatunk.

A bemutatott jó gyakorlat alkalmazásának lehetőségei: az alapok felhasználásával – grafikonok és kutatások nélkül is – jó foglalkozás vezethető.

7. Forrásjegyzék

- [1] Érdeklődéstérkép módszer: www.erdeklodesterkepe.tehetseg.hu és www.diszlexia.hu
- [2] Kreativitás vizsgálat témakörben: Tóth-féle kreativitást becslő skála, szabadidős tevékenységek vizsgálata témakörben Tehetségkapu portálon található szabadidős elfoglaltságokat vizsgáló kérdőív (korosztálynak megfelelő kategória).
- [3] KOZÉKI–ENTWISTLE, *Tanulási orientáció kérdőív*. A kérdőív forrása és a felvett adatok feldolgozásának módszere: BALOGH László, *Iskolai tehetséggondozás*, Kossuth Egyetemi Kiadó, Debrecen, 2004, 361–363.
- [4] KATONA Nóra, *Student styles: A Comparative study*, PHD Disszertáció, ELTE BTK, 2007
- [5] TÓTH László–KIRÁLY Zoltán, *Új módszer a kreativitás megállapítására: a Tóth-féle kreativitást becslő skála (TKBS)*, Magyar Pedagógia, 106. évf., 4. szám, 2006, 287–311.
- [6] Forrás: www.diszlexia.hu és <https://tinyurl.hu/hxUa/>

5. Harkányi Adrienne

Jó gyakorlatok – Egyéni találkozás, foglalkozás tutorált fiatallal

1. Bevezető

A bemutatásra kerülő eszköz az első találkozás előkészítését segíti, továbbá az első találkozón az önbemutató hatékony segítségét célozza.

A szülő(k) és diák számára készítettem egy gyermeke jellemzését; a diáknak pedig az önbemutatót segítő táblázatot – a szervezetfejlesztésben sikerrel alkalmazott – SWOT analízis mintájára. Ezt a dokumentumot e-mailben elküldöm, amit a szülő és a diák külön-külön kitöltenek. Csak rövid, tömör címszavak leírására van szükség, nem teljes mondatokra. Szülő(k) és diák nem nézik meg, nem beszélnek meg egymás kitöltését, kinyomtatva elhozzák a találkozásra.

Az előzetes kitöltés lehetővé teszi, hogy a szülő átgondolja gyermeke/a diák pedig a saját **erősségeit, gyengeségeit, belső gátló tényezőket, illetve a külső körülményekre vonatkozó erőforrásokat és gyengeségeket, hiányokat** (ez lehet családi vagy iskolai, stb.) – mindezzel előkészítve a beszélgetést arra, hogy a **fejlesztési/fejlődési lehetőségek távlatait, irányait** e feltárt alapokra építhessük. A felkínált kérdőív tartalmazza a Tutor Programban való aktív részvételt feltérképező kérdéssorokat is. Ez a program szempontjából is hasznos, de előkészítheti a diák tehetségének kibontakozását olyankor is, amikor aktuális, konkrét célokról van szó.

Az első találkozón az ismerkedés, feszültségoldó laza beszélgetés után kerül sor arra, hogy az önbemutatót segítő kitöltött táblázat alapján a diák bemutatkozzon.

Több lehetőség is van:

1. A diák önbemutatóját – a diák jóváhagyása után – a szülő is végighallgatja, majd az adott szempontok szerint ő is jellemzi gyermekét.
2. A diák dönthet arról, hogy a szülő ne legyen jelen az önbemutatóján, ilyen esetben az ő további javaslata alapján alakul ki, hogy a szülő mikor, hogyan mutatja be az általa leírtakat.

A módszer előnyei:

- előzetes felkészülési lehetőséget biztosít azok számára, akik nehezebben nyílnak meg
- a diákok feszültsége csökken, ha tudják, mire kell számítaniuk, miről kell beszélniük önmagukkal kapcsolatban
- segít mederben tartani a beszélgetést, keretet ad
- ha a diák elakad a beszélgetésben, csak ránéz a papírra és könnyebben folytatja, illetve újabb területre könnyebben vált, ha úgy érzi, minden számára fontos szempontot érintett, elmondott
- a tematikája ad egy sorrendet (egyéni igény esetén ettől el lehet térni); a beszélgetést az erősségekkel kezdjük, ez fokozza a diák energetizáltságát, motivációját a beszélgetés fenntartására, arra az időre is, amikor már kicsit nehezebbé válik a helyzet, mert a gyenge pontokat is be kell mutatni (a téma végén megbeszéljük, hogyan válhatnak a hiányok, gyengeségek fejlesztés útján erősségekké)
- a fejlődési szemlélet szintén csökkenti a feszültséget, megfelelési kényszert
- annak felismerése, hogy a fejlődéshez az ő ötleteire, megoldásaira van szükség (nem más fogja megmondani, mit kell tenni), újabb inspiráció lehet a változtatásra, a változás irányába valómozdulásra

Tapasztalataim szerint az ezzel a módszerrel indított beszélgetés nagyon sok új információt, további gondolkodást és érzelmet (megértést, szempontváltást) indukál a szülőben, diákban egyaránt. Főleg akkor, ha nagyobb különbségek mutatkoznak abban, ahogyan a szülő vélekedik a gyermekéről, illetve a diák önmagáról egyes témákat, területeket illetően.

A módszer alkalmazása (biztonságot sugalló tartalmi és formai keretei révén) egy olyan tutoráltammal való első találkozáshoz jelentett nagy segítséget, aki jó teljesítménye és eredményei ellenére félénk, szűkszavú, szerény, önmaga bevallása szerint is alacsony önértékelésű, önbizalom-hiányos.

V. B. 17 éves, 11. évfolyamos gimnazista fiú, érdeklődése központjában a humán tantárgyak állnak. Érdeklő a magyar és a világirodalom, az idegen nyelvek (angol, olasz, latin), a régi idegen kultúrák, a hagyományok és mai szokások, az életmód és a gondolkodás, és az emberek közötti viszonyokban, társadalmi struktúrákban tükröződő szellemiség.

A humán területek közül kiskorától kezdve kiemelten érdeklő a történelem, tanító

majd tanár foglalkozású édesanyja hatására.

Az édesanya egyedül neveli B.-t, szoros, egymást támogató kapcsolatuk a fiú serdülőkorában is megmaradt. Sokat jártak/járnak kettesben múzeumba, kiállításra, külföldön történelmi emlékhelyeket látogatnak, és sok kulturális programon vesznek részt.

Emellett fontos számára a fizikai erőnlét építése, megőrzése, ennek megfelelően választott sportágat; a karatét, ahol az önfegyelem és az önuralom fejlesztése is fontos cél.

Gimnáziumában eleinte tanári biztatásra, ma már belső motiváció által vezérelve is szívesen készül fel és vesz részt humán ismereteket igénylő versenyeken, kiemelkedő eredménnyel.

A tehetségprogramba szaktanára javaslatára és ajánlásával került.

V. B. által kitöltött kérdőív:

Az Én Portrém

<p>Az önmegvalósításomat elősegítő tulajdonságaim: Képességek terén melyek a legfőbb erősségeid, adottságaid? Kitartó és alapos vagyok. Jó a memóriám, az események közötti összefüggést meglátom, levonok következtetéseket.</p> <p>Melyek a legfőbb személyiségjellemzőid, tulajdonságaid, amelyekre támaszkodhatsz? Szorgalmas Céltudatos Tájékozott Lelkiismeretes</p>	<p>Az önmegvalósításomat gátló tulajdonságaim: Képességek terén melyek fejlesztendőek? Szóbeli kifejezőképesség. Nagyközönség előtti szereplés, előadás, prezentáció tartása. Idegen nyelv(ek) tudása. Informatikai háttér hiánya, amely kutatómunkát segít elő, előadáshoz prezentáció készítésében gyakorlatlanság.</p> <p>Melyek azok a személyiség jellemzőid, tulajdonságaid, amelyek fejlesztése fontos? Feladatok halogatása. Kevés az önbizalmam.</p>
<p>Az önmegvalósításomat kedvezően befolyásoló külső körülmények: Megfelelő mennyiségű és jó színvonalú történelemórák. Rendezett családi körülmények. Hasonló érdeklődési körű barátok.</p>	<p>Az önmegvalósításomat kedvezőtlenül befolyásoló külső körülmények: Anyukám egyedül nevel, közalkalmazotti fizetésből. Így korlátozottak az anyagi lehetőségeink, más családtagok anyagi támogatására nem számíthatunk.</p>

Érdeklődési köröm, területeim:

Jelenlegi:

történelem, társadalomismeret, nyelvtanulás,
történelmi emlékhelyek meglátogatása,
világlátás: kül- és belföldi utazás, városnézés, kirándulás, múzeum és kiállítás látogatás,
informatika terén fejlődés,
autóversenyezés/nézése, autóversenyekre járás,
karate – aktív gyakorlása

Történt-e változás, fordulat az eltelt évek során az érdeklődésedben? Melyek ezek?

Nem történt változás, kisebb koromtól fogva jellemzően az utazás és a történelem megismerése érdekelt.

Vállalkozol-e kedvelt tevékenységed, hobbid, stb. bemutatására, a többi tutorálttal való megismertetésére? Milyen formában: kiselőadás, interaktív bemutató, játék, stb.?

Igen, a fiatalabb tutoráltakat szívesen segíteném. Junior Mentor programban való részvétel érdekel.

Korcsoportomban a hasonló érdeklődésűekkel programokat szerveznék: pl. a történelem iránt érdeklődő tutoráltakkal egy-egy érdekes történelmi témát, dilemmát közös beszélgetéssel feldolgoznánk. Önképzőkört, vitakört alakítanánk.

A módszer alkalmazása során most érzékeltem először, hogy a táblázat előzetes, otthoni, nyugodt körülmények közötti kitöltésének milyen fontos szerepe van.

A bemutatott kitöltött táblázatban a kérdésekre adott válaszok közül a kék színnel jelöltek otthon írta be a diák. A zöld színnel jelölt tartalmakat B. a személyes beszélgetés során mondta el.

A személyes beszélgetés során minden egyes tételnél kicsit elidőztünk, mivel alátámasztó példákat kértem B. mindennapi életéből, vagy épp arra sarkalltam, hogy keressen az emlékei között olyan esetet, helyzeteket és megoldásokat, amikor ennek pont az ellenkezője derült ki – önmaga számára is.

Ez az irányított beszélgetés tűnhetne erősebb „kifaggatásnak” is, de az alapvető célt nem veszítve szem elől – a táblázat kérdései és vele együtt az én kérdéseim is a „mankót”, az önbemutatást segítő eszközt jelentették a beszélgetés folyamán –, mindez a bemutatott esetben inkább B. számára a biztonságos keretet jelentette.

A saját gátló tulajdonságok, gyengeségek megbeszélésekor B. kifejezetten élvezte az ellenpéldák kérését, mert így szinte önmagát vezette rá, hogy milyen változtatásokkal tudja ezeket a jellemzőit, tulajdonságait számára kedvezőbb irányba fordítani. Megfogalmazta az ötleteit, önmagának szánt javaslatait is, legyen szó akár cselekvésszintű, vagy netán szemléleti, gondolati, attitűdbeli változások apró lépésekben történő indításáról.

A diákat körülvevő környezet szemrevételezése a célok elérését *kedvezően vagy kedvezőtlenül* befolyásoló hatása szempontjából csak látszólag tűnik könnyű és gyorsan megoldható feladatnak. Komplex elemzésre törekvő fiataloknál, mint a jelen esetben B. is, kiderülhet, hogy ugyanannak a ténynek egyszerre van meg a segítő és a gátló oldala.

Ez a komplex, elemző gondolkodás pedig ahhoz segítette a tutoráltamat, hogy az eddig szinte magától értetődő segítő jellemzőket valódi értékek tekintse, jobban megbecsülje; valamint a hiányok, gátló tényezők megvizsgálásakor a következő kérdésekre keresve a választ, kissé átkereteződött a saját helyzetének, szerepének a megítélése, ezáltal cselekvési köre, cselekvési lehetőségei is tágultak.

(Mit tanít ez nekem? Mit tudok hasznosítani belőle? Mit tudtam meg magamról ebben a helyzetben?)

A beszélgetés során ezen szempontok akkor alkalmazhatók, ha a diák már megfelelő önreflexióval rendelkezik, érzelmileg is kiegyensúlyozott állapotban van!

A gátló külső körülmények számbavétele a realitás kép felvázolása miatt fontos, de ha nem tudunk hosszabb és érzelmileg biztonságot nyújtó támogatási folyamatot fenntartani, akkor nem ajánlott az itt szereplő tényezőket a fókuszban tartani!

Az önbemutatók során előkerült témák, szempontok alapján egy rövid összefoglalást követően könnyen kirajzolódhatnak azok a célok, amelyekkel a diák az erősségei további kibontakoztatását érheti el. A hiányok pótlására, gyengeségek csökkentésére irányuló törekvések kialakításánál érdemes előbb a diákkal egyfajta rangsorolást, súlyozást elvégeztetni, és első körben csak a legfontosabbnak ítélt tételekkel, elemekkel foglalkozni, hogy ne váljon komolytalanná, csak vágyként megjelenített ez az oldal.

A sikeres, tehetséges gyerekeknek, fiataloknak talán még nagyobb kihívást jelent, hogy hiányaikat, gyengeségeiket belássák, elfogadják és fejlesztésükkel időt, energiát töltsenek.

Az önbemutatók elemeinek összegzését követően együtt fogalmaztuk meg B-vel, hogy a tutori programon belül szívesen tartana egy-egy történelmi témából kiselőadást, prezentációt, de igényelné a felkészüléshez a segítséget, nevezetesen prezentációs képességeinek fejlesztésében.

Ez a cél segítené őt abban, hogy csendességét, visszahúzó viselkedését oldja. Önmagát úgy is jellemzi, mint aki nem szeret csak úgy csevegni, de ha van valami érdekes téma, vagy valamilyen problémán, dilemmán lehet töprengeni, akkor könnyen megnyílik.

Szintén ennek a fejlődési tervnek a nyomán továbbhaladva: a tutori programban való részvételtől szociális kapcsolatainak gazdagodását reméli. Hasonló korú, illetve humán vagy kifejezetten történelem iránt érdeklődő diákokkal szeretne olyan ismeretséget kialakítani, hogy

egymással megbeszélhessenek egy-egy témát, vitázhassanak, egymást új szempontokkal gazdagíthassák. Az osztályában nincs, az iskolájában csak egy diák van rajta kívül, akit a történelem magasabb szinten érdekel, így e tekintetben elég elszigeteltnek érzi magát.

Az egyéni találkozás, beszélgetés alábbi módszereit B. esetében csak egyes elemeiben használtam, de más beszélgetések során szintén jól bevált módszerekként alkalmazom:

- „3 kívánság” – vágyak kimondása a realitáskontroll lazításával → ha sok ilyen vágy, kívánság lenne, akkor azzal szabhatunk finoman korlátot, hogy a végén csak hármat mondhat: ez prioritizálásra készíti

Egyes diákoknál, akik nehezebben nyílnak meg szóban, a rajzos „első interjú” módja célravezetőbb:

- saját jelkép, szimbólum, címer rajzolása – utána elmondhatja a jelkép jelentését, hozzá fűződő emlékeit, élményeit
- család – elvárásolt család rajz, a végén elmondhatja, hogy milyen jellemvonás, történés alapján került az adott formába
- Körök-teszt, Univerzumom – a lap közepén egy „én” kör, a többi számára fontos személyt, tárgyat, dolgot ő rajzolja be, a kapcsolat erőssége, viszonzottsága a körök közé húzott vonalakkal jelezhető

Gondokkal, nehézségekkel, problémákkal való megküzdés elősegítése (egyéni és csoportos formában egyaránt alkalmazható):

- problémák felírása kártyákra, post-itekre (minden kártyára csak egy probléma kerüljön)
- flip chartra felrakni, táblára kitűzni
- kártyák tartalmának tisztázása (pontosan mit jelent a felírt téma, ki mit ért alatta)

Szortírozás:

1. probléma: amit én meg tudok oldani – **mi** kell hozzá, hogy megoldjam, **kitől** kérjem, mi a nehézség, hogy eddig nem tettem? Milyen akadály leküzdése kell hozzá? (A kérdésekre adott válaszok is mehetnek post-itre, de egy megoldási javaslat egy lapra kerüljön.)

2. probléma: amit valaki más tud megoldani – kik, hogyan, elérési út, mód, hogyan forduljak hozzá, hogyan kérjem? (A kérdésekre adott válaszok is mehetnek post-itre, de egy megoldási javaslat egy lapra kerüljön.)

3. probléma: amit sem én, sem általam ismert, elérhető ember nem tud megoldani – mennyire fontos ez a probléma az én életemben (1-től 100-ig terjedő skálán jelölve)? Milyen kihatásai vannak az én életemre? Átkeretezés: mit tanít ez nekem? Mit tudok hasznosítani belőle? Mit tudtam meg magamról ebben a helyzetben? (A kérdésekre adott válaszok is mehetnek post-itre, de egy megoldási javaslat egy lapra kerüljön.)

1. sz. melléklet: Az Én Portrém

Légy szíves, töltsd ki az alábbi táblázatot.

<p>Az önmegvalósításomat elősegítő tulajdonságaim:</p> <p>Képességek terén melyek a legfőbb erősségeid, adottságaid?</p> <p>Melyek a legfőbb személyiségjellemzőid, tulajdonságaid, amelyekre támaszkodhatsz?</p>	<p>Az önmegvalósításomat gátló tulajdonságaim:</p> <p>Képességek terén melyek fejlesztendők?</p> <p>Melyek azok a személyiség jellemzőid, tulajdonságaid, amelyek fejlesztése fontos?</p>
--	--

<p>Az önmegvalósításomat kedvezően befolyásoló külső körülmények:</p>	<p>Az önmegvalósításomat kedvezőtlenül befolyásoló külső körülmények:</p>
--	--

Érdeklődési köröm, területeim:

Jelenlegi:

Történt-e változás, fordulat az eltelt évek során az érdeklődésedben? Melyek ezek?

Vállalkozol-e kedvelt tevékenységed, hobbid, stb. bemutatására, a többi tutorálttal való megismertetésére? (Milyen formában: kiselőadás, interaktív bemutató, játék, stb.)

Mottóm/életfilozófiám:

Melyek azok a személyi feltételek, amelyek mellett a legtöbbet tudnád kihozni magadból?

Milyen típusú szakember (tanár/mentor, stb.) tudna a legjobban segíteni neked?

Milyen tárgyi/eszköz/körülmény feltételek mellett tudnád a legtöbbet kihozni magadból?

Milyen az idegnyelv-tudásod, hogyan szeretnéd fejleszteni?

Milyen programok, események lennének azok, amelyekből a legtöbbet tudnál profitálni?

(Sorolj fel legalább hármat!)

Milyen szabadidős programokat szeretsz (barátokkal, családdal, stb.), milyen emlékezetes, általad kedvelt programokon vettél részt mostanában? (Az utóbbi 2-3 évből is lehet.)

2. sz. melléklet: Családi portré

A család (az apa és az anya külön-külön) a konzultáció középpontjában álló tagra nézve töltsd ki az alábbi táblázatot.

A gyermek önmegvalósítását elősegítő tulajdonságai:	A gyermek önmegvalósítását gátló tulajdonságai:
--	--

A gyermek önmegvalósítását kedvezően befolyásoló külső, környezeti, családi körülmények:	A gyermek önmegvalósítását kedvezőtlenül befolyásoló külső, környezeti, családi körülmények:

Mit kell tenni, hogy a fentiek alapján a gyermek fejlődése zavartalanabbá válhasson:

A család mottója:

6. Ihász Éva

Csoportfoglalkozás és fejlesztés drámapedagógiai módszerekkel

1. A tutorált csoportom bemutatása (összetétel, kor, érdeklődés, motiváltság, egyéb specifikumok alapján)

Az alábbiakban bemutatni kívánt tutorált csoportot 2018 januárjában kaptam meg. A csoportom 9 főből áll (5 lány és 4 fiú); 13-14 évesek, az általános iskola 7. és 8. évfolyamára járnak. Külön szerencsémnek tartom, hogy mindannyian egy intézmény tanulói. A diákjaim érdeklődési területe a sport, a természettudomány, a zene, a képzőművészet és az írás. Többféle sportágat is űznek: egy focizik, hárman egy Magyarországon újnak számító sportágban jeleskednek; frizbiznek. Van olyan is, aki a néptáncban és a zenében is kiváló.

Van egy diák, aki a természettudományokban szeret elmélyülni. Két fiatalról mondható el, hogy érdeklődési körük szerteágazó, és nem tudják pontosan, melyik terület érdekli őket a legjobban.

Tanulmányi előmenetelüket tekintve elmondható, hogy egy kivétellel nagyon szépen teljesítenek: jeles vagy kitűnő az eredményük, vagy ennek közelében van a tanulmányi átlaguk. Nem csak a tanulásban motiváltak, mindegyikük aktívan elfoglalja magát a tanórán kívül is; szakkörökbe, különórákra járnak, edzésre, versenyekre készülnek, pályázatokat készítenek.

Van egy hallássérült diák, aki figyelemzavara miatt gyógypedagógiai segítségben részesül, és tanulmányi eredménye eléggé hullámzó. Ennek ellenére sok minden érdekli; a zene, a tánc, az írás, az alkotás. Mind az egyéni, mind a csoportos foglalkozásokon rendkívüli módon motivált. Úgy vélem, a diákjaim motiváltsága egyrészt a családi háttérnek köszönhető, másrészt az elfogadó, támogató iskolai légkörnek. Abban bízom, hogy a külön törődés, a személyes figyelmem is a motiváltságukat erősítette.

Bár a tanulók ismerik egymást, részben az érdeklődésük is közös, mégsem tudtak egymásról sokat. A csoportfoglalkozások szervezésekor fontos szempont volt, hogy a diákjaim felfedezzék egymásban a közös tulajdonságokat, közös kapcsolódási pontokat. Ezzel az is célom volt, hogy tanulási és munkakedvük megmaradjon, erősödjön. Tanulóim nagy létszámú osztályokból jöttek, így az osztályukban nem tudtak minden osztálytársukkal egyformán intenzív, érzelmileg is mély, sokrétű kapcsolatba kerülni. A diákok személyiségének fejlődésében az egykorúakból álló kiscsoport játszik kiemelt szerepet, mely élő, jól működő kapcsolatokra épül.

Tutorként egy különleges szerveződési módot; a csoportfoglalkozásokat ajánlottam fel a tanulóimnak, melynek keretei között igyekeztem megteremteni nekik a kötődés lehetőségét. A drámajátékok alkalmazását ezeken a foglalkozásokon is izgalmas és hatékony eszköznek gondolom, hiszen ha figyelünk egymásra a játékok során, nagyon sok információt megtudhatunk, ami erősítheti az egymáshoz, a kiscsoporthoz való kötődést is.

2. A csoportfoglalkozás célja, tartalma, módszerei, a fejlesztési folyamat várható eredményei

2.1. A drámapedagógiai eszközök használatának célját a következőkben látom:

- növeli az aktivitást a csoporton belül
- a diákok önismerete gazdagodik
- a rugalmas gondolkodásuk fejlődik
- színesebbé, intenzívebbé teszi a csoportfoglalkozást
- viselkedési bátorságot nyújt
- könnyed és természetes kapcsolatot teremt a nemek között
- egy lehetséges alternatívát mutat a szabadidő tartalmas eltöltésére

2.2. A csoportfoglalkozás tartalma, módszerei

Az alábbiakban vázolt csoportfoglalkozást Gabnai Katalin *Drámajátékok gyermekeknek, fiataloknak, felnőtteknek* (Tankönyvkiadó, Budapest, 1987) című könyve alapján terveztem. A drámapedagógiai eszköztárat komplexen alkalmaztam.

A csoportfoglalkozás ideje: kb. 2 óra.

A tutorált csoportomnak a következő típusú drámajátékok közül válogattam:

- kapcsolatteremtés és bizalom
- üzenetváltás
- összetett kommunikációs játékok
- rögtönzés

2.3. A csoportfoglalkozás leírása

1. Bevezetés, ráhangolódás

Köszöntöm a résztvevőket, elmondom, hogy mi a mai foglalkozás célja, és kérem őket az együttes játéokra. (Ha valakinek nincs kedve bekapcsolódni a játékokba, nem probléma, a tapasztalat azt mutatja, hogy néhány perc után úgymint mindenki önfeledten játszik együtt.)

2. Kapcsolatteremtés zenére

Klasszikus, megnyugtató zene szól. A gyerekek szabadon mozognak a zenére, csak arra kell ügyelniük, hogy úgy sétáljanak, libbenjenek, forogjanak, hogy véletlenül se érintsék meg egymást. Aztán váratlanul megállítjuk a zenét, a játékosok belemerevednek abba a pozícióba, amelyben a csend találja őket. Majd tovább szól a muzsika, a diákok úgy mennek el egymás mellett, hogy súrolják egymás vállát. Ismét megáll a zene, megállnak abban a helyzetben a játékosok, amelyben a csend találja őket. A további zene alatt párt keresnek maguknak, és megfogják egymás kezét, de csak a kisujjak kapcsolódnak egymásba.

A továbbiakban egymással szembe fordulva tükörjátékot játszanak. Az egyikük játszik a kezével, arcával, elmozdul, a másik pedig utána csinálja, mintha tükörben látná.

3. A szabadulásútja

A következő feladat nehezebb, a csoporttagok mégis nagyon szerették. Lazán körben állnak, egyvalaki a körben helyezkedik el. A körben állók között kb. fél-fél méter van. A körből két irányban ki lehet menni. A körben álló nem tudja, melyik az a két út, hol áll az a két-két játékos, aki között ki lehet menni. Ha rossz felé indul, a játékosok felemelik a karjukat, elzárják az útját.

A gyakorlat lényege, hogy mindenki összpontosít a maga feladatára. Grimaszolni, hunyorogni nem szabad. A „kapu-embereknek” arra kell gondolniuk, hogy ITT KI LEHET MENNI! A többieknek pedig arra, hogy ITT NEM LEHET KIMENNI! A körben állónak koncentrálnia kell, hogy megtalálja a „lelki részt”.

4. *Ki ez? És hol lakik?*

Ez a játék részben emlékezeti, részben fantáziagyakorlat. A játék során kirajzolódik egy színes kép a társadalomról, melynek közös kialakítására egyéb körülmények között csak nehezen nyílna mód. Ha a diákoknak van kedvük, úgy is folytathatjuk a játékot, hogy ők maguk találjanak ki leírásokat.

Feladat: Ki ez, és milyen körülmények között lakik otthon? Írd le az otthonát, mondd el vágyait!

Nénike: Tíz deka felvágottat vesz a boltban, amit azonnal kopott nejlontáskájába csúsztat. Fején fekete kötött sapka, néhány fehér szőszel. Műbőr táskája levendulaillatot áraszt, csatja fényes, a sarkai kopottan barnák.

Cigaretttára gyűjtő kamasz: A játszótéren egy padon ül társai körében, látványos kézmozdulatokkal dohányzik, s épp arról mesél, milyen jó élete van, mert a szülei a cigarettázást és alkalmanként az alkoholfogyasztást is megengedik. Pólója, farmerja, sportcipője a legújabb divatot követi.

Negyvenes férfi: Elegáns bőrkabát, őszes, göndör haj, farmer, bőrcipő. A kocsijából száll ki, siet a kislánya elé az iskolába.

Fiatal nő: Kezét diszkrét mintájú műköröm díszíti, illata egyedi, kellemes, harisnyája hibátlan, öltözéke ravaszul egyszerű, szeme gondosan kifestett. Kezében drága nyelvkönyv, melynek első harminc oldala már régóta használatban, a többit ki sem nyitották.

5. *Riporter játék*

(Magyarázzuk el, mi a dolga egy szerkesztőnek, riporternek.)

A társaság egy részét hívjuk félre. Állapodjunk meg velük pontosan valamilyen reálisnak tűnő esemény főbb mozzanataiban, például egy divatáru-üzlet kirablásának körülményeiben. Kell egy-két szemtanú is. A félrehívott csoport most visszamegy a többiekhez, s a szemtanúkkal együtt buzgón magyaráznak. A többiek közül kiválik két riporter, akik a kiválasztott szemtanúkkal igyekeznek riportot készíteni. Közben a tömeg sincs csendben, s bizony nehézségekbe ütközik a mikrofonba beszéltetés. Kérünk még két szerkesztőt, akiknek elmeséli a két riporter, hogy véleményük szerint mi történt. Erre 30 másodpercük van.

Most a szerkesztők kapnak másfél percet arra, hogy rövid hírt fogalmazzanak meg és olvassanak be a hírekbe, úgy, hogy közben ők maguk sem beszélhetnek egymással.

Felolvassák a két hírt. Bőven lesz mit megbeszélni, és megérteni a változatok, torzulások okát.

6. Jelentéstani játszadozás, rendhagyó megállapítások

A diákok tegyenek a következő „rendhagyó” megállapítások mintájára kijelentéseket:

1. Én határozott vagyok.
2. Te makacs vagy.
3. Ő fafejű.
4. Én sziporkázom.
5. Te különösen beszédes vagy.
6. Ő botrányosan viselkedik.

A diákok lehetőség szerint alkossanak csapatokat. (Kisebb létszámú csoport esetén egyénekenként is lehet játszani.) Olvassák el figyelmesen az alábbi „én” mondatokat, és keressék meg a megfelelő „te” és „ő” mondatokat.

„Én” kijelentések – tetszés szerint válogathatunk belőlük:

1. Én nem táncolok valami jól.
2. Én optimista vagyok.
3. Én általában csatlakozom a többiek véleményéhez.
4. Én fontosnak tartom a jólöltözöttséget.
5. Én élénk képzelettel rendelkezem.
6. Én időnként kijövök a sodromból.
7. Én szívesen tartom számon azt, ami a szomszédban történik.
8. Én szót emelek a jogaimért.
9. Én egy árnyalattal molettebb vagyok a kelleténél.
10. Én néha tágan értelmezem az igazságot.
11. Én néha másnapra halasztom a dolgaimat.
12. Én nem igazodom a társadalmi szokásokhoz.

Közösen megbeszélhetjük, hogy kiknek a beszédében fordul elő ez a „rendhagyó ragozás”. Mi ennek az oka? Emlékszel-e konkrét esetekre?

7. Reklámkészítés

Párokban, kisebb csoportokban játszunk. A diákok válasszák ki a reklámozandó terméket, ami lehet valóságos és képzeletbeli is. A reklám előadására másfél percük van. Fontos, hogy a játék jó szerkezetű, ötletes, gördülékenyen kivitelezett legyen.

8. Eredetmesék

Fantáziagyakorlat. A játékvezető által feltett kérdésre nemegyszer mítoszt alapozó, fantáziadús fogalmazások születnek. A választ írásban kérjük a csoportfoglalkozáson.

Pl.: Mióta nyávog a macska?

Miért van egy szívük az embereknek?

9. Metakommunikációs játék

A feladatot a diákok cédulán kapják meg, és néhány perc előkészületet igényel.

Mondd azt:

– KITÖRT A BOTRÁNY.

Közöld velem és a társaiddal:

– Ezek itt a szomszédban már megint megkezdték a szokásos hétvégi cirkuszt.

– Na, látod, megtalálták, amit odakészítettünk, de idegeskedjenek csak, megérdemelték.

Mondd azt:

– KÉSZ AVACSORÁD.

Közöld velem és a társaiddal:

– Fiacskám, azért mert fáj a fejed, még enned kell. Gyere!

– Hogy vinne el az ördög, miért nem bírod tartani a fogyókúrádat? Itt van neked ez a fél karalábé meg egy sárgarépa, ezt egyed!

Mondani tehát csak ezeket a megadott rövid mondatokat lehet, de minden elképzelhető más módon szabad közben kommunikálni.

A játék következő részében csak a hangunkat szabad használni.

Mondd: DE SZERETLEK!

Közöld: Te idétlen, megint elszúrtad!

Mondd: JÉZUSOM, EZ MIND?

Közöld: Ezt a kis vacakot hoztad nekem ajándékba?

10. Játék fényképekkel

A következő játékhoz jó néhány alakot és arcot ábrázoló fényképet kell összegyűjteni. Összegyűjthetjük kartonpapírra ragasztva is, de gyűjthetünk elektronikusan is, kivetítve a gyűjteményt. Bárhogyan is szervezzük meg a képek összegyűjtését, a sorozatot úgy kell összeállítani, hogy a résztvevők lehetőleg a legszélesebb körből válogathassanak, és hogy a karakterek megmozgassák a résztvevők képzelőerejét. A képek válogatásakor azt is figyelembe kell venni, hogy a csoport tagjainak kapcsolatot kell teremteniük a különböző karakterekkel; tehát azoknak ma is érvényes jellegzetességeket, érzéseket, gondolatokat kell tükrözniük. Ugyanakkor a fényképeken látható arcoknak, alakoknak nincs történetük, tehát arra a kérdésre, hogy kik ők, a vezető semmilyen választ nem tud adni.

A játék úgy kezdődik, hogy a diákok kiválasztanak egy fotót, amit alaposan szemügyre vesznek. Próbáljanak kialakítani magukban egy képet a fotón látható személyről. Állapítsák meg társadalmi helyzetét, korát, foglalkozását, szociális körülményeit. A játékot több módon is lehet folytatni, én a következő változatot választottam: minden egyes résztvevő elmondja a gondolatait az általa választott képről, miközben a többiek is a tárgyalt fotót nézik. Ezután a csoport tagjai is elmondhatják a véleményüket a fényképről.

2.4. A foglalkozás zárása

A foglalkozás zárásaként kérdezzük meg a diákokat, hogy melyik játék állt hozzájuk a legközelebb. Volt-e olyan, amiben nem, vagy nem szívesen vettek részt? Összességében hogy érezték magukat ezen a foglalkozáson?

3. A fejlesztési folyamat várható eredménye

A csoportfoglalkozásokon vezetett dramatikus játékok minden résztvevő javára válnak, hiszen a játékosok egy közösségen belül együtt tesznek szert olyan tapasztalatokra, melyek segítenek beilleszkedni a csoportba. Önismeretre, az emberi méltóság tiszteletére nevelnek, önálló gondolkodásra, az alkotáshoz szükséges bátorságra biztatnak. A játék módjából következik, hogy a résztvevők szemében értékke válik a jó megfigyelőkészség, a képzelőerő, a szabálytartás, a helyzet felismerési és döntési készség, a könnyed és kifejező mozgás, és a tiszta beszéd.

A drámapedagógiai eszközök használata nem egyedüli módja a csoportkohézió kialakításának, csupán egy lehetőség, amellyel – véleményem szerint – érdemes élni. Most csak egy kis ízelítőt nyújtottam a diákoknak, de remélem, hogy a csoport tagjai így is közelebb kerültek egymáshoz, valamint tutor és tutorált között is egy bizalomra épülő kapcsolat jött létre.

A drámapedagógiai eszközök használatát jó szívvel ajánlom csoportfoglalkozásokon, hiszen a drámajátékok természetéből és eszközeiből adódóan hozzásegítenek ahhoz, hogy a játékosok minél gazdagabb személyiséggé váljanak, realisabb képük legyen önmagukról és a világról, anélkül, hogy eltűnne életükből a továbbiakhoz szükséges derű.

4. Hogy érezték magukat a csoporttagok, mennyire voltak aktívak, milyen ötleteik voltak, mi hatott rájuk a legjobban?

A csoporttagokról elmondható, hogy összességében jól érezték magukat, aktívak voltak. Egy diák esetében előfordult, hogy a 2. pont alatt jelzett játékban nem kívánt részt venni. Ez nem okozott problémát, és a következő játéktól kezdve lassan ő is bekapcsolódott.

A legnépszerűbbnek a *Ki ez? És hol lakik?*, a *Riporter játék*, a *Jelentéstani játszadozások* és a *Reklámkészítés* bizonyultak. A *Jelentéstani játszadozások* esetében a diákok fantáziája meglódult, csak úgy sorjázta az „én” kijelentések. A *Reklámkészítés* során sok képzeletbeli tárgyat próbáltak „eladni”. Ez nem is meglepő, hiszen rengeteg példát láthatnak, hallhatnak úton-útfélen.

Izgalmas feladatnak bizonyult a *Játék fényképekkel* is, melynek során különböző nézetek ütköztetésére is sor került. (Én a digitális fényképgyűjtést választottam, és a képeket kivetítettem.)

A foglalkozás végén olyan hangulat uralkodott, mintha mindenki régóta ismerné egymást. Voltak, aki együtt indultak hazafelé, beszélgetésbe elegyedve egymással.

5. Következtetésem

Úgy gondolom, hogy a digitális korban nagy jelentősége van annak, hogy a diákok a virtuális csatornákon történő kapcsolattartáson túl célzott lehetőséget kapjanak a személyes kapcsolatok kialakítására is. A 13-14 éves, tehetséges diákok nem feltétlenül kötődnek az osztálytársaikhoz, különösen, ha nagy létszámú osztályokról van szó. Azt tapasztaltam, hogy a tutoráltak számára kimondottan jó érzés volt olyan közösségben időt eltölteni, ahol a hozzájuk hasonló diákokkal lehettek együtt. A foglalkozás végén teljesen oldott volt a légkör; a beszédbátorság, a derű, a jó

hangulat szinte tapintható volt.

A drámapedagógiai eszközök használatával nem az volt a célom, hogy felkeltsem az érdeklődést a színjátszás iránt, csak annyit szerettem volna elérni, hogy a diákok a célzott játékok segítségével tartalmasan, aktívan töltsék el az idejüket, egymást és önmagukat jobban megismerve.

7. Kovácsné Komáromi Éva

Jó gyakorlatok kidolgozása – Egyéni fejlesztés

1. Absztrakt

„Egyéni találkozás, foglalkozás a tutorált fiatallal” kategóriában osztom meg a jó gyakorlatot, melynek során a *Társas készségek* kérdőív felvételét és a *Csibészmérce* kiosztását alkalmaztam. Tevékenységemet az az átélt szakmai esemény indokolta, hogy a tutorált fiatalok nyolcadik osztályba, középiskolába, új közösségbe kerültek, s ez a helyzet szorongóvá tette őket.

A tutoráltakkal történt egyéni találkozókon valósult meg a kérdőíves vizsgálat és a *Csibészmérce* ajánlása. A kiértékelés azonnal a helyszínen, vagy később történt. A szeptemberi tanévkezdés előtt egyrészt önbizalom növelésként, másrészt a nyári kikapcsolódás után a kognitív képességek erősítésére választottam a tehetség gondozás eszköztárából a két népszerű eszközt.

A www.csibesztura.hu oldalon található módszerek; a tesztfelvétel és a kognitív képességfejlesztés igen népszerűek a tehetséges fiatalok körében, ezért motiváltak és együttműködők voltak.

Az egyéni foglalkozás fent leírt két formája meglehetősen eredményes volt. A tehetséges diákok örültek, hogy tutoráltak lehetnek, hiszen konkrét, kézzelfogható segítséget kaptak személyiségük megismeréséhez ebben a merőben új élethelyzetben. Inspirálta őket a tutor rájuk irányuló figyelme, és az önmagukról alkotott új tudás is. Visszacsatolást, értékelést azonnal adtam személyesen, szóban, illetve a www.csibesztura.hu szolgáltatása; a kognitív profiltérkép 0alapján is.

2. A tutor programról

A 2017-től működő tutorhálózat két szereplője a tutor és a tutorált. A pályázat útján a programba került tehetséges fiatal 11 hónapon át részesül személyre szabott támogatásban. Ez a személyre szabott segítség a tutor szakszerű tanácsadói tevékenysége által realizálódik. A tutor mint szolgáltató összehangolja a szülők, pedagógusok, mentorok és egyéb tehetségsegítő szakemberek fejlesztő tevékenységét. A program a fiatal tehetség irányába ható koordinált és együttes hatásokban éri el célját.

A tutor módszereit a program elvárás rendszere jelöli ki, gyakorlati

megvalósulását, hatásvizsgálatát pedig a havonta benyújtandó beszámoló útján vizsgálja.

A fiatal tehetséggel történő egyéni foglalkozás ajánlott módszerei és elvárt területei a következők:

- *egyéni figyelemadás*: segít fenntartani a tehetség motivációját
- *új formájú tehetségsegítés*: a fiatal részére a saját egyéni elképzelése, érdeklődése alapján tehetségsegítő személyek, szervezetek keresése
- *személyre szabott és fenntartható támogatás*: tehetséggazdagító programokban részvétel támogatása, a program befejezésével is megmaradhat a személyes kapcsolat
- *tanácsadás*: figyelembe veszi a tehetség több módszerrel feltárt erősségeit és a fejlesztendő képesség területeit
- *tehetségprofil készítése*: mutatja a lehetséges előrelépés irányait, egyéni fejlesztési terv készítését teszi lehetővé
- *csoportos, közös tevékenység*: a tutorált fiatal hasonló tehetséges társakkal találkozik lakó- és iskolai környezetében

Tutoráltakat keresünk 2017-2018

Ajánlott interjúk:

<http://tehetseg.hu/interjuk/uj-lehetoseg-tehetseges-fiataloknak-uj-szerop-tehetsegfejleszto-szakemberek-szamara>

<http://tehetseg.hu/aktualis-interjuk/nyitottsag-batorsag-es-lehetosegek-felismerese>

http://tehetseg.hu/sites/default/files/tutorialas_dokumentumai/szuloi_tajekoztato_tutorialt_bevalogatas_2018_0.pdf

3. A tutorált bemutatása

A jó gyakorlat leírása során a tutorált név nélkül, kitalált monogrammal kerül említésre. A tutorált objektív és tehetségalapú megismeréséhez az alábbi struktúra mentén közelítettem, és készítettem feljegyzéseket (igyekeztem az írásos dokumentumok és a személyes találkozások alapján kiszűrni a primer adatokat):

- életkor
- egyéni jellemzők
- iskolai feltételek
- családi háttér
- speciális tehetségterület
- gyenge oldal
- általános célkitűzések

A következőkben bemutatom a dokumentumtípusokat, amelyekkel a tutori munka komplex folyamatában találkoztam, illetve azokat is, amelyeket a tutornak kell vezetnie:

1) a tehetséges tanuló önjellemzése és egy pedagógus ajánlása a pályázati anyag részét képezi

Ezek alapján a tehetségterületet és az igényelni kívánt tehetséggondozó programok típusát tudtam azonosítani; információt kaptam az erős és gyenge oldalakra vonatkozóan is. A tutor részére delegált feladat, valamint az ajánlás – azon programok, lehetőségek megnevezése, amelyből a tutorált a legtöbbet tudja profitálni – csupán lehetőség. A tutor szakmai megfontolás alapján ebben a tekintetben változtatásokkal élhet. Megfogalmazza a programba bekerülő diák elvárásait is, nevezetesen: mit kaphat a tehetséges fiatal a programtól?

H. B. 14 éves. Szerény, szorgalmas, kitartó, céltudatos diák. A program alatt a 7-8. osztályt végzi. Megbízható, igyekvő. Tisztelettudó a felnőttekkel és iskolatársaival is. Képviseleti osztálytársait az iskola diákönkormányzatában, szeptembertől a DÖK vezetője. Szervezői munkájával segíti a közösség programjait. Humán beállítottságú. A magyar, a történelem és a német nyelv érdekli a leginkább. Társaival szemben segítőkész, bármikor lehet rá számítani. Szerepel iskolai versenyeken, de magasabb szintre még nem jutott el, ennek oka önbizalomhiánya, visszafogottsága.

Feladatok:

- önbizalmának erősítése
- német nyelvi ismeretinek gyarapítása
- eszköz vásárlása számítógéphez, internethez kötött tanuláshoz
- találkozás olyan személlyel, aki erősíti az önbizalmát, támogatja távolabbi céljai elérésében, elősegíti német nyelvi ismereteinek bővítését, gyakorlását

Programok, lehetőségek, amelyekből a tutorált a legtöbbet tudja profitálni:

- nyelvi ismeretek bővítése csoportos foglalkozás keretében
- önbizalom-erősítő tréning
- érdeklődési köréhez kapcsolódó foglalkozás

Mit kaphat a tehetséges fiatal a programtól?

- olyan tárgyi alapot, tájékozódási lehetőséget, amely segítségével bővítheti meglévő ismereteit, közelebb kerülhet céljai eléréséhez

2) a kapcsolatfelvétel, személyes találkozás alapján új információkat kaptam a tehetséges fiatal szociokulturális helyzetére vonatkozóan

H. B. 7. osztályos tanuló. Jogásznak vagy orvosnak készül. Hatgyermekes családban nevelkedik, ő a legidősebb gyerek. Édesanyja otthon van, állattenyésztéssel járul hozzá a családi jövedelemhez. A szülők szeretnék biztosítani gyermekeiknek a könnyebb életet, a társadalmi mobilitással a kiemelkedést, ezért támogatják tanulásukat. H. B. önbizalom-hiányos tanuló. Hátránya fakad abból, hogy nincs otthon internet. A matematika tanulása, megértése problémát okoz neki. Erősíteni kell a logikus gondolkodást. A tanuló megsegítésére az erős és gyenge oldalak egyidejű fejlesztésével kell programot készítenem.

3) rögzítettük a családdal történő kapcsolattartás módját, amely a támogató szülői együttműködés kifejeződését jelentette

Az édesanyjával telefonon fogjuk tartani a kapcsolatot. A családban észlelhető változásokról ő számol be.

4) A tutori napló feltöltéséhez a tutorált tanuló által kitöltött kérdőív jelentette a bázisadatokat. A február és június között eltelt időszak tapasztalatai, valamint személyes megfigyeléseim alapján kiegészítéseket, reflexiókat fogalmaztam meg, illetve ajánlást adtam az ösztöndíjpályázatához.

A tutor programban nagyon aktív, a programokon szívesen vesz részt. Sokszor van segítségemre a helyszín előkészítésében, a fiatalabb tanulók segítésében. Ahol a leginkább szüksége lenne támogatásra:

- önbizalmának erősítése a kortárs kapcsolatokban
- német nyelvtudását szeretné magasabb szintre fejleszteni, ehhez különórákra járna, idegen nyelvű filmet nézne vagy CD-t hallgatna
- nincs semmilyen informatikai eszköze vagy telefonja az otthoni tanuláshoz
- matematikából szintrehozó, gyakorló órákon szeretne részt venni, hogy középiskolai felvételije sikerüljön

Tutori napló I.: A tutor saját jegyzete, összefoglalója H. B. tutoráltról

(Forrás: a referenciaszemély ajánlása, beszélgetés a tutorálttal, a tututorált szüleivel)

A tutor kérdései	A tutorált, szülő válaszai	A tutor által javasolható programok, témák (a kitöltéshez segítség az 1-es pontban található)
1. Képességei területén melyek a legfőbb erősségei, adottságai?		
2. Milyen ember? Személyiségének melyek a legfőbb jellemzői? Erősségek, fejlesztendő területek?		
3. Hogyan határozható meg az érdeklődési köre?		
4. Történt-e változás, fordulat az eltelt évek során az érdeklődésében?		
5. Melyek azok a személyi feltételek, amelyek mellett a legtöbbet tudná kihozni magából?		
6. Milyen típusú szakember/tanár tudna legjobban segíteni neki?		
7. Milyen tárgyi/fizikai feltételek mellett tudná a legtöbbet kihozni magából?		
8. Soroljon fel legalább három olyan programot, amelyből a legtöbbet tudná profitálni!		
9. Milyen az idegennyelv-tudása, hogyan szeretné fejleszteni?		
10. Milyen szabadidős programokat szeret, a családdal milyen programokon vesz részt?		
11. Milyen elvárásai vannak a szülőnek a tutorált fejlesztésével kapcsolatban?		

Összegzés: A tutorált alapos megismeréséhez a tutor és a tehetséges fiatal többszöri és folyamatos együttes tevékenységén át vezet az út. A találkozási alkalmak során egyre több forrásból kaptam információkat a tutorált képességeiről, motivációjáról, kreativitásáról, családi, iskolai és kortárs társas kapcsolatairól. Ennek köszönhetően a megismerési folyamat megbízhatónak tekinthetem. Ez a folyamat kölcsönös informálódás volt, amely bizalmi kapcsolattá alakult köztem és a tutorált között.

4. A foglalkozás céljának és a fejlesztési program kiválasztásának leírása reflexióval

1) Társas készségek kérdőív felvétele, értékelése

A bemutatott jó gyakorlatot a szeptemberi egyéni foglalkozáson végeztem. A *Társas készségek* kérdőív felvételét és *Csibészmérce* kiosztását alkalmaztam. Tevékenységemet az az átélt szakmai esemény indokolta, hogy a tutorált fiatalok nyolcadik osztályba, középiskolába, új közösségbe kerültek, s ez a helyzet szorongóvá tette őket.

Céлом az volt, hogy az azonosított tehetséges fiatalot támogassam a differenciált fejlesztési folyamatban azzal, hogy az önbizalomhiány, mint gátló tényező kezelésében segítsen, reális önértékelésre, önmenedzselési, társas kapcsolati technikákra tanítsam.

2) A kiválasztás folyamatának leírása

A www.csibesztura.hu oldalon található módszerek; a tesztfelvétel és a kognitív képességfejlesztés igen népszerűek a tehetséges fiatalok körében, ezért motiváltak és együttműködők voltak. A kérdőív és a szempontok az értékeléshez: KÓSÁNE ORMAI Vera, 1998, RUDAS, 1990, valamint: BALOGH László *„Az egyéni tehetségfejlesztő programok alapjai*, 2016, 15. melléklet (116. l.) A tehetségfejlesztő munkának a társas készségek, képességek erősítésére is ki kell terjednie, mert ez a fiatalok érzelmi biztonságát is növeli.

A Matehetsz által fejlesztett www.csibesztura.hu oldalon elérhető *Agytornákat* az előző évben ismertem meg. Képzés keretében sajátítottam el a *Csibészmércék, Feladványok* kiosztásának lépéseit, majd pedagógus- és tanulócsoportokban hasznosítottam tudásomat. Megtapasztaltam, mennyire korszerű eszköz a kognitív képességfejlesztésben. Szívesen alkalmazom, mert analitikus rendszerével egyéni és csoportos eredményeket is le tudok kérdezni.

3) Reflexió, hatásvizsgálat

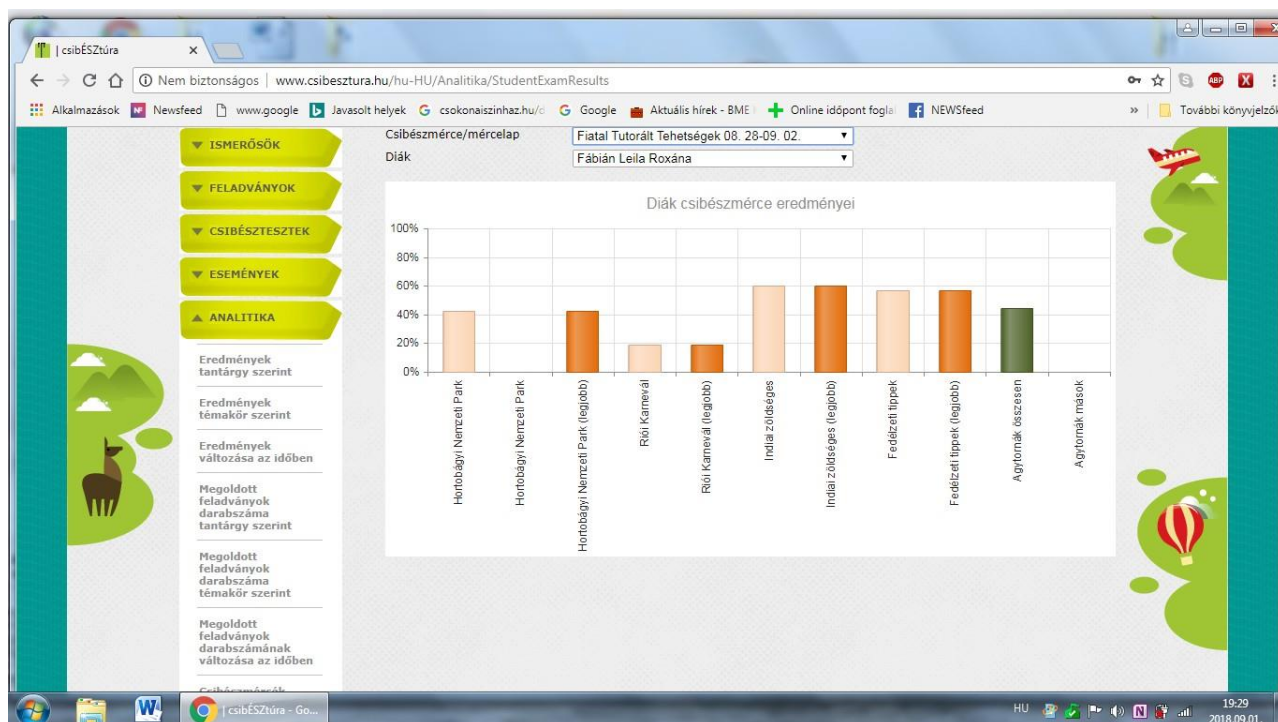
A tutoráltakkal történt egyéni találkozókön valósult meg a kérdőíves vizsgálat és a *Csibésmérce* ajánlása. A kiértékelés azonnal a helyszínen, vagy később történt. A szeptemberi tanévkezdés előtt egyrészt önbizalom növelésként, másrészt a nyári kikapcsolódás után a kognitív képességek erősítésére választottam a tehetség gondozás eszköztárából a két népszerű eszközt.

Egy fagyizóban találkoztunk, ahol beszélgettünk, illetve *Társas készségek* kérdőívet vettem fel. H. B. legerősebb területe az érzelmi helyzetek vállalása; értéke 4,0. A kommunikációs készség 3,14.

Megfigyeléseimet megerősítette a kérdőíves módszer. Nagyon empatikus, segítőkész alkat, viszont az önbizalma társas helyzetekben kevés, ebből fakadóan társas kommunikációja gyenge, fejletlen. Az érzéseiről nem szívesen nyilatkozik, ezért a beszélgetést inkább nyári olvasmányai felé irányítottam. Kértem, hogy jellemezze az Ábel a rengetegben hőst, majd hasonlítsa magát hozzá. A játék során nagyon megnyílt, reálisan értékelte önmagát. Számtalan pozitívumot meg tudott fogalmazni magával kapcsolatban, és felismerte, hogy a csendes, visszahúzódó magatartás feloldásáért tud tenni. Tanulási szokásairól is kérdeztem. Megtudtam, hogy hatékony, jó stratégiát alkalmaz. Néhány technikát azért javasoltam: pl. órán elhangzott ismeretek felidézése a tanulás előtt, tananyag bevétele többször elővett, ismétlő kérdésekkel.

4) Csibésmérce kiosztása

H. B. a találkozó után otthon elvégezte a *Csibésmérce* feladatokat. Az eredményei jók, ezeket el is küldtem neki. Az 1. és 2. játékot (Hortobágyi Nemzeti Park, Riói Karnevál) még gyakorlásra ajánlottam. A csoport Facebook-oldalára kiírtam aktivitását.

Másnap délelőtt már elérhető volt számára egy új Csibészmérce, melyet egyéni fejlesztés céljából külön neki készítettem. Kértem, figyeljen arra, hogy a kiosztás szerint legyen játszva, kétszer vagy egyszer.

A csoportba feltettem a Csibésztúra felhívást:

<http://tehetseg.hu/felhivas/csibesztura-fedezd-fel-tehetsegedet-egyeni-barangolas-rejtett-kepessegeid-kozott>

A „Fedezd fel a tehetséged!” felhívásra nem jelentkezett. Sajnálom, mert aktívan és ügyesen kezdte a csoportnak hirdetett Csibészmércéket. Jelenleg matematika feladványokat osztok ki neki, melyek logikai képességeit fejlesztik.

5) viselkedés mérése megfigyelés alapján

A Debreceni Egyetemen a Kutatók Éjszakáján H. B.-vel 14 és 22 óra között programoztunk, részt vettünk az ÉTK Állati Tortúra című programján, valamint drón- és térszkenner bemutatón. Nagyon aktív, nyitott és elégedett volt. Az állatok iránti szeretete most is megmutatkozott, mint lehetséges pályorientációs irány. A gazdag programsorozat alatt több új információhoz jutottam viselkedését, személyiségjegyeit illetően.

6) személyes célok megfogalmazása

Szerettem volna tájékozódni arról, hogy a program kezdete óta történt-e változás a tutorált fiatalban a célok, motiváció, támogató környezet, értékorientáció vonatkozásában.

	Személyes céljaim	Fontosság	Megvalósulás	Konkrétság	Iskola támogatása	Szülők támogatása	Életkor
1.	szeretném elérni, hogy sikerüljön a felvételi a helyi gimibe	6	januárban	fontos	felvételi előkészítő	háttér megteremtés	14
2.	szeretném elkerülni, hogy tanulmányi eredményeim romoljanak	6	ebben a tanévben	fontos	tanórák	támogatás	13-14
3.	szeretném, hogy a tanulás mellett legyen szabadidőm is	4	mindig	jó lenne	-	-	13-
4.	szeretném elérni, hogy sikerüljön németből legalább a középfokú nyelvvizsga	5	gimi végén	fontos	(gimi) nyelvi előkészítő is	magántanár	14-
5.	szeretném, hogy majd sikeres legyek	5	felnyökként	fontos	-	biztatás	kb.20-

6.	nem szeretném, hogy elveszen a kintartásom	6	mindig	fontos	rajtam múlik	rajtam múlik	mindig
7.	szeretném, hogy majd élvezzem a munkám	6	felnyökként	fontos	rajtam múlik	rajtam múlik	mindig
8.	szeretném fejleszteni a német nyelvtudásom	5	mostanság	jó lenne	német órák	esetleg magántanár	14-

5. Elért eredménybemutatása

Az egyéni foglalkozás fent leírt két formája meglehetősen eredményes volt. A tehetséges diák örült, hogy tutorált lehet, hiszen konkrét, kézzelfogható segítséget kapott személyisége megismeréséhez ebben a merőben új élethelyzetben. Inspirálta őt a tutor rá irányuló figyelme, és az önmagáról alkotott új tudás is. Visszacsatolást, értékelést azonnal adtam személyesen, szóban, illetve a www.csibesztura.hu szolgáltatása; a kognitív profiltérkép alapján is.

A jó gyakorlatban leírt módszer alkalmazásával komplex tehetségfejlesztésre törekedtem.

A tutorált alapos megismerését követően megvalósult:

- a tanulást, beilleszkedést, társas kapcsolatok kialakulását nehezítő tényezők ellensúlyozása
- a hozott szokásrendből eredő hátrányok csökkentése
- a tehetséggondozáshoz szükséges légkör kialakítása
- a tutorált személyiségeinek, szociális képességeinek fejlesztése
- az egyéni fejlesztés differenciált segítése
- a reális önértékelési, önismereti technikák kialakítása, megszilárdítása
- a tutorált tehetség jövőképeinek alakítása

6. A közös tevékenységből levont következtetések megfogalmazása

Számomra a tutori munka kritikus pontját a szerep azonos működés jelentette az újszerű helyzetben. A tutornak komplex módon és felülről kell látnia, koordinálnia a tehetséggondozás folyamatát. Stratégiai célokat kell kitűznie, és a megvalósítást lépésekre és időszávokra bontva elterveznie.

A tutori munka eszközszerét tanulni kell. A pedagógusszerep inkább a mentori munkával azonosítható. Pedagógus végzettséggel és tapasztalattal tutorként nehéz kilépni ebből a szerepből. A tutor megjelenésével bővül a fiatal tehetség érdekében együttműködők köre. Akkor hatékony a feladatvégzése, ha be tudja tölteni a katalizátor szerepét. Ehhez segítséget nyújthat Tannenbaum modellje, amely a specifikus tehetségek alapján történő differenciáláson alapul. Az egyéni tanulási tervek, magánórák, speciális tanárok, gyorsítás vonatkozásában a tutor programban előbbre kell lépni. Ennek útját a tehetségbarát társadalom, tehetségsegítő

attitűd erősítésében látom. A Matchetsz ezen a területen is nagyon sokat tesz évről évre, de itthon még korántsem vált általános jelenséggé az önkéntesség, a közösségi munka.

Irodalom

KÓSÁNÉ ORMAI Vera (1998): *A mi iskolánk. Nevelépszichológiai módszerek az iskola belső értékelésében.* OKI, Budapest.

RUDAS János (1990): *Delfi örökösei.* Gondolat Kiadó, Budapest.

BALOGH László (2016): *Az egyéni tehetségfejlesztő programok alapjai.* Didakt Kiadó, Debrecen. 15. melléklet.

8. Mentler Mariann

A tutor szerepe egy hátrányos helyzetű fiatal tehetség életútjának alakulásában

1. A tutorhálózatról, a tutorról és a tutorálásról

Pedagóguspályám során az iskolában, majd Pedagógiai Szakszolgálati Tehetségpontban folyamatosan végeztem tehetségsegítő (tutori) tevékenységet. Ez elsősorban differenciált egyéni és csoportos fejlesztések, tanácsadás során valósult meg, alkalmazva a hatékony pedagógiai módszereket és munkaformákat.

A tutor szerep mindig is jelen volt az oktatásban, bár az elmúlt évtizedekben leginkább a felsőoktatásban volt ismert. A tutor szerep közoktatásra kiterjesztése során a fogalom jelentéstartalma mindenképpen tisztázásra szorult, a tutor hálózat kialakítása, gördülékeny működése érdekében. Néhány példa a meghatározásokra a szakirodalomból:

A *Pedagógiai lexikon* alapján a „tutor (latin eredetű szó) védő személy. Tágabb értelemben szellemi vezető, erkölcsi gondviselő.”

A Tehetségek Magyarországá Projekt szakmai vezetője szerint: „A tutor elkötelezett tehetségsegítő támogató. Sok mindent tud a fiatalról és ismeri erősségeit, gyengeségeit. Ismeri a tutorált intézményét, tanárait, családját [...] a lehetőségeket kínálja fel a tehetségígéretnek, tehetségnek, mert ő van a lehetőségek birtokában.” (POLONKAI Mária, *Új lehetőségek a tehetséges fiataloknak*: <http://tehetseg.hu/interjuk/uj-lehetoseg-tehetseges-fiataloknak-uj-szerep-tehetsegfejleszto-szakemberek-szamara>)

Összegezve: A tutor a tehetséges fiatal segítője, irányítója. Az egyéni fejlesztés során közvetít, támogat, tanácsot ad a fiatal erős és gyenge oldalainak fejlesztése érdekében. Ugyanakkor tehetséges gyermekek kis csoportját közös tevékenységre, együttműködésre hívja, ahol megismerhetik egymást, együtt gondolkodhatnak.

2017-ben a Magyar Tehetségsegítő Szervezetek Szövetsége (Matehetsz) elsőként szervezett tutorhálózatának tutora lettem. Írásomban egy fiatal tehetségígéret egyéni fejlesztését, tutorálását szeretném élethelyzetben bemutatni.

2. A tutoráltról

2.1. Előzmények

Bencéről 2016 decemberében hallottam először. Iskolájában a karácsonyi ünnepségen vettem részt. Ebbe az iskolába nagyon sok hátrányos helyzetű gyermek jár, közöttük sok a roma fiatal. Egy új program szerint tanulnak, ami kimondottan az ilyen gyermekek fejlesztését szolgálja. Bence az ünnepségen egy dobot kapott egy helyi szervezettől, mert jól dobol és táncol. A város adventi forgatagában még aznap elvarázsolta az embereket dobolásával. Ekkor jelent meg a Tehetségek Magyarország Program pályázata, melyben tehetséges fiatalok jelentkezését várták a tutorhálózatba. Felhívtam Bence iskolaigazgatójának figyelmét a pályázati lehetőségre. Az eredmény: a fiú felvételt nyert a Tutor Programba, és én lettem a tutora.

2.2. Az első találkozás

1) Beszélgetés az iskola igazgatójával és az osztályfőnökkel

Tutorként az iskolában elsőként a fiú igazgatójával találkoztam. Megtudtam, hogy az intézményben évek óta tevékenykednek MUSE pedagógusok, akik egy művészeti-nevelési program keretében képzőművészettel, drámapedagógiával, zeneművészettel ismertetik meg a hátrányos helyzetű gyermekeket, és a művészet eszközével segítik a tanulók személyiségfejlődését. Ennek a programnak a keretén belül ismerkedett meg Bence egy képzőművésszel, aki amatőr dobos, és arab ritmusokkal is szívesen foglalkozik. A művész többször bevitte foglalkozásaira dobfelszerelését. Hamarosan megmutatkozott a gyermek érdeklődése a dobolás iránt, és hihetetlen ritmusérzékére is fény derült. Azonnal improvizálni kezdett, és ösztönösen kiválóan, nagy kedvvel dobolt. Látható volt, hogy a „vérében van” a ritmus. Tehetségére felfigyelt a művész, és külön is foglalkozott a gyermekkel. Többször közösen is felléptek különféle rendezvényeken.

Bence családi hátteréről megtudtam, hogy nem a szülei nevelik. Apját nem ismeri, anyja külföldön él, csak nagyon ritkán érdeklődik három gyermeke iránt, akik féltestvérek. Bence gyámja az anyai nagyanyja. Ő nevelte idősebb testvéreit is, akik közül egy fiú állami gondozásba, javító-nevelő intézetbe került, egy kislány pedig az apjához. Bence ragaszkodik a testvéreihez, így megviselte őt távozásuk a családból. Jelenleg az iskola körzetében laknak, de a város másik végén van a bejelentett lakcímük. A költözések miatt ez az iskola a gyermek

negyedik iskolája. Bence megismerkedésünkkel 5. osztályos volt. A labdajátékokban (foci, kézilabda, kosárlabda) is nagyon ügyes. A sportban is felfigyeltek kiváló ritmusérzékére és mozgására, azonban szabálykövetési problémák miatt a csapatjátékokban gondok vannak vele.

Az osztályfőnök, egy erélyes, határozott fellépésű fejlesztő pedagógus, Bence ingadozó tanulmányi eredményeiről és viselkedési problémáiról beszélt. Elmondta, hogy a fiú öntörvényű, nem követi a szabályokat. Nevelőivel szemben többször tiszteletlen, csúnyán beszél. A tanórai magatartása hangulatfüggő. Az osztályközösségben nem mindig együttműködő, ilyenkor agresszív és zavarja a tanórákat. Állítása szerint a többi pedagógusnak is ez a véleménye. Azonnal éreztem, hogy az osztályfőnök és a fiú között feszült a viszony. A pedagógus nem említette a gyermek tehetséges oldalát, egyetlen pozitív tulajdonságát sem, csak a problémákat sorolta. Rákérdeztem, hogy ismeri-e Bence lakhatási körülményeit, családi hátterét, mire azt válaszolta, hogy a családlátogatás nem kötelező. (Ezen azért is csodálkoztam, mert speciális programjuk fontos eleme lenne a gyermek szűkebb környezetének, családi hátterének, életkörülményeinek ismerete, még akkor is, ha a jelenlegi jogszabályok a családlátogatást nem írják elő.)

2) Beszélgetés a gyámmal

A nagymama, a fiú gyámja, fiatalos külsejű, ötvenes éveiben járó asszony. Megtudtam, hogy nehéz körülmények között neveli Bencét. Van munkája, egy étteremben mosogat.

Egy szoba-konyhás lakásban laknak egy bontásra ítélt önkormányzati házban, nem bejelentett albérletben. Az ott lakók száma 5-6 fő. A bejelentett lakásukat, ami a lakcímük, már lebontották. Bence mellett egy családgondozó áll a helyi családsegítőből. Őt általában probléma esetén keresik meg, nincs szoros kapcsolatuk vele. A nagymamát többször behívták az iskolába a fiú magatartási problémái miatt. A beszélgetésből kiderült, hogy nagyon szereti a gyermeket, akit csecsemő korától ő nevel. Büszke Bence dobos sikereire.

3) Beszélgetés a tutorálttal

Bence mosolygós, fekete szemű, kópé tekintetű, kreol bőrű, szép arcú, korához képest kissé fejletlen fiúcska. Öltözete egyszerű, tiszta és ízléses. Dús barna haja divatosan nyírt. Látszik, hogy ez fontos számára. Megtudtam, hogy a ruháit maga válogatja. Az ehhez szükséges pénzt dobolással keresi meg. A találkozóra elhozta új hangszerét, amit a karácsonyi ünnepségen kapott. Beszélgetésünk jól indult. Éreztem, örül annak, hogy figyelmem ráirányul és

bemutathatja nekem dobolási tudományát. Kérdéseimre bátran, de szűkszavúan, egy-egy szóval válaszolt. Észrevettem, hogy szereti a szépet. Felfigyelt a nyakláncomra, karkötőmre és elismeréssel megdicsérte. Elmondta, hogy az iskolában szívesen jár színjátszó körbe, de röplabdára is. Nemrég beiratkozott egy bokszegegyületbe. Zenei terveit nem tudta megfogalmazni. Zeneiskolába még nem járt. Célja, hogy autószerelő legyen, mert „a motornak olyan jó a hangja”. Kiderült, hogy az iskolában a tanulást nem szereti. Különösen matematikából vannak nehézségei. A beszélgetés alatt izgett-mozgott, folyamatosan dobolt az ujjaival a lábán. Néha felállt és körbement a szobában. Bemutatta az új darbuka dob hangszerén tudását. Elámultam, mert csodálatosan improvizált. Élvezet volt hallgatni és látni, hogy az ujjai milyen hihetetlenül gyorsan mozognak. Elmondta, hogy a kottát kevésbé ismeri, az énekórák nem nagyon érdekesek számára. Amit tud, azt doboló képzőművész segítőjétől leste el. Megbeszéltük, hogy én leszek a tutora, és azt is, hogy ez mit jelent: rendszeresen találkozni fogunk és részt vesz a tutorált csoportunk foglalkozásain, aminek örült. Éreztem, hogy elfogadott.

Az első találkozást több személyes beszélgetés követte, amíg megfogalmazódott a cél a fiatal tehetségigéret fejlesztése érdekében. A nagymama meghívására hamarosan otthon is meglátogattam őket. A ház, amiben laknak, lebontásra ítélt, részben romos, régi, többlakásos családi ház, mely az önkormányzat tulajdonában áll, és jóval több család lakik benne, mint ahányan be vannak jelentve. Így Bence családja is bejelentés nélkül tartózkodik itt. (Az önkormányzat nem is engedélyezi a bejelentkezésüket.) A lakás, ahova egy sáros udvaron keresztül lehet bejutni, szoba-konyhás, komfort nélküli, a WC az udvaron. 5-6 fő lakja. Ennek ellenére a lakás tiszta és rendezett.

4) A tehetségigéret tulajdonságainak megismerése

Bence személyiségtulajdonságainak vizsgálatára a tanáraival (akik hosszabb ideje ismerik) töltöttem ki a *Nebraskai Csillagos Éjszaka szempontsor* kérdőívet (*Szempontsor tehetségigéretetek felismeréséhez*, forrás: BALOGH László, *Iskolai tehetséggondozás*, Kossuth Egyetemi Kiadó, Debrecen, 2004.) A szempontsor alapján a fiúról a következő jellemzőket ismertem meg:

- tevékenység: **spontaneitás**
- kíváncsiság: **megfigyel**
- részt vesz: **bevon**

- fantázia: **kitalál, imitál**
- humor: **reagál**
- képszerű: **eredeti**
- önálló: **megold**
- mozogva csinál: **demonstrál**
- figyelmes: **kapcsolatba hoz (asszociál)**
- mások által elismert: **magához vonz másokat**
- érzékeny: **tudatos**
- megoszt – önként jelentkezik: **bátorít**
- szókincs: **folyékony**
- üstökös: **viselkedése az átlagostól látványosan eltér**

Nem kaptam választ a *Felfedező* (kísérletezik, mímel, épít, kiválaszt, tervez, összerak, rendez, megold, játszik), a *Fókusz* (összeszedett, szorgalmas, koncentrálni, rendez/kiválaszt, részletet kiegészít), az *Összeáll a kép* (mintát, szabályszerűséget észrevesz, felfog, asszociál, metaforát talál, megjósol, elemez/elméletet gyárt) kategóriákban a tulajdonságlistára.

A pedagógusok véleménye alapján:

A fiú spontán, kreatív, eredeti, hatással van társaira, bevonja őket tevékenységeibe és hatni tud rájuk. Különösen a mozgás területén jó, szeret bemutatni, szerepelni, cselekedetei tudatosak (jó és rossz értelemben), viselkedése látványos, eltér az átlagostól.

A nem megválaszolt tulajdonságok is beszédesek:

Nem tervez, nem épít, nem rendez, nem koncentrálni, nem szorgalmas, nem veszi észre a szabályszerűségeket (nem szabálykövető).

A szülő értékelése gyermeke tanulásáról kérdőívet (KÓSANÉ ORMAI Vera, 1998) interjú formájában a gyámmal dolgoztam fel.

A szülő (gyám) véleménye a kérdésekre adott válaszok alapján:

A fiú tanulásával csak kissé elégedett. Erősségeinek az ének-zenét, a sportot és a táncot tartja. Nehézsége a gyermeknek leginkább matematikából van. A tanulási problémák oka főként az érdektelenség. Bencét a nagyanyja pénzzel, ajándékkal (pl. telefon) szokta jutalmazni, büntetni

pedig elvonással: azt vonja meg tőle, amit szeret (dobolás, sport). A gyermek énektudását szerepléssel tudja megmutatni, versmondással nem, a táncot pedig nem értékeli. Újabban dobolással szerepelhet rendezvényen. Iskolán kívül bokszedzésre jár. Önértékelését reálisnak tartja. A fiú nem izgulós. Matematika tantárgyból kérné az iskolától, hogy Bencét segítsék. Hasznosnak tartaná, ha tanulásmódszertanban jártas pedagógus foglalkozna a gyermekkel.

3. A tutorálás célja

- a tutorált mint zenei tehetségigéret azonosítása
- a gyermek erős és gyenge oldalainak feltárása
- fejlesztési terv alapján az egyéni fejlesztés megkezdése
- a tutorált fejlesztése pedagógusok és más szakemberek bevonásával az erős oldal területén
- a gyenge oldalon a felzárkózás segítése
- a hátrányos helyzet kompenzálására a fiúnak és családjának a fellelhető támogatások biztosítása
- a fiatal komplex személyiségfejlesztése, ha szükséges pszichológus és fejlesztő pedagógus bevonásával

Egyéni fejlesztési terv:

1. A tehetség azonosítása, az erős és gyenge oldal feltárása
2. A probléma megfogalmazása
3. A fejlesztési lehetőségek megkeresése
4. A tutorált intenzív fejlesztése (erős és gyenge oldal)
5. Szociális segítségnyújtás
6. Számvetés: következtetések, eredmények

1) A tehetség azonosítása, az erős és gyenge oldal feltárása

A zenei tehetség azonosítása

A gyermeket zenei szakemberhez irányítottam. A helyi zeneművészeti szakgimnázium ütős tanára hallgatta meg. Bence több hangszert is kipróbálhatott, és örömeiben azt sem tudta,

melyiken játsszon. A zenei meghallgatás eredménye: a tanár megállapította, hogy a fiúnak rendkívüli ritmusérzéke van, ezen a területen „őstehetség”. Szinte minden ütős hangszerhez azonnal úgy nyúl, mintha már régen ismerné, azonban nincsenek zenei alapjai, nem járt zeneiskolába és nem ismeri a kottát.

A tanár javaslata: a tutorálnak egyéni zenei fejlesztésre, a hangszer és az elméleti ismeretek együttes tanítására van szüksége, személyre szabott módszerekkel. Nem javasolja a klasszikus zeneiskolai tanítást, ahol külön zajlik a szolfézs- és hangszertanítás.

Pszichológiai vizsgálat és tanácsadás

Kértem, hogy a tutoráltat pszichológus is nézze meg. Megszerveztem a vizsgálatot, amit a Matehetsz pszichológusa végezett, aki egyébként a Pedagógiai Szakszolgálatnál dolgozik. A nagymamát nem volt könnyű rábeszélni erre (a vizsgálatot csak a szülő/nevelő kérheti), mert félt attól, hogy a fiút gyógypedagógiai iskolába küldik. A pszichológustól csak rövid visszajelzést kaptam, mivel a részleteket csak a szülővel/nevelővel oszthatja meg.

A pszichológus véleménye, illetve tanácsának lényege:

Bence tehetséges dobosnak tűnik, fontos, hogy mentort és zeneiskolát találjon. Szinte minden olyan személy eltűnt az életéből, akit szeretett (testvérei, nagybácsi), ezért szeretethiányos. Ragaszkodik segítőjéhez, aki először adott a kezébe dobort. Vele tartania kellene a kapcsolatot. Ezen kívül szüksége lenne személyiségfejlődését támogató szakemberre, pszichológusra. Fontos lenne az érvényesüléséhez elengedhetetlen egyéb készségek (kommunikáció, konfliktuskezelés) fejlesztése. Tanulási nehézségei főként koncentráció- és figyelemhiányból adódnak. Felmerült a sajátos nevelési igény megléte is, így javasolt a Pedagógiai Szakszolgálaton keresztül Szakértői Bizottsághoz irányítani.

A probléma megfogalmazása

A tutorált szociokulturálisan hátrányos helyzetű. Zeneileg tehetségígéret, de az iskolában, tanulmányaiban alulteljesít. Az osztályközösségben beilleszkedési, magatartási problémái vannak. Nem szabálykövető, koncentrációs nehézségekkel küzd, figyelve nem tartós. Viselkedése sok mindenben eltér az átlagostól.

A fejlesztési lehetőségek megkeresése

Zenei fejlesztés

Feladatom a helyi és országos lehetőségek megismerése, zeneiskola kiválasztása, pályázati lehetőségek felkutatása zenei kurzusokra/ösztöndíjra, segítő szakemberek megkeresése.

Személyiségfejlesztés, tanulási problémák kezelése

Biztosítanom kell a fiú számára a tutori egyéni és csoportos foglalkozásokat. Pszichológust, fejlesztő pedagógust, korrepetáló tanárt kell bevonnom a fejlesztésébe.

A tutorált intenzív fejlesztése (erős és gyenge oldal)

Bencével heti rendszerességgel, egyénileg találkoztam. Részt vett a többi tutorált tehetséges fiataljaimnak szervezett csoportfoglalkozásokon is. Bevontam személyiségfejlesztő közös játékokba, melyeken keresztül fejlesztettem önismereti és társas készségeit. Sokat beszélgettünk, nagyanyjával is megosztva terveinket. Felkerestük régi képzőművész-zenész mentorát, aki támogató szakemberként és barátként többször találkozott a fiúval. Rendszeresen konzultáltam vele a gyermekéről. Elsőként a zenei fejlesztési lehetőségeket kerestem meg.

Zeneiskola

A helyi zeneiskola programja szerint a 12 éves fiúnak 8 éves gyermekekkel kellene szolfézásra járnia, és klasszikus módon, kisdobbal kezdeni a tanulást. Egyéni fejlesztést nem vállalnak. A városban működik egy alapítványi zeneiskola is, ahol tandíjat kell fizetni. A felvételi meghallgatás után tájékoztattak, hogy vállalják a fiú képzését. Heti két alkalommal egyénileg foglalkozik vele két szakember. Egyszerre tanítják az elméletet és a hangszert, és zenekari órákra is járhat. A beiratkozásra csak a tanév elején, fél év múlva kerülhet sor.

Megpályáztam a gyám és a fiú nevében a Tehetségek Magyarországa Program tutoráltaknak kiírt ösztöndíjpályázatát, hogy képzését segíthessük (tandíj, hangszervásárlás). Az ösztöndíjat a tutorált elnyerte. Mivel a gyám nem rendelkezik saját bankszámlával, kérésére és a hozzájárulásommal az ösztöndíj felhasználására velem, mint tutorral kötöttek szerződést. Befizettük a tandíjat és megvásároltuk a hangszereket.

Bence ősszel elkezdte zeneiskolai tanulmányait. Tanárai elégedettek voltak fejlődésével, azonban problémát jelentett, hogy otthon nem tud gyakorolni, mivel a dobolás zajjal jár.

Snétberger Zenei Tehetség Központ

Pályázati lehetőséget keresve találtam a Snétberger Zenei Központ ösztöndíjpályázatára. A központ elsősorban roma származású, zeneileg tehetséges fiatalokat vár. A világhírű gitárművész, Snétberger Ferenc szakmai irányításával neves zeneművészekből álló tanári kar egyedüli lehetőséget biztosít a kiválasztott tehetségek számára. Már hallottam a tevékenységükről, így felvettem velük a kapcsolatot, ezután pályáztunk. (A pályázatot én készítettem el a fiú és a gyámja bevonásával, és a későbbi adminisztrációs feladatokkal is én foglalkoztam. Erre azért volt szükség, mert a gyám nem rendelkezik számítógéppel, sem olyan ismeretekkel, amelyek a fiú útjának egyengetéséhez szükségesek lennének. Így a levelek is az én postacímemre érkeztek.)

Bencét a Matehetsz támogatásával vittem el felvételizni Felsőörsre, a Snétberger Központba. Emlékezetes utazás volt: a gyermek először látta a Balatont. Azt az örömet leírni sem lehet. A központ gyönyörű helyen fekszik. Az épület szép és modern, a fogadtatás kedves. Rengeteg nyüzsgő fiatal, akik mind a felvételire jöttek. Izgalmas órák következtek. Bence tobzódott a sok újdonság és a hangszerek látványában. Kipróbálhatta őket, játszhatott rajtuk más fiatalokkal közösen. Snétberger Ferenc is ott volt a felvételi meghallgatásán.

Hamarosan megérkezett az értesítés: Bence elnyerte a Snétberger Zenei Központ ösztöndíját és felvették egy éves intenzív képzésre. Ez azért is csodálatos eredmény, mert többszörös túljelentkezés volt, így rengeteg gyermek közül választották ki azt a negyvenet, akik részt vehetnek a kurzuson. Három bentlakásos tábor (nyári, őszi és tavaszi), összesen 12 hét várt Bencére.

Az első nyári kurzus sorsdöntő volt a fiú életében. Ilyen körülmények között még sohasem volt: fürdőszobás apartman, napi ötszöri, bőséges étkezés, csodálatos hangszerek, programok. Segítő mentor, neves szakemberek foglalkoztak vele. Felléphetett a zárókoncerten, ahol én is részt vettem, és megismerhettem tanárait és Snétberger Ferencet. Beszélhettem velük a fiú helyzetéről. A Snétberger Zenei Tehetség Központ a Matehetsz tagszervezete, így tutori munkám a fiatal érdekében kapcsolódott a Zenei Központ szakembereinek munkájához. Ez a kapcsolat a későbbiekben szoros, szinte napi együttműködéssé vált.

Bencének a táborokban voltak viselkedési problémái, amit azonban a központ munkatársai türelemmel és odafigyeléssel kezeltek. A gondok főként figyelem- és koncentrációhiányból, és a környezetéből hozott negatív magatartási szokásokból adódtak.

A gyermek a kurzusidőszakában zeneileg kiemelkedően teljesített, így felléphetett a budapesti zárókoncerten, a MOM Kulturális Központban. A hangverseny nyilvános volt, én is részt vettem rajta, ezenkívül megszerveztem a fiú és a gyám utaztatását is.

A központból minden tábor végén írásos értesítést küldtek a gyámnak és Bencének a fiú zenei fejlődéséről. Részlet a mentori értékelésből: „Eredményesen vettél részt a kurzuson. Mindenki látta rajtad az igyekezetet az alkalmazkodásra, a szabályok betartására. A zenét komolyan vetted, gyakoroltál, figyeltél az órákon. Ennek eredménye, hogy két számban is felléptél a koncerten.”

Folyomány: Bence még egy évet tölthet a Snétberger Zenei Központ ösztöndíjasaként. Ez összesen fél év intenzív bentlakásos zenei fejlesztést jelent a fiú számára.

Nyári tábor

2017 nyarán pályázatunk eredményeként a tutorált fiú részt vehetett egy Matehetsz által szervezett nyári táborban, ahol más tehetségterületek kiválóságaival is találkozhatott. Nem volt könnyű a beilleszkedés, hiszen itt nem roma fiatalokkal volt együtt, mint a Snétberger Központban, de a tábor kiváló szakemberei ebben is segítettek neki.

A kétféle tábor fontos volt a gyermek személyiségfejlesztése szempontjából, hiszen új csoportokkal, társakkal, szakemberekkel ismerkedett meg. Kilépett régi környezetéből, megtapasztalta, hogy más is van az eddigi világán kívül, és kinyílhat előtte a kapu új lehetőségek, célok felé.

Tanulási problémák kezelése, személyiségfejlesztés

Az iskola

A fiú erős, zenei oldalának fejlesztése során elért sikereket nem követte a fejlődés a gyenge oldalon; a tanulási és magatartási területen.

Az iskolában nem tantárgy az ütős hangszeres zenei oktatás. Az értékelésnél csak a tantárgyi tanulmányi eredmény és a jó magaviselet számít. Mivel egyéni foglalkozáson, felkészítésen nem vehetett részt, 5. osztály végén matematikából elégtelen osztályzatot kapott.

Az iskolában csak annak a tanulóknak járnak plusz órák egyéni fejlesztésre, akinek „papírja” van arról, hogy SNI-s tanuló. (A Pedagógiai Szakszolgálat Szakértői vizsgálatára és az eredmény megismerésére, a sok jelentkező miatt, sajnos minimum 1 évet kellett várni.)

Feladatom volt, hogy a 2017-es nyári táborok után megszervezzem Bence felkészítését az osztályozó vizsgára matematikából. Magántanárt nem tudtunk fogadni, de találtam egy alapítványt, akik hátrányos helyzetű gyermekekkel foglalkoznak, és osztályozó vizsgára is felkészítik őket. Így került sor egy kéthetes intenzív képzésre. Az eredmény nem maradt el: Bencének sikerült a javítóvizsgálója, így a 6. osztályba léphetett.

Az igazi nehézségek ekkor kezdődtek. Osztálya és az osztályfőnök személye nem változott, az osztálylétszám viszont növekedett. Egyre több olyan fiatal érkezett iskolájukba, akiket különböző problémáik miatt az iskolarendszer kivetett magából. A Snétberger Zenei Tehetség Központ táborai miatt Bence sokat hiányzott, de az ebből adódó lemaradás behozásához nem kapott segítséget.

A fiú magatartási problémái gyarapodtak. Bence életét a családin kívül most már két környezet határozta meg. Az egyik hely a Zenei Központ és a zeneiskola, ahol sikerei voltak, szárnyalhatott. A másik hely az iskola, ahol nem voltak kíváncsiak zenei tudására, fejlődésére, csak a tanulmányi eredményére, ami folyamatosan romlott. Az iskolában extrém magatartási helyzeteket produkált, hogy kitűnjön, emiatt összeütközésbe került tanáraival. Deviáns módon viselkedett, azonban tudjuk, hogy „a deviancia nem abnormalis viselkedés, hanem a társadalmi környezet folyamataira adott természetes válasz”

A hagyományos tanítási módszerek – 45 percig fegyelmezetten ülni a padban, bemagolni történelemből a szójegyzéket, megtanulni németből a szavakat és a nyelvtant, bebiflázni a memoritereket, anélkül, hogy az értelmüket is megmagyaráznánk – nem segítettek a helyzeten. Az is gondot okozott, hogy az iskola egész napos tanrend szerint dolgozott, tehát délután is voltak tanórák. A házi feladat, mint otthoni kötelesség elvégzése nem alakult ki a fiúnál. Ugyanakkor délután az iskolában már lankadt a figyelme. Az osztályfőnöke és Bence között a konfliktushelyzet állandósult. Később a többi tanár is panaszkodott a viselkedésére. Az iskolával állandó kapcsolatban álltam, ha valami magatartászavar adódott a fiú körül, rendszeresen megkerestek. Az osztályfőnök véleménye az volt, hogy túl korai volt Bence Snétberger Központba kerülése, szerinte nem érdemelte meg a lehetőséget. Az iskola igazgatója szerint másik iskolába kellene vinni a fiút, melyhez kérte a közreműködésemet.

Sokat beszélgettem a gyermekkel. Elmondta, hogy őt itt nem szeretik. „Én rossz vagyok” – állította magáról. Próbáltam segíteni abban, hogy egészséges énkép alakuljon ki

benne. Közösen összegyűjtöttük, hogy miben jó, és min kellene változtatnia. A legkisebb javulást is észrevettem, és dicsérettel, biztatással értékeltem.

Kerestem egy önkéntes tanárjelöltet a helyi egyetemen, aki hetente egyszer korrepetálta a fiút. A foglalkozások nagy részén én is jelen voltam, hogy lássam, hogyan viselkedik tanulás közben. Figyelme, koncentrációja ugyan tartósabb lett, javult a zenetanulás hatására, de még nem volt elégséges. A korrepetálások után rendszeresen jobb jegyeket szerzett.

Érzékeltem, hogy a táborokban töltött idő után Bence sokat változott. Javult a szókincse, viselkedése kulturáltabb lett, de rossz hatással volt rá, amikor visszatért régi környezetébe, baráti köréhez. Sok mindenben visszaesett.

Megfogalmazódott, hogy egyéni foglalkozásra, magántanulói státuszra lenne szüksége, de családi környezete ehhez semmi támogatást nem tud biztosítani. Tájékoztattam a kollégiumi elhelyezés lehetőségéről is, mivel jót tenne a gyermeknek, ha hátrányos környezetéből kikerülne, azonban Magyarországon nincs általános iskolai kollégium zenei tehetségeknek.

Hatodik osztály végén Bence több tárgyból elégtelen osztályzatot kapott. Az osztályismétlés miatt még távolabb került a cél, azaz a középiskolai zenei tanulmányok megvalósulása.

A Pedagógiai Szakszolgálat Szakértői vizsgálata

A 6. osztályos tanév végén a fiú és a gyám, valamint az iskola is megkapta a Szakértői vizsgálat eredményét. A részletes indoklás lényege: *Bence alacsony átlagos övezetbe eső intellektuális képességekkel rendelkező fiú. Az átlaghoz képest elmaradása van a szókincs, a verbális fogalomalkotás, az absztrakt gondolkodás, az információfeldolgozás területén. A gyermek esetében a szocio-emocionális fejlődés rendkívül terhelt, mely nagymértékben befolyásolja a gyermek közösségben való együttműködését, tanulási stratégiáit. Sajátos nevelési igényű és egyéb pszichés fejlődési zavar állapítható meg. Jogosult a sajátos nevelési igényből eredő hátrány csökkentésére, gyógypedagógiai, egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitációra. Javaslat: tanulmányait egy fejlesztést biztosító általános iskolában folytassa. Érdeklődésemre elmondták, hogy Bencénél hiányzik a biztonságos családi háttér, roma gyermekként, rossz anyagi és lakhatási körülmények között, negatív környezetben él. Szinte mindenki elhagyta, akihez valaha kötődött. Egyetlen biztos támpont az életében a nagyanyja, akit nagyon szeret. A pszichológiai vizsgálaton két személyt nevezett meg, aki fontos az életében: felfedezőjét, a dobos képzőművészt (aki egyben a férfi minta is a fiúnak), valamint engem, a tutorát.*

Iskolaváltás

Bence új iskolába került. Egy olyan iskolába, ahol sajátos nevelési igényű, integrált neveltként, gyógypedagógiai fejlesztés biztosításával folytatja tanulmányait. Hat fős kiscsoportban tanul. Új osztályfőnökével, aki fejlesztő pedagógus és több tantárgyat is tanít, elfogadták egymást. Az iskola igazgatójával és az osztályfőnökkel tartom a személyes kapcsolatot. Közös megbeszéljük az osztályfőnökkel, a gyámmal és a Snétberger Központ mentorával a fiú fejlesztésével kapcsolatos teendőket, az összehangolt segítséget. A tanév első hónapjai eredményesen indultak. A tantárgyakból jól teljesített, kirívó magatartási problémái nem voltak.

4. Szociális segítségnyújtás

Az elmúlt két évben Bence életének szinte minden mozzanatánál jelen voltam, mint tutor. Az ösztöndíjpályázatokon keresztül biztosítottunk számára tandíjat, hangszereket, kottákat, utazási költséget, fellépő ruhát. Mint tutor, szinte szülői feladatokat láttam el az árva gyermek ügyében. Beíratam a zeneiskolába, támogatók keresésével megszerveztem fogorvosi ellátását. Megírtam pályázatait, segítettem az ösztöndíj felhasználásában, vásárlásban. Bonyolítottam online és postai levelezéseit, az ösztöndíjból adódó pénzügyeit. Szakmai segítőket kerestem neki. A Snétberger Zenei Központtal való együttműködésünk eredményeként összesen fél évig teljes ellátást és ingyenes zenei fejlesztést kapott. A folyamatos kapcsolattartás során tanácsadást biztosítottam a gyám számára.

5. Számvetés: következtetések, eredmények

Az azonosítás és a fejlesztés folyamatában bebizonyosodott, hogy Bence zenei tehetségigéret. Ritmusérzéke, kézügyessége, ütőhangszer használata, zenei improvizatív képessége az átlagot jóval meghaladja. A gyermek szociokulturálisan halmozottan hátrányos helyzetű. Sajátos nevelési igény és pszichés fejlődési zavarok miatt viselkedése sok mindenben eltér az átlagostól, tanulmányaiban alulteljesít. Fejlesztése egyben tehetségmentés is. A különleges helyzetű tehetségigéretetek közé tartozik. „A különleges helyzetű tehetségek azok, akiknek a tehetség mellett valamilyen más, hátrányt jelentő különlegességgel is meg kell küzdeni. A hátrányt okozó helyzet lehet szociális, etnikai kisebbségi helyzet, de lehet érzékszervi,

mozgásszervi, neurológiai és érzelmi, viselkedésbeli eltérés. Többszörösen nehéz sors a különleges helyzetű tehetségeké.” (GYARMATHY, 2014)

6. Eredmények

A fiú már meg tudja fogalmazni a zenével kapcsolatos céljait. Sokat fejlődött zenei tudása, szókinccse, beszéd és kommunikációs képessége, társas kapcsolataiban viselkedése, másokhoz való alkalmazkodó képessége. Bejutott egy nemzetközileg elismert zenei központba, ahol a legjobb szakemberek fejlesztik zenei képességeit, és fellépési lehetőségeket is kap. Rendszeres zeneiskolai képzésben részesül. Fejlesztő iskolában, sajátos nevelési igényű integrált oktatásban vesz részt. Nagy utat tettünk meg közösen, de még sok a nehézség, amivel Bencének meg kell küzdenie. Csak remélhetjük, hogy lesz benne elég kitartás, szorgalom. A segítő tevékenység során kapott lehetőségek azonban mindenképpen kinyitottak előtte egy új életbe vezető kaput.

7. A jövő

Tutori tevékenységem hivatalosan hamarosan befejeződik. Erkölcsi kötelességemnek tartom, hogy a rám bízott fiatal életét továbbra is figyelemmel kísérem és segítsen. A tutori munka lényege a cselekvő szeretet. A szeretet körforgásában, ha segítesz másokon, az téged is épít, többé, jobbá tesz. Nem tudsz úgy átvinni valakit a csónakon a túlsó partra, hogy te magad is meg ne érkezzél.

8. Forrásjegyzék

[1] BALOGH László, *Az egyéni tehetségfejlesztő programok alapjai*, Didakt Kiadó, Debrecen, 2016

[2] GYARMATHY Éva, *A tehetség. Hátttere és gondozásának gyakorlata*, ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2007

[3] GYARMATHY Éva, *Hátrányban az előny. A szociokulturálisan hátrányos tehetségek*, Génusz könyvek, Magyar Tehetséggondozó Szervezetek Szövetsége, Budapest, 2010

[4] HARMATINÉ OLAJOS Tímea–PATAKY Nóra–K. NAGY Emese, *A kétszeresen kivételes tanulók tehetséggondozása*, Géniusz könyvek, Magyar Tehetséggondozó Szervezetek Szövetsége, Budapest, 2014

[5] H. NAGY Anna (szerk.), *Szakmai ajánlások pszichológusoknak a tehetséggondozáshoz*, Géniusz könyvek, Magyar Tehetségsegítő Szervezetek Szövetsége, Budapest, 2013

[6] INÁNTSY-PAP Judit–OLAJOS Tímea–OROSZ Róbert–PÉK Győző–NAGY Tamás, *Tehetség és személyiségfejlesztés*, Géniusz könyvek, Magyar Tehetségsegítő Szervezetek Szövetsége, Budapest, 2010

KÓSÁNÉ ORMAI Vera: *A mi iskolánk. Nevelépszichológiai módszerek az iskola belső értékelésében.* OKI, Budapest, 1998

[7] KOVÁCS Ilma, *Az elektronikus tanulásról*, Holnap Kiadó, Budapest, 2007, 211–252.

[8] *Pedagógiai lexikon*, 4. kötet, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1979

9. Orosz Istvánné

Csoportfoglalkozás (fejlesztéssel)

1. A csoport bemutatása

A tutorált csoportomba hat fő tartozik. Közülük négyen egy városi iskolában, ugyanabban az osztályba jártak. Amikor megkaptam őket, mindannyian nyolcadikosok voltak. Az ötödik gyerek (egy lány) ugyanabban az iskolában hatodikos volt. A hatodik fiatal (szintén lány) egy másik város gimnáziumában volt 12. osztályos. A többi diák és a gimnazista tutorált között nagy a korkülönbség, ezért őt nehezebben lehetett bevonni a programokba. A 8. osztályosok között két fiú és két lány volt.

Először a 6. osztályos lányt (a későbbiekben A tutorált) jellemezném. Egy kis faluból hordják be a szülők a közeli városi iskolába. Érdeklődési köre a grafika, festészet, kreatív alkotó folyamatok. Foglalkozik zenével, zongorázni tanul. Az előző években gyakran szerepelt helyi és országos rajzversenyeken. Legjobb eredménye országos 2. hely.

Érdekes módon délutáni elfoglaltságai közül mégis a rajzot adta le, és a zongorázást folytatta. Elmondása szerint, mivel bejáró, több délutánt nem tudnak vállalni a szülei, és neki is sok a tanulás mellett. Talán egy kicsit meg is unta már ezeket a foglalkozásokat, és úgy gondolta, valami másban is szívesen kipróbálná magát. Kommunikációját és önérvényesítési képességet javítani kellene. Ebben a csoportban kicsit visszafogott, és kevésbé érzem motiválnak.

Az egyik 8. osztályos lányt (B tutorált) jellemezném. Egy környező hegyaljai községből jár be mindennap az iskolába. Sok minden iránt érdeklődik, de csak felszínesen. Szereti az angol nyelvet, sok versenyen megmérettette magát belőle, és időközben az alapfokú nyelvvizsgát is letette. Szeret lovagolni, ez kapcsolja ki igazán. Sokat és szépen rajzolt, de ez már nem foglalkoztatja. Érdekli az egészséges életmód, ezzel kapcsolatos ismereteit a mindennapi életébe is beépítette. Sok mindent kipróbál, amire lehetősége adódik, de még nem kötelezte el magát semmi mellett. A csoportban nagyon nyitott, beszédes, szereti elmondani a véleményét. Elmondása szerint nem elég kitartó és nagyon szétszórt. Ezeken szeretne változtatni. Motiválnak érzem.

A másik 8. osztályos kislányt a későbbiekben C tutoráltként fogom említeni. Ő

mindenből szeret maximálisan teljesíteni, és ez a tanulmányi eredményén is meglátszik: kitűnő tanuló. Helyben lakik. Kitartó, szorgalmas, érdeklődési körébe tartozik az angol nyelv, a képzőművészet és a zene is. A rajzzal fiatalabb korában többet foglalkozott. Nagyon szépen furulyázik, több fellépése is volt az iskolában, ezt szeretné is folytatni. Ami kikapcsolja és feltölti, az a lovaglás. Hetente gyakorolja. Elmondása szerint kevés az önbizalma, ezt szeretné erősíteni, ezáltal jobban tudna érvényesülni. Érdeklődéssel várja a programokat, foglalkozásokat, motivált a fejlődésre.

Az egyik 14 éves fiút (D tutorált) jellemezném. Elkötelezte magát a sportos életmód mellett. Igazából mindent ennek rendel alá a család is. Pár éve kezdte el a futást és az úszást azért, hogy lefogyjon. Aztán a futás mellett tette le a voksát. Közben nagyon meg is tetszett neki ez az életforma. A család is mindenben támogatja. Interneten kinézik, hogy éppen merre vannak neki megfelelő versenyek, és elviszik az ország bármely pontjára. Szép versenyeredményei vannak. Vágya, hogy később a *Ninja Warrior Hungary* vetélkedőben szerepeljen. Önérvényesítő képességét kellene fejleszteni. Jó nyelvérzéke van, szereti az angolt. Szívesen vesz részt a programokban, motivált, nyitott a foglalkozásokra.

A másik 14 éves fiú (E tutorált) széles látókörű, nyitott a világ dolgaira. Az iskolán belül az angol és az informatika érdekli. Angolból ebben az évben középfokú nyelvvizsgát szerzett. Jó kommunikációs készséggel rendelkezik, az osztályban vezéregyéniségként tartják számon. Érdeklődik a politika, gazdaság és üzleti élet iránt. Nagyon szereti a különleges órákat, ezekről rendkívül sok információt összegyűjtött, és ezt szívesen meg is osztja másokkal. Élvezi a társaságot, de egyedül is ugyanolyan jól tudja érezni magát. Szívesen beszélgetnek vele, mert szórakoztató a személyisége. A foglalkozásokon jól érzi magát, aktívan vesz részt rajtuk. Motivált azokra a programokra, amelyek felkeltik az érdeklődését. Önismeret terén kellene fejlődnie.

Egyedül a hatodik diákom (F tutorált) jött másik városból. Amikor megtudta, hogy a csoportban csak ő gimnazista, elkedvetlenedett. Úgy érezte, a kicsik között nem fog tudni megfelelően fejlődni. Határozott jövőképpel rendelkezik, tudja, hogy mit akar. A környezetvédelemmel kapcsolatos szakmai tárgyak érdeklik, ilyen irányban akar továbbtanulni. Már az egyetemet is kinézte, ahova felvételizni szeretne. Megragadott egy versenylehetőséget, amit a szaktanára ajánlott, így ismerte meg ezt az egyetemet. Megnézte, megtetszett neki, és eldöntötte, hogy ide fog jelentkezni. A családnak szűkösek az anyagi lehetőségei, ezért is

jelentkezett a Tutor Programba.

Szorgalmas, az iskolában a jó tanuló diákok közé tartozik. Sok területen kipróbálta magát, szeret versenyezni, mivel az ezeken elért eredmények motiválják további munkára. Imádja a természetet, szabadidejében sokat túrázik, már az egész környéket bejárta hasonló érdeklődésű társaival. Lovagolni is megtanult, de erre ritkán van lehetősége. Nagyon motivált azokban a dolgokban, amelyek szerinte a fejlődését szolgálják. Ha úgy gondolja, hogy valamiből nem profitálhat, elveszti iránta az érdeklődését. Társaival kevésbé tud jól kommunikálni, nehezen fogadják be. Ebben szeretnék neki segíteni a későbbiekben.

2. A csoportfoglalkozás felépítése

A csoportfoglalkozást abban az iskolába tartottam, ahová a tutoráltak többsége járt. Előzetesen egyeztettem az igazgató asszonnyal, és megkértem, hogy biztosítson nekünk termet a találkozáshoz. A könyvtárat kaptuk meg, és a foglalkozás alatt csak a tutoráltak voltak jelen. A tutoráltakkal és szüleikkel e-mailben egyeztettem előtte időpontot. A találkozó tanítás után volt, így egy kivételével nem kellett a gyerekeket külön utaztatni.

A foglalkozás célja az volt, hogy megismerkedjünk egymással, és feltérképezzem a személyiségüket: hogyan kommunikálnak társaikkal, mennyire tudják magukat elfogadtatni másokkal, hogyan illeszkednek be a közösségbe, milyen tulajdonságokban kell fejlődniük, melyek az erősségeik, gyengeségeik. Azt is szerettem volna elérni, hogy önismeretük fejlődjön, és kezdjen el összekovácsolódni a közösség.

Ezekhez a célokhoz különböző önismereti játékokat választottam, eszköznek pedig az *Ismerkedjünk meg!* kártyajátékot és a *Dobble* társasjátékot.

A csoport elhelyezkedett egy nagyobb asztal körül. Az asztalon a színes képeket ábrázoló kártyákat kiterítettem képpel felfelé.

1. gyakorlat:

Válaszd ki azt a kártyát, amelyik a leginkább megszólít! Miért ezt választottad? Mondd el! Válaszolj a kártya hátoldalán lévő kérdésre!

A gyakorlat célja egymás alaposabb megismerése volt. Ugyan voltak a csoportban olyanok, akik osztálytársak, de ők is fedeztek fel új dolgokat egymásban, elmélyítve ez által ismeretségüket. Ez a 10 perces bevezető játék a hangulat oldására is szolgált.

2. gyakorlat:

Válassz ki egy olyan kártyát, amiben nagyon jó vagy, és egy olyat, amiben fejlődni szeretnél. Miért lenne jó, ha azt jobban tudnád?

Ez a 15 perces gyakorlat egyrészt az erősségek, gyengeségek feltérképezésére szolgál, másrészt az is kiderül belőle, hogy a tutorált mennyire van tisztában önmagával. A gyerekek meglepően őszinték voltak, szívesen beszéltek magukról. Egymásra is kíváncsiak voltak. Nekem is sok új dolgot sikerült megtudnom róluk, melyek segíthetnek a munkámban.

3. gyakorlat:

Tulajdonságskála kitöltése (1. sz. melléklet). Mindenkinek kiosztottam egy lapot, melyen ellentétes tulajdonságok voltak felsorolva. Be kellett karikázni, hol helyezkedik el a két tulajdonságmentén.

A kérdőív az énkép elemeinek feltárására szolgál. Ezt a 15 perces feladatot azért adtam a gyerekeknek, hogy később kiértékelve én is mélyebben megismerhessem őket, képet kaphassak a legjellemzőbb tulajdonságaikról. Kitöltés után mindenki 3 jellemző dolgot elmondott önmagáról, ami szerinte kiemelten fontos.

4. gyakorlat:

Sziget nevű játék. Képzeld el, hogy hajótörést szenvedsz, és egy lakatlan szigetre kerülsz. A szigeten van ivóvíz, növények, állatok, így lehetségesnek tűnik hosszabb ideig életben maradni itt. Írj össze öt tárgyat, amit feltétlenül magaddal vinnél. (Eszközök: papír, toll.)

A feladat végén mindenki elsorolja, hogy mit és miért választott. Ennek során a logikus gondolkodás, kreativitás képességét mérhetjük fel.

Ha ez megtörtént, azt kell elképzelnetek, hogy együtt szenvedtek hajótörést és közösen kell 5 tárgyban megegyeznetek, amit magatokkal vinnétek. Azok közül választhattok, amit felírtatok előzőleg a lapotokra. A játéknak akkor van vége, ha sikerül közösen megegyezésre jutnotok. (A két játék együtt 20perc).

A feladat során vita alakult ki a csapattagok között. Kíváncsi voltam, ki és hogyan tudja képviselni a saját érdekeit, nem háttérbe szorítva a többiek véleményét.

A játék fejlesztő hatása a csoporton belül az összetartozás érzésének kialakítására, az együttműködés erősítésére szolgál. Ez azért fontos, mert sokat fognak még találkozni, és ha megkedvelik egymást, megtanulnak együtt dolgozni, szívesebben vesznek részt a foglalkozásokon.

Itt érdemes 10 perc szünetet tartani, hogy kicsit pihenjenek a gyerekek. Ha úgy érezzük, hogy korábban van szükség a szünetre, hamarabb is tarthatunk.

5. gyakorlat:

Bogozd ki a csomót! Mozgásos, játékos feladat.

A csoport egyik tagja kimegy a teremből, a többiek körben állva megfogják egymás kezét. Ezután anélkül, hogy egymás kezét elengednék, néhányan felemelik a kezüket, mások pedig átbújnak alatta, egészen addig, amíg nem alakul ki egy „élő csomó”. A játékost behívják kintről, az ő feladata, hogy kibogozza és visszaállítsa az eredeti kört. Közben senki nem engedheti el a másik kezét.

A játék fejlesztő hatása az együttesség élményében rejlik. Oldja a hangulatot, jókedvre derít. Azért tettem a foglalkozás második felére, hogy előtte ismerkedjenek, barátkozzanak egy kicsit egymással. Nem biztos, hogy a legelején, ismeretlenül szívesen megfogják egymás kezét. Időtartam: 10 perc.

6. gyakorlat:

A *Dobble* kártyajáték ötféle mini játékot tartalmaz. Ezek közül kettőt tanultunk meg. Először a torony, majd a kút nevezetű játékkal ismerkedtünk meg. Ezt a társasjátékot, és az első gyakorlat során használt képkártyákat is a *Matehetsz* biztosította számunkra. A torony játék menete a következő: Minden játékosnak osztunk képpel lefelé egy lapot. A maradék lapokat képpel felfelé az asztal közepére tesszük, ebből lehet majd húzni. A játék célja, hogy a lehető legtöbb lapot szedjék össze a játékosok. Mindenki egyszerre felfordítja a lapját, és megpróbálja megkeresni azt a szimbólumot, ami egyszerre szerepel a húzó pakli felsőlapján és a játékos saját kártyáján. Ki kell mondani a szimbólum nevét, mielőtt valaki elveszi a kártyát, és a sajátjára teszi. Az győz, aki a legtöbb lapot gyűjti össze. A játék addig tart, míg el nem fogy a középső pakli. A játékokból mi 5-5 menetet játszottunk.

A játék fejleszti a koncentrációt, megfigyelőkészséget, reflexeket. A győzelemhez gyorsabbnak, ügyesebbnek kell lenni a többieknél. A gyerekek élvezettel játszottak, felszabadultak, és hajtotta őket a győzni akarás. Mindenki szerette volna megmutatni, hogy ő a legjobb. Senki sem maradt alul, mindenki nyert kört. Ezt a játékot a következő csoportfoglalkozásokon is lehet majd használni, mert még három másik játékot is tartalmaz. Az öt játék összekapcsolásával pedig lehet bajnokságot tartani belőle. A játék pontozása szerepel a leírásában. A tutoráltak előzőleg még nem találkoztak ezzel a kártyajátékkal, ezért a szabályok megismertetése időt vett igénybe. (20 perc).

7. gyakorlat:

A foglalkozás végén az aktualitások megbeszélésére is szántunk időt. Milyen versenyek előtt állnak? Ki és milyen megmérettetésre készül, vagy milyenen van már túl? Hogy sikerült?

Milyen, az érdeklődésüknek megfelelő programokat tervezünk az elkövetkező hónapokban? Közösen ötleteltünk. Fontos a következő találkozó felvázolása, hogy kedvet kapjanak hozzá, várják azt. (15 perc)

3. A csoporttalálkozó összegzése

A résztvevő tutoráltak egy kellemes délutánt töltöttek el együtt, amely az önismereti játékok által mindenki számára sok új és hasznos ismeretet adott. A légkör a kezdeti visszafogottabb hangulatot követően oldottá, otthonossá vált. A csoporttagok láthatóan jól érezték magukat, és a gyakorlatok során elég aktívak voltak. Csak a legfiatalabb tutorált (A) volt kicsit visszahúzódó, de aztán ő is bekapcsolódott, és mivel ügyes volt, lett is sikerélménye. A legidősebb tutorált (F) az elején attól félt, hogy nem tud újat tanulni a fiatalabbaktól, és nem fejlődik ebben a környezetben, de aztán meglepően hamar rájuk hangolódott. Sőt volt, amiben a többiek bizonyultak jobbnak nála.

Érdekes volt megfigyelni, hogy a *Sziget* nevű játék során miként védték saját érdekeiket, aztán pedig fokozatosan hogyan engedtek a csoport észérveinek. A legkisebb sem hagyta magát, kiállt az igazáért. Néha az eszükre, máskor a szívükre hallgattak. Sokat nevtünk közben az érveléseken. E tutorált olyan jól érvelt az egyik kedvenc órája mellett, hogy a többiek végül beadták a derekukat, pedig először nem tartották valami célszerű döntésnek.

Ezeknél a feladatoknál szívesen húzódtam háttérbe, figyeltem, ki hogyan érvel, ki mennyire tudja képviselni az érdekeit, meg mer-e szólalni a többiek előtt, ellent mer-e mondani nekik, és ha nincs igaza, enged-e nekik. A végén úgy jutottak megegyezésre, hogy senkiben sem maradt rossz érzés. A megfelelő kommunikációnak köszönhetően érvényre jutott a csoportérdek.

A legtöbb információt az első feladat során tudtuk meg egymásról, itt ugyanis kötetlenebbül beszélhettek magukról. Kiderült, hogy most épp milyen hangulatban vannak, jó- vagy rosszkedvűen jöttek a találkozóra, mi foglalkoztatja őket. A 2. részben azt is megtudtuk, miben tartják magukat jónak, mire büszkék. Az önismeret fontos része, hogy ne csak az erősségeinkkel, hanem a gyengeségeinkkel is legyünk tisztában. Erről is mertek beszélni, nem titkolták el egymás elől, mit tartanak negatív tulajdonságnak önmagukban. Ez azt is jelzi, hogy változtatni akarnak rajta, azaz készek a fejlődésre.

A gyakorlatok közben olyan dolgok is kiderültek a fiatalokról, amelyek több óráos beszélgetések alkalmával sem biztos, hogy előjöttek volna. E tutoráltról megtudtuk, hogy szenvedélye a különleges órák keresése, és már van is egy szép kis gyűjteménye. Az órák működéséről, gyártásáról is sokat tud. B tutorált már ilyen fiatalon az egészséges életmód mellett tette le a voksát. A vega étrendet követi, és a többiekkel is megosztotta ezzel kapcsolatos tapasztalatait. C tutoráltról kiderült, hogy imádja a társasjátékokat, és nagyon sokat társasozik otthon a családdal. Sok olyan társasjátékot ismert, amikkel a többiek még nem találkoztak. Meg is beszéltük, hogy egyik alkalommal elhoz néhányat a kedvencei közül, hogy játszassunk velük. D tutorált játék közben elárulta, hogy szerelmes lett, ezt a többiek nagyon vidáman fogadták, és jelezték, hogy látszik is rajta.

Ebből is kiderül, hogy ezek a foglalkozások alkalmasak arra, hogy nagyon jól megismerjük a tutorált fiatalokat, és figyeljük, irányítsuk a személyiségük fejlődését.

A gyakorlatokat úgy állítottam össze, hogy legyen köztük nagyobb figyelmet igénylő és lazább, játékosabb is. Szükség van olyan mozgásos feladatra is, ami alkalmas a feszültség oldására. Fontos, hogy a gyakorlatok elvégzése során a fiatalok mindenképp kapjanak valami pluszt önmagukról és a többiekről is. Ennek alapján tudom felépíteni az elkövetkezendő csoportfejlesztő foglalkozásokat, szem előtt tartva a fejlődési irányt és a csoport érdeklődési körét. Ahhoz is kiindulást ad, hogy milyen közös programokat szervezzek nekik, egyénileg kinek milyen lehetőségeket keressek, és milyen versenyekre hívjam fel a figyelmét.

Többeknek közös érdeklődési területe a képzőművészet, rajz, grafika, ezért izgalmasak lehetnek számukra a művészeti kiállítások. Sokan szeretik a nyelveket, különösen az angolt. Néhányan a mozgást, a természetjárást is kedvelik. Van közöttük olyan, aki rendszeresen részt vesz természetjáráson, jól ismeri a környék túraútvonalait. Vállalta is, hogy a nyár folyamán szervez egy közös túrát a csoportunknak.

Az állatok szeretete szinte mindegyik fiatalnál megfigyelhető. Különösen a lovakat kedvelik, ezen a szálon is el lehet majd indulni.

A csoportfoglalkozások alkalmával a későbbiekben is szem előtt kell tartani az önismereti és személyiségfejlesztő gyakorlatokat. Fontosnak tartom a gyenge oldalak fejlesztését. Ezen a szakirodalom olyan hiányosságokat ért, amelyek megnehezítik, vagy egyenesen megakadályozzák a tehetség fejlődését. Ilyen lehet a türelmetlenség, a részletek elhanyagolása, a túlzott elvárások másokkal szemben, a bírálat elutasítása, hiperaktivitás, lustaság, stb. Ezek közül néhányat az én csoportomban is tapasztaltam.

A tehetségek kibontakoztatásában kulcskérdés a megfelelő motiváltság. Folyamatosan fent kell tartani bennük, mert ez a legfontosabb hajtóerő. Az érdekes, vonzó programok

szervezése sokat segít ebben.

A beszélgetések alkalmával kiderült, hogy a tutoráltak szociális környezetében alapjában véve támogató, a fejlődésükben nem gátolja, hanem segíti őket.

A tutoráltak rendelkeznek a tehetségekre vonatkozó személyiségjegyekkel. Kiemelkedő koncentrációs képességgel bírnak, jó a memóriájuk, hajtja őket a kíváncsiság, széles az érdeklődési körük, kreatívak. Megfigyeltem, hogy nagy az igazságérzetük, többüknek jó a humora, és van köztük, aki nagyon maximalista. Esztétikai érzékenységük kimagasló.

A fejlesztő programokat ezen tulajdonságok figyelembe vételével kell összeállítani, és megfelelően összehangolni számukra. A csoportfejlesztő foglalkozások biztosítani fogják számukra személyiségjegyeik pozitív irányú fejlődését. A felkínált programok segítik a szélesebb látókör kialakulását, valamint megteremtik a választás lehetőségét.

4. Következtetések levonása

A Tutor Program fontos része a csoportfejlesztő foglalkozás. Számos pozitív hozadéka van, így ha van rá lehetőség, havonta tartsunk egyet. A fejlesztő hatáson kívül megalapozza a jó hangulatot, és barátságok alakulhatnak ki a csoporttagok között. Így máskor is keresik majd egymás társaságát, és szívesen részt vesznek a későbbi programokon, találkozókön. A gyakorlatok alatt közvetlenebb kapcsolat alakulhat ki a ttorral is, közelebb kerülhetünk hozzájuk. A későbbiekben így szívesebben fordulnak hozzánk ügyes-bajos dolgaikkal.

1. sz. melléklet

Tulajdonságskála

Jelöld meg azt a pluszjelet, ami szerinted kifejezi, hogy hol helyezkedsz el a két tulajdonság mentén!

1.	érdekes	+	+	+	+	+	+	unalmas
2.	hideg	+	+	+	+	+	+	meleg
3.	tapintatos	+	+	+	+	+	+	tapintatlan
4.	aktív	+	+	+	+	+	+	passzív
5.	uralkodó, domináns	+	+	+	+	+	+	alárendelődő
6.	gyermeki	+	+	+	+	+	+	felnőtt
7.	merész	+	+	+	+	+	+	félénk
8.	elutasító	+	+	+	+	+	+	elfogadó
9.	önállótlan	+	+	+	+	+	+	önálló
10.	szorgalmas	+	+	+	+	+	+	lusta
11.	vidám	+	+	+	+	+	+	szomorú
12.	szabad	+	+	+	+	+	+	nem szabad
13.	elégedett	+	+	+	+	+	+	elégedetlen
14.	zárt	+	+	+	+	+	+	nyílt
15.	bizalomteli	+	+	+	+	+	+	gyanakvó
16.	nyugodt	+	+	+	+	+	+	nyüzsgő, lendületes
17.	biztonságot adó	+	+	+	+	+	+	biztonságot nem adó
18.	gyenge	+	+	+	+	+	+	erős
19.	befelé forduló	+	+	+	+	+	+	kifelé forduló
20.	harcos	+	+	+	+	+	+	beletörődő
21.	barátságos	+	+	+	+	+	+	ellenséges
22.	feszült	+	+	+	+	+	+	oldott
23.	világos	+	+	+	+	+	+	zavaros
24.	valósághoz kötött	+	+	+	+	+	+	álmodozó

A kérdőív a Rudas János által készített *Tulajdonságskála* alapján készült. (Rudas János, *Delfi örökösei*, Budapest, Dico Kiadó, Új Mandátum Kiadó, 2004)

10. Rigó Attiláné

A tutori munka során alkalmazható jó gyakorlat Csoportfoglalkozás fejlesztéssel

A második csoporttalálkozó – a megerősítés

1. Bevezetés

A tutoráló folyamat egyik eleme a csoporttalálkozók, csoportfoglalkozások megszervezése. A tutoráltakal történő együttműködés során egy-egy csoporttal minimum négy ilyen alkalomra kerül sor. Valamennyinek meghatározható funkciója van a fejlesztési folyamatban. Az első alkalom az ismerkedés. A második alkalom a megerősítés. A harmadik alkalmat kirándulással kötjük egybe. A negyedik alkalommal értékeljük és lezárjuk a közös munkát. Mindezeket túl természetesen előfordulnak olyan programok, amelyeken valamennyi tutorált részt vesz, de ezek célja alapvetően a megjelölt program megvalósítása. Illetve több csoporttalálkozó is szervezhető, de a fejlesztési folyamat gerince ez a négy foglalkozás. Valamennyi alkalomnak része a beszélgetés, a kommunikáció- és személyiségfejlesztés. Ez megvalósulhat játékkal, önismereti kártyák segítségével, üzenőkártyákkal, előadással. A módszer lehet irányított beszélgetés, pármunkában, kiscsoportban megvalósuló beszélgetés.

Jelen jó gyakorlat tárgya a második csoportfoglalkozás: a megerősítés.

2. Csoportprofil

Tutorált csoportjaim (2017, 2018) korosztályi összetételét tekintve 7-11. évfolyamos diákokkal dolgoztam. A 2018-ban hozzám rendelt csoport 11 fős: 6 lány és 5 fiú. A nemek összetételét tekintve ideális, mert a foglalkozásokon először a fiúk is, a lányok is egymás között kezdtek el kommunikálni, kapcsolatokat építeni, csak később nyitottak a tágabb kör felé. Már az első alkalommal könnyen beszélgetőtársra talált mindenki, és ez magabiztosabbá tette őket. Azt is fontos megjegyezni, hogy a tutoráltak kis csoportokban már korábban is ismerték egymást: a helyi kisvárosiak, ha nem is jártak egy iskolába, de óvodába igen, a környező falvakban lakók pedig ugyanabba a középiskolába jártak, tehát látásból ismerték egymást. Azaz nem voltak teljesen ismeretlenek egymás számára. Adott évben (2018) hárman 7-8. osztályba, öten 9-10. osztályba, hárman 10-11. osztályba jártak (naptári évben gondolkodva). Valamennyien

gimnazisták. Egy tutorált művészeti iskolába is jár. Ez az életkori eloszlás azért szerencsés, mert a fiatalabbak a nagyoknak való megfelelni vágyástól hajtva igyekeznek komolynak mutatkozni, az idősebbek pedig ösztönösen figyelnek, bizonyos esetekben atyáskodnak, anyáskodnak a fiatalabbak felett. Ez a csoportösszetétel fejleszti a felelősségtudatukat. Életkoruktól, érdeklődési körüktől függetlenül egy idő után elindulnak a csapatot összekovácsoló csoportdinamikai folyamatok. Ez kiválóan követhető a közösségi oldalon való megnyilvánulásaikból (lajkok, hozzászólások). Az összetétel érdeklődési körüket tekintve is szerencsés: 5 tutorált inkább a humán, művészeti ágak iránt érdeklődik, hatan pedig a reál területek, a természettudományok iránt. Többen sportolnak (csapatsport, küzdősport), ketten táncolnak (modern tánc, néptánc).

Az aktivitásuk, motivációjuk, a programok iránti érdeklődésük, a kommunikációjuk alapján elmondható, hogy a csoport 70 %-a törekedett arra, hogy azonnal reagáljon a megkereséseimre, igyekezett mindent elkövetni, hogy megtaláljuk a programok, csoportfoglalkozások ideális időpontját. A csoport 30%-a sem volt teljesen passzív, csak összetettebb kommunikációt, több csatornát kívánt az elérésük, a bevonásuk.

A lakóhelyüket tekintve hatan helyiek (borsodi régió kisvárosa), öten pedig a környék falvaiban élnek, naponta bejárnak a kisvárosi középiskolába. Szociális, szociokulturális helyzetüket tekintve rendezettek a körülményeik, zömében átlagos családban élnek (egy tutorált gyámja a nagyszülő). Kirívóan rossz helyzet, nélkülözés nem jellemző.

A jó gyakorlat bemutatása (A második csoporttalálkozó – a megerősítés)

Lényege: erre az alkalomra egykori tutoráltakat hívunk meg, illetve a saját tehetségterületükön sikeres, motivált diákokat, akik prezentálják is a kutatásukat. Zeneművel készülnek, esetleg bemutatót készítenek valamelyik számukra eredményes, emlékezetes tehetségprogramról (pl. tábor). Nemcsak előadást tartanak, hanem részt vesznek a foglalkozáson is, bekapcsolódnak a játékba, beszélgetésbe.

Céljai

- a tutoráltak megerősítése abban, hogy tehetségígéretként, azonosított tehetségként sok mindenre képesek, számos lehetőség áll előttük, csak észre kell ezeket venni, élni kell ezekkel
- az önbizalom megerősítése

- a kutatás módszertanának megismerése
- kommunikációfejlesztés (beszélgetés, kérdések megfogalmazása, a prezentálás lehetőségeinek megismerése)
- személyiségfejlesztés
- kreativitásfejlesztés
- figyelemfejlesztés
- kritikus gondolkodásfejlesztése
- IKT eszközök lehetőségeinek megismerése, használatuk képességének fejlesztése
- volt tutoráltak, saját területükön tehetséges diákok és tevékenységük megismerése, kapcsolatteremtés
- az egymástól való tanulás lehetőségének megteremtése
- példaválasztás, példakövetés
- empátia, pozitív gondolkodásfejlesztése
- értékszemlélet formálása

Helyszín, tárgyi feltételek

- IKT eszköz működtetésére alkalmas terem, esetleg IKT eszközzel ellátott terem
- számítógép/laptop, kivetítő
- esetleg prezenter (kipróbálása általános siker!)
- önismereti kártyák (ezek hiányában ez pótolható fotókkal – 30-35 fotóból is kiválasztható az az egy, amely kifejezi a napi hangulatot/a személyiséget/célokat, a nyitó kérdéstől függően)
- tollak, üzenőlapok

Megvalósíthatósági feltételek

- a tutoráltak megfelelő motivációs szintje, a fejlődésigénye
- nyitottság, kellőérdeklődés
- olyan diákok bevonása, akik képesek kellő alázattal megmutatni, mit tudnak, és jól kommunikálnak

Tartalom

A meghívott diákok bemutatása, bemutatkozása: két-három meghívott tartalmassá tudja tenni a csoportfoglalkozást; ennél több előadás már túllépné az időkeretet, nem lenne mód a megfelelő lezárásra. Ráhangolódás a foglalkozásra játékos feladatokkal: például *Getting Acquainted*, *Pozitív gyerek vagyok!* személyiség- és kommunikációfejlesztő kártyákkal.

A *Getting Acquainted* kártya nagyon sikeresnek bizonyult a fentebb bemutatott csoportban. A tutori kezdő kérdés különböző lehet, pl. melyik kép fejezi ki leginkább a napi hangulatod, melyik kép a legjellemzőbb rád, melyik kép fejezi ki leginkább a jövőképed? Természetesen indoklást is kértünk. A meghívott diákok is beültek a körbe, ők is választottak kártyát. Ez alapvetően szimpatikussá tette őket a csoporttagok körében.

Prezentációk

A meghívott diákok munkáinak megismerése, prezentációk előadása. 2018-ban a tutorált csoport második foglalkozásán a következő előadások hangzottak el:

1. Csodakutyák – Hogyan segíthetnek a terápiás ebek?

Az előadás készítője 2017-ben tutoráltként egy program során látogatott el a debreceni Csodakutya Alapítvány tréningjére, ahol a segítő kutyák felvezetőivel ismerkedhetett meg, és bepillantást nyert a kutyák terápiás alkalmazásának lehetőségeibe. Személyes érintettsége is volt, mivel a családja állattartó, így vannak terelőkutyáik. Ezután kezdett kutatni ebben a témában, interjút készített a segítő kutyákkal dolgozókkal, érintettekkel, kérdőíves vizsgálatot végzett. Végül az Eszterházy Károly Egyetem felhívására elkészítette pályamunkáját. Lehetőséget kapott a saját és a felsőoktatási intézmény tehetségnapján egy előadásra. Ezt a pályamunkát mutatta be a foglalkozáson a prezentációban. A tutoráltak kérdezhettek a témáról, az elkészítés folyamatáról, illetve kipróbálhatták a prezentert is.

2. Lovasterápia

Az előadás készítője még 2017-ben, tutoráltként azt kérte, látogassunk meg egy lovasterápiás foglalkozást. Az is motiválta, hogy évek óta maga is lovagol. A Tutor Program keretében

lehetősége adódott találkozni egy lovasterapeutával, részt vehetett foglalkozásokon, interjút készített a fejlesztővel és a fejlesztett gyermekek szüleivel. A kutatása alapján az Eszterházy Károly Egyetem pályázatára ő is pályamunkát készített. Rendhagyó módon poszterelőadást (a poszter képiségeivel és szövegével kell, hogy összefoglalja a pályamunka tartalmát) készített az egyetem tehetségnapjára, ami után lehetősége volt arra, hogy publikálja kutatását. A csoportfoglalkozáson nemcsak ezt a folyamatot osztotta meg, hanem megmutatta a posztert, amit készített, illetve előadást is tartott. A tutoráltak kérdezhettek az előadás után. A prezentációk bemutatása során a tutornak csak technikai segítséget kell nyújtania, a folyamatot már maguk az előadók irányítják.

Beszélgetés

Az előadások után a foglalkozás kötetlen beszélgetéssel folytatódott. Ez jó alkalom arra, hogy a jelenlegi és a „régiből” tutoráltak az egész programot illetően megosszák egymással tapasztalataikat, élményeiket, miközben kapcsolatok is épülnek. A tutor szerepe a beszélgetés irányítása, a moderálás.

Lezárás

A tutoráltak üzenetkártyákat írnak a meghívott előadóknak. Mindenki ír mindkettőnek. Ilyenkor olyan pozitív megerősítések kerülnek a lapocskákra, amelyek hatalmas motivációt jelentenek a diákoknak. Ez fejleszti a kommunikációt és a kritikus gondolkodást, ugyanis konkrét megfogalmazások is kerülhetnek az üzenetbe arról, mi ragadta meg igazán a hallgatóságot a témában.

Megjegyzések

- ez alkalommal mindkét téma a szociális érzékenységet, a társadalmi felelősségvállalás fontosságát erősítette, de ez jelen esetben teljesen véletlenül alakult így
- szintén véletlen, hogy mindkét évben (2017, 2018) az egri felsőoktatási intézmény tehetséggondozó pályázatára készült munkák kerültek bemutatásra, hiszen egyébként bármiféle kutatás, siker, eredmény prezentálható
- a bemutatott munkák azért is voltak figyelemkeltők, mert a tutoráltak kézbe vehették azt a könyvet, amelyben diáktársaik írásai megjelentek

- 2017-ben a tutorált csoport számára szervezett második találkozón a fentebb említett egyetemi pályázatra készült, díjazott videó filmet és ennek bemutatását láthatták a tutoráltak, illetve prezentációt hallhattak pszichológiai témában készült kutatásról (a játék személyiségfejlesztő hatásáról), valamint társadalomtudományi témában készült kutatásról (deviáns ifjúság, ifjúsági devianciák témáról)
- ez az alkalom arra is kiváló, hogy tehetséges fiatalok zenedarabot adjanak elő, de az „öregdiákok” beszámolhatnak a saját, tutoráltként megélt élményeikről is

A jó gyakorlat megnevezése: A második csoporttalálkozó – a megerősítés

- a megnevezésben a „második” kifejezés a fejlesztési folyamatra utal, mert ennek a foglalkozásnak meghatározott szerepe van egy megtervezett folyamatban (erre a bevezető gondolatok is utalnak)
- a csoportfoglalkozás: a keret, amely a tutorálási folyamat meghatározott eleme meghatározott keretfunkciókkal
- a „megerősítés” a fejlesztési folyamatban betöltött fejlesztési cél

Alkalmazott módszerek:

- ráhangoló, kommunikációt és személyiséget fejlesztő játék, amely kiválóan oldja a feszültséget is, közelebb hozza a csoporttagokat (szerencsés valamiféle segítő eszköz, pl. kártya, képek, idézetek alkalmazása, mert ezek mindig támpontot adnak a megszólalásokhoz)
- diákelőadások
- irányított beszélgetés
- kötetlen beszélgetés
- motivációs üzenetkártyák, amelyek megírása, átadása az összegzést, a lezárást szolgálja

3. A fejlesztési folyamat várható eredményei

- a tutoráltak megerősítést kapnak, hogy a tehetségüknél, motivációjuknál fogva eredményessé válhatnak, sikereket érhetnek el
- ötleteket kaphatnak, hogyan mélyíthetik el tudásukat az érdeklődési területükön

- tapasztalatokat szerezhettek arról, hogyan kell/lehet kutatni, információkat keresni, információkat feldolgozni, kérdőívet összeállítani, megszervezni a kérdőíves vizsgálatot, azt kiértékelni, prezentációt készíteni, előadni, IKT eszközöket használni
- megtudhatják, hogyan kell adott formai elvárások alapján kiadásra készre tenni egy esszét, filmbemutatót, fotósorozatot
- megismerkednek olyan új nyilvánossá tételi eljárásokkal, mint a QR-kód, amelynek segítségével nyomtatott formában meg lehet mutatni kisfilmet, fotósorozatot, zeneművet; és ki is próbálhatják ezt megfelelő eszközzel (mobiltelefonnal)

4. A tutorcsoport tagjainak közvetett és közvetlen visszajelzései a programról

- a diákok a foglalkozás elején még gyanakodva méregették a meghívott diákokat, mert a második alkalommal már (4 hónappal a beválogatás, a programkezdés után) tudták, kik tartoznak a csoporthoz, és kik nem, így kezdetben nem érezték, hogy mi köthetné össze őket az „idegenekkel”)
- ezért szerencsés, ha a meghívott előadó diákok bevonhatók a ráhangoló játékba/beszélgetésbe, ugyanis így oldódik a hangulat
- a tutoráltak az előadások minden apró részletére odafigyeltek
- a kérdéseik szerteágazók voltak
- a kérdéseik érintették a kutatómunkát (pl. a feldolgozott szakirodalmi források mennyisége, a befektetett idő, a kérdőív/interjú elkészítése, kitöltése, stb.)
- rákérdeztek az esszé/pályamunka megírásának folyamatára (pl. időigény, feltöltés az egyetem online felületére)
- a szóbeli prezentáció (egyetemi tehetségnap) körülményei is felkeltették érdeklődésüket
- a pályaválasztási tervekre is kitértek
- különösen a fiatalabb tutoráltak számára volt újdonság a lézeres prezenter, amit ki is próbálhattak
- a tutoráltak természetesnek vették, hogy motiváló üzenetet írjanak a meghívott előadóknak

5. Következtetések

- nemcsak ez a foglalkozási alkalom, hanem az egész program azt erősíti meg, hogy a tehetségigéretesek, azonosított tehetségek értékelik a tudást, elismerik mások sikereit
- a diákok igyekeznek pozitív, megerősítő gondolataikat el is mondani
- a tutoráltak érdeklődők– még a tehetségterületükön kívül eső témák irántis
- irónia, gúnyolódás, bántószándék, az előadás megzavarása egyáltalán nem volt tapasztalható
- a megerősítő csoportfoglalkozás utáni egyéni találkozások során a beszélgetésekből az derült ki, hogy három-négy tutorált már megfogalmazta szándékát: szeretne bekapcsolódni a felsőoktatási intézmények tehetséggondozó programjaiba, minél előbb szeretné megpróbálni, végigcsinálni mindazt, amit hallott, látott
- néhányan arra is törekedtek, hogy felvegyék a kapcsolatot a meghívott diákokkal
- ez utóbbi két következmény (új kapcsolatok pl. a közösségi oldalon, a következő évben részvétel egyéni kutatásban) számszerűsíthető, objektívnek tekinthető adat, amely mérheti a jó gyakorlat hatékonyságát, eredményességét

6. Reflexió

Sikeres, régi diákok bevonása a különböző tehetséggondozó programokba régóta jól, hatékonyan alkalmazható módszer. A tanulók hitelesnek tartják őket, példaképként tekintenek rájuk. A kortársak sikerei gyakran nagyobb hatással vannak a tehetségekre, mint egy-egy pedagógus. Könnyen tudnak tanulni egymástól. Meglepő, hogy mennyire hasonló a gondolkodásmódjuk, ha a problémafelvetésekről, vagy épp a megoldásokról van szó. Félszavakból is megértik egymást, akár egy-egy hangulatjel is csodákra képes a kommunikációjukban.

11. Sábiánné Jánosi Anna Mária

Jó gyakorlat – Csoportfoglalkozás (külső helyszínen szervezett programmal)

1. A tutorált csoport bemutatása

Az eredeti cél egy 16 év alatti tutorált diák gyárlátogatása volt az Egis Gyógyszergyárban, egy tutortársam ismerősének felajánlása által. A szervezés kezdetekor kiderült, hogy 16 éven aluli diákokat nem fogadnak, 17 éves kor felett tartanak bemutatókat. Tutortársam így felajánlotta nekem a kapcsolatot, mert az én csoportomban több érdeklődő is volt. Az Egis kb. 10 fő látogatóval számolt, ehhez az én csoportom kevés volt, így az országos, tutorokat csoportosító Facebook-csoportban is meghirdettem a lehetőséget. Jó érzés egy ilyen segítőkész csoport tagjának lenni, hiszen tutortársaimnak köszönhetően végül összejött a csoport.

Később kiderült, hogy a program sikeréhez ez is hozzájárult, hiszen az ország legkülönbözőbb részeiből kapcsolódhattak össze a hasonló érdeklődésű fiatalok.

A Matehetsz kezdeményezésére tartottunk egy csoporttalálkozót, ahol a filmforgató kollégák forgattak, illetve interjúkat készítettek. Eredetileg nem terveztem csoporttalálkozót, de így utólag mindenképp ajánlom hasonló szervezésű programokhoz. Összesen 6 fiatal tehetségnek tudunk érdekes és tanulságos elfoglaltságot nyújtani.

Összetétel

Győr

1. 17 év körüli lány tutorált. Valószínűnek tartom, hogy több tutora által javasolt programon részt vett, hiszen a nyári önismereti táborban is járt. Elsősorban a biológia iránti szeretete jött át. Tudásra, információra igen fogékony, figyelmes kislány. Leginkább az embereknek nyújtható segítségnyújtás szempontjából értelmezte a hallott információkat. Ő volt az egyetlen az aznapi csoportból, aki utólag e-mailben is megköszönte a lehetőséget, és visszajelzett az elküldött közös fotókra.

2. 17 év körüli fiú, akit a tudományos kísérletek fizikai és informatika oldala fogta meg. A téma iránti motiváltsága nem volt kérdéses. Kémia iránti vonzalma már az elején kiderült. Fejlődését

édesapja támogatása nagyban elősegíti, aki ugyancsak jelenvolt a látogatáson.

3. Édesapa, aki civilben egyetemi tanár. A győri tutoráltak kísérőjeként vett részt a programon. Jelenlétével, bölcsességével sokat hozzá tett az élményhez.

Miskolc

1. 17 év körüli tutorált Miskolc környékéről. Csendes, de nagyon érdeklődő diák, aki a fizika és a kémia iránt kötelezte el magát. A csoportfoglalkozáson aktívan részt vett, a napfolyamán szinte szívta magába az új információkat.

Budapest

1. 16 éves lány tutoráltam. Alapvetően a fizika, illetve az ebben a tudományterületben rejlő lehetőségek fogták meg. Kérdéseivel mindig előre vitte a beszélgetéseinket. Nagyon hasznosnak találja mindazt, amit a gyógyszeripar adhat.

2. 16 éves fiú tutoráltam. Az orvosi pályára készülve jelentkezett erre a programra. Az informatika hatása az orvoslás jövőjére kissé meglepte. Nagyon hasznosnak találta a jelenlegi gyógyszergyártásba való betekintést, és a gyógyítás, betegségmegelőzés jövőjével kapcsolatos elképzelések megismerését.

3. 16 éves nem tutorált diák, akinek a testvére vesz részt a Tutor Programban. Rendkívül motivált, nyílt egyéniség, friss szellemisége teljesen beleillett a csapatba.

4. Tutortársam, akinek a segítségével rendkívüli élvezettel vittük végig ezt a programot.

A csoport részévé vált az Egis Gyógyszergyár kísérője. Aktívan részt vett a csoportfoglalkozáson is. Elmondta, hogy ő maga is tartott már tréningeket, csoportfoglalkozásokat, de erre biztosan emlékezni fog. Egész nap kísért bennünket, és hozzáértő válaszaival mindig segített választ találni a kérdéseinkre.

A helyszín az Egis Gyógyszergyár Tudományos és Technológiai Központ volt. (A leírás mellékelve.)

Mindenképp meg kell említenem a szervezésben tanúsított készségességet és rugalmasságot, illetve a kedves és segítőkész fogadtatást és kíséretet, amelyet az Egis biztosított számunkra.

2. A foglalkozás célja, tartalma, módszerek, a látogatás során várható eredmények

Cél

A látogatás eredeti célja az volt, hogy a biológia, kémia iránt érdeklődő tutoráltjaimnak olyan programot kínáljak, ahol betekinhetnek a gyakorlatba is. A csoport bővülésével és az Egis-szel felvett kapcsolatnak köszönhetően végül egy sokkal töményebb, információ- és élménygazdag program rajzolódott ki előttem, egy egész napos elfoglaltság keretei között. A csoportfoglalkozás lehetősége a Matehetsz kezdeményezésére merült fel, de teljesen programba illeszthetőnek, sőt utólag szükségszerűnek is tartom.

Cél volt az is, hogy a csoporttagok a foglalkozáson – igazodva a látogatás helyszínéhez – ismerkedjenek meg egymással, váljanak fesztelenné, és a nap további részében merjenek egymással kapcsolódni. Ezenkívül tapasztalják meg, hogy az ország különböző részein is vannak hasonló érdeklődésű fiatalok, és érezzék át, hogy fontos élni az adott lehetőségekkel. Hozzá akartuk segíteni őket ahhoz, hogy merjenek kérdezni, gondolataikat elmondani, véleményüket megfogalmazni. A látott, hallott információk által további motivációt adni arra, hogy érdemes tanulniuk, érdeklődésüket kiterjeszteniük a közoktatás adta lehetőségeken túlra is, és hogy mindezért megéri kilépni a komfortzónájukból.

Előzmény

A találkozó egy metrómegállóban volt megszervezve, onnan mentünk tovább együtt az Egis Gyógyszergyár Tudományos és Technológiai Központjába. Az összes jelentkező időben megjelent, ami már egy elkötelezett társaságra engedett következtetni. A közös buszozás közben már lehetőségünk adódott arra, hogy tutortársammal együtt elkezdjünk velük ismerkedni, és megalapozzuk az aznapi hangulatot.

Az Egis részéről a kommunikációs vezető és a szakértő kísérő fogadott minket. Tudták, hogy a csoportban van néhány messziről érkezett tag is, ezért szendviccsel, süteménnyel és innivalóval vártak. Figyelmességük kellemes meglepetésként ért bennünket.

Mindenki külön azonosító kártyát kapott, amivel a későbbiekben különböző interaktív

bemutatókat nézhettünk, fényképeket készíthettünk, kvíz kérdésekre válaszolhattunk – amiről oklevelet is kaptunk. Mindezt a nap végén elküldhettük az ott felszerelt terminálokon keresztül saját e-mail fiókjainkba is. Igen hamar levontuk azt a következtetést, hogy egy technikailag rendkívül jól felszerelt bemutató központba csöppentünk.

Ezután a kommunikációs vezető előadásában egy nagyon érdekes bemutatót vehettünk részt. 3D-s kisfilmekkel és a világos, érthető magyarázatokkal betekintést kaptunk a gyógyszeripar rejtelseibe: honnan indult a gyógyszergyártás és hová tart, mi történik jelenleg, milyen háttérkutatások és számunkra még ismeretlen, de már létező egészségmegőrző eszközök léteznek, milyen trendek jellemzők erre az iparra, stb. Nemcsak a gyógyítás, hanem a prevenció terén is sok információval gazdagodtunk. A jövő gyógyszeripara a személyre szabott gyógyszergyártáson túl (3D-s nyomtatás), a már létező diagnosztikai hálózattal és különböző egészségmegőrző technikai fejlesztésekkel egy valós, de mégis fantáziautazásra vitt. Mindannyian meglepődtünk azon, hogy egy gyógyszeripari dolgozó esetében már kevés a biológia, kémia iránti szeretet és szaktudás; elképzeltetlen a nyelvek használata és a megbízható informatikai tudás is.

A kb. 1,5 órás előadás után a vezető még arra is szakított időt, hogy a felmerült kérdéseket megválaszolja. Ezután hozzáértő kolléganőjére bízott, aki a továbbiakban végig velünk volt.

Csoportfoglalkozás

- a. A hallott előadás tökéletesen megalapozta csoportfoglalkozásunkat. A felmerült gondolatataink átbeszélésével tutortársam vezetésével elkezdjük a foglalkozást.

Két kiscsoportban megbeszéltük, hogy:

- Ki milyen elvárással érkezett?
- Mi az az érdeklődés, ami miatt ez a mai program érdekessé vált számára?
- Kinek mit adott a hallott előadás?
- Mi volt az, ami leginkább megfogta, elgondolkodtatta az előadásban?
- A látottak, hallottak alapján esetleg melyik az a terület, amiben szívesen tevékenykedne?

A megszólalásokban érezhető volt némi feszültség, hiszen egy ilyen profi bemutató után a diákokban felmerült néhány aggály:

- milyen kevés vagyok, milyen keveset tudok
- ha már most ilyen sokrétű elvárás van egy munkavállalóval szemben, mi lesz akkor, amikor én oda kerülök?
- túl sok elvárás van előttem

Számítottam erre, hiszen én előzetesen megkaptam az aznapra tervezett programleírást. Így mindenképp a témánál maradva, de biztos kapcsolati alapot adó feladattal folytattam. Úgy gondoltam, ha sikerül jókedvű csapattá formálódunk, feloldhatjuk a félelmeket, és helyettük inkább azt az érzést viszik haza a diákok, hogy szükséges és érdemes tanulni, tapasztalni.

b. Mindenki választott egy testrészt, ami alapján 3 fős kiscsoportokba rendeződtünk. Úgy alakult, hogy a felnőttek (tutortársam, az édesapa és kísérőnk) egy csoportba kerültek. Jó volt látni, hogy a felnőttek csapata ugyanúgy önfeledten nevetgélt, vagy épp értetlenkedett, mint a diákok.

a) Minden kiscsoport kapott íróeszközt és egy A4-es lapot, aminek az egyik oldalára felírták a használni kívánt nevüket. Természetesen adtam időt arra, hogy egy rövid bemutatkozás is megtörténhessen. A névválasztás teljesen szabadon zajlott, volt, aki becenevet írt, volt, aki a hivatalos keresztnévét kívánta használni.

b) A következő feladathoz a lap túloldalát használtuk. Mindenki becsukta a szemét, és együtt megrajzoltak egy emberkét: az első rajzoló a fejet és a nyakat, a második a törzset és a kezeket, a harmadik pedig a lábakat. Elvileg mindenki a test 1/3-át rajzolta. A szemeket végig csukva kellett tartani, akkor is, amikor átadták egymásnak a folytatandó rajzot.

c) Amikor elkészültek, mindenki meglepődve és jókedvvel vette szemügyre a három „beteg emberkét”.

d) Kibeszéltük az emberkék kórtörténetét.

e) Mindenki választott egy gyurmaasztóval ellátott, színes kis papírtekercset, amivel „meggyógyították” emberkéiket. A „csodabogyó” – ami valójában szeretetpirula volt -, az egyik csapatban szemet, száját adott, a másikban kardiológiai és testrészt problémákat

orvosolt, a harmadikban kézprotézis és nyakmerevítő funkciót látott el. Az eredményeket elégedetten konstatáltuk.

f) Az így már egészségesebbnek tűnő emberkéket elneveztük a csapatok tagjainak név kombinációjával.

g) Lulóna, Kacsaláb és Ida kibeszélése után a nap további részében ők is elkísértek bennünket.

A feladat végére egyértelművé vált, hogy a felszabadító nevetgélés közelebb hozta egymáshoz a csapattagokat. Ahogy mentünk tovább, odasétáltak egymáshoz, kérdeztek a másiktól. Az eddig zárkózott diákok is fesztelenül beszélgettek.

Közben befutott a forgatócsoport, akik meglepődve tapasztalták, hogy a csapat fele hajlandó interjút adni.

A nap további részében virtuális sétát tettünk 3 szinten a gyógyszergyárban. Mindenki kielégítette kíváncsiságát a rendelkezésre álló bemutató terminálok, interaktív táblák segítségével.

3. Hogy érezték magukat a csoporttagok, mennyire voltak aktívak, mi hatott rájuk legjobban?

A program végén valamennyien elégedetten távoztunk. A visszajelzések alapján mindenki úgy érezte, hogy egy kellemes, de ugyanakkor nagyon hasznos napnak volt a részese. Azok sem bánták, hogy eljöttek, akik több órát utaztak, hogy részt vehessenek a programon. Megérte kilépniük a komfortzónájukból.

Úgy gondolom, mindenkire más hatott a legjobban. Mindenki a saját személyiségét hozta el és vitte haza. Volt, aki folyamatosan csicssergett. Volt, aki okos kérdésekkel fejezte ki kíváncsiságát. Páran most megismert társaikkal beszéltek meg észrevételeiket, és olyan is volt, aki végig csendben maradt, de láthatóan ő is szívta magába az információkat. Meglátásom szerint aktív, magukat vállaló csapatná szerveződtek.

4. Milyen következtetéseket vontál le a külső helyszínen szervezett csoporttevékenységből?

Számomra nagyon tanulságos esemény volt, több szempontból is. A következtetésem: rájöttem, hogy milyen értékesek a kapcsolatok; hiszen ez az alkalom is tutortársam ismerősének

jóvoltából jöhetett létre. Sajnálom, hogy nem áll még rendelkezésünkre olyan adatbázis, ahol választhatnánk helyszínt és kapcsolattartót. Javasolnám, hogy a kémia, biológia, informatika iránt érdeklődők számára állandó helyszínként legyen elérhető az Egis Gyógyszergyár. Ehhez szükség lehet egy kapcsolattartóra, névvel és elérhetőségekkel együtt. Ez az egész program még nagyon fiatal, de úgy látom, hogy figyelembe veszik a tapasztalatokat. Talán már kialakítás alatt is áll egy ilyen típusú összeköttetés.

A tutorok közötti kapcsolattartás minden téren szükséges és előremutató. (Ezt a programot is tutori együttműködésnek köszönhetően sikerült leszervezni.) Egy másik tutortársamtól konkrét segítséget is kaptam – jelenlétével és szakmai tapasztalatával erősítette a csapatot. Az általam szervezett program lehetősége további tutortársak segítségével (Facebook-csoportunkon keresztül) juthatott el az ország más részein élő tutoráltakhoz.

Az a tény, hogy a Nemzeti Tehetség Program és a MATEHETSZ tutora vagyok, belépőt jelenthet különböző helyekre. Egyrészt az intézmény felé képviselem az egész Tutor Programot (ezúton is köszönöm a bizalmat), másrészt az intézmények részére is jó lehetőség ilyen módon részt venni a tehetséggondozásban, a társadalmi szerepvállalásban. Az Egis Gyógyszergyár örömmel, rugalmasan segített nekünk egy tartalmas nap megvalósításában. Úgy gondolom, hogy ezt a lehetőséget még jobban ki lehetne használni.

Tutorként csak ajánlásokat tehetünk tutoráltjainknak. Van, amikor az a diák vesz részt a programon, akire mi is gondolunk, de van, amikor kiderül, hogy egy másik gyerek szeme csillan fel, mert olyan lehetőséget lát a programban, amit én nem láthatok. A fenti programon a kifejezetten informatika iránt érdeklődők nem vettek részt, pedig kiderült, hogy komoly informatikai tudásra is szükség van a fontosabb munkakörök ellátásához.

A tutoráltak nyitottak új dolgok megismerésére, ők maguk is keresik a motivációt jelentő tevékenységeket. Több hasonló szervezésű programra lenne szükség. Az általam vezetett csoportfoglalkozás adaptálható bármilyen témára, hiszen láthatóan elérte célját: a csoporttagok ismerkedtek, beszélgettek egymással. Akár új barátságok is szövődhetnek egy ilyen alkalommal.

Számomra mindenképp nagyon hasznos tanulási folyamat volt. A sok tapasztalat segített abban, hogy megerősítsen tutorságomban. Láttam, éreztem, hogy van értelme foglalkozni hasonló programokkal. A visszajelzések is ezt támasztották alá: mindenki jól érezte magát, mindenki vitt haza magával valami pluszt.

Ezúttal is köszönöm a lehetőséget, amit kaptam és ezáltal továbbadhattam.

Mellékletek:

1. Az Egis Gyógyszergyár Tudományos és Technológiai Központ bemutatója

 Egészség. Élet. Minőség.

Egis Tudományos és Technológiai Központ

Az Egis Tudományos és Technológiai Központot (ETTK) az Egis azzal a céllal hozta létre, hogy 21. századi környezetben, világszínvonalú interaktív eszközök segítségével mutassa be a gyógyszeripari kutatás-fejlesztés, valamint a hatóanyag- és késztermégyártás gyakorlatát.

Az ETTK földszinjén került kialakításra egy 3D-s vetítőterem, amelyben a gyógyszer útja tekinthető meg a kutatás-fejlesztéstől kezdve a gyártáson át az expedálásig. Az épület mindhárom szintjét átfogja a hatóanyaggyártás folyamatát bemutató életnagyságú gépsor. Az első emeleten a késztermégyártás és a csomagolás körülményeibe nyerhetnek bepillantást a látogatók az épületben kiállított egykor, illetve ma is használt berendezésekkel azonos gépek révén, míg az érintőképernyőkön virtuális gyárlátogatást tehetnek az Egis budapesti és körmendi késztermégyártó üzemében. A második emelet középpontjában a kutatás és a fejlesztés áll; interaktív alkalmazások szemléltetik a gyógyszerkutatás és a biotechnológia történetét, mutatják be a generikus gyógyszerfejlesztői tevékenység sokoldalúságát, összetettségét.

Egis Tudományos és Technológiai Központ három emeleten a legmodernebb interaktív multimédiás eszközöket és számos izgalmas, szakmai információt, érdekességet kínál látogatói számára.

A látogatóközpont címe: 1106 Budapest, Keresztúri út 11-13.

 Egészség. Élet. Minőség.

Egis Tudományos és Technológiai Központ

Háromemeletes interaktív kiállítói tér és konferenciaterem

2. A csoportfoglalkozáson született alkotások

12. Sónyák-Nikovics Andrea

Nonformális módszerek alkalmazása tehetséges fiatalok csoportos fejlesztésére

Jó gyakorlat bemutatása – Csoportfoglalkozás fejlesztéssel

1. A tutorált csoport bemutatása

A tutorált csoport összetétel alapján vegyes képet mutat, azonban vannak kapcsolódási pontok, amelyek mentén megállapíthatók közös jellemzők. Korosztály tekintetében a csoportfoglalkozáson résztvevők között túlnyomó többségben voltak az általános iskola felső tagozatosai. A jelenlévő hét fős csoportból egy fő volt alsó tagozatos, 4. évfolyamon, egy pedig 11. osztályos gimnazista, a többiek 7. és 8. osztályos tanulók voltak. A gimnazista tanuló azonban nagyon jól tudott kapcsolódni a csoporthoz, sok esetben vállalt fel kezdeményező, beszélgetésindító szerepet. Az alsó tagozatos tanuló számára egy kis bátorításra volt szükség, de a csoport többi tagjától megkapta azt a mértékű befogadást, ami segítette abban, hogy ne érezze magát kívülállónak.

A nemek aránya a csoporton belül arányos mértékű volt: három fiú és négy lány vett részt a találkozási alkalmon, így e tekintetben is egyfajta egyensúly volt megfigyelhető.

Tehetségterület szempontjából a csoport megoszlása nagyon érdekesen alakult, többnyire a humán beállítottságú résztvevők voltak többségben: a négy lány mindegyike nyelvi területen nyújt kiemelkedő teljesítményt, és többnyire humán területek iránt érdeklődnek. Közülük hárman irodalommal is nagyon szívesen foglalkoznak, elkezdték bontogatni írói képességeiket is. A fiúk közül ketten kifejezetten reál oldalon tehetségesek, a matematika-logika és az informatika területén. A harmadik fiú alapvetően szintén reál tantárgyak iránt érdeklődik, kedvencei a matematika, fizika és kémia, azonban nyelvi területen is kiemelkedően tehetséges: francia nyelvből több versenyen bizonyított, és érdekli a fényképezés, mint hobbi.

A csoport tehát valamelyest heterogén, de alapvetően több fő metszéspont mentén két homogénebb csoportra bontható, mégpedig humán érdeklődésű, 13-17 éves lány résztvevőkre, és reál érdeklődésű, 12-15 éves fiúkra.

A meglévő diverzitás ugyanakkor nem jelentett gondot, elmondható, hogy nagy nyitottság volt jellemző a csoport minden tagjára. A résztvevők azonban eltérőek voltak társas-szociális készségek tekintetében; voltak, akik könnyebben tudtak beszélgetést kezdeményezni, és voltak

eleinte visszahúzódóbb, félénkebb résztvevők. Rájuk azonban nagy hatással volt a befogadó, nyugodt légkör, így nagyon rövid idő alatt sikerült nekik is megnyílni, nyitni a többiek felé.

Alapvetően elmondható, hogy nyitott, motivált, önmagukhoz és a környezetükhöz is kíváncsisággal, érdeklődéssel forduló résztvevők alkották a csoportot.

2. A foglalkozás bemutatása

A foglalkozás céljai több síkon is meghatározhatók. Az elsődleges cél az ismerkedés, egymáshoz kapcsolódás, az első csoportos találkozás során a bizalmi légkör megteremtése volt. Emellett a közös identitás, az együvé tartozás, a közösségi szellem kiépítése is fontos volt, azért, hogy a résztvevők realizálják, hogy vannak olyan hozzájuk hasonló fiatalok, akikkel bátran beszélgethetnek a tehetségükhöz kapcsolódó dilemmáikról, örömeikről, kétségeikről, így egyfajta tapasztalat megosztás keretében erősíthetik egymást.

További céloom a csoportfoglalkozással a fiatalok személyes kompetenciáinak fejlesztése volt, melyet ezen első alkalommal még csak hozzávetőlegesen érintettünk, azonban a további csoportos találkozási alkalmak során jobban elmélyültünk ezekben. Olyan készségekre kell ez alatt gondolni, mint a kommunikációs és a szociális készség, valamint a rugalmasság és a kreativitás.

Ezen célok érdekében a nonformális oktatás eszköztárából válogattam, ami kifejezetten alkalmas arra, hogy tapasztalatok útján érjünk el egyéni fejlődést, ezáltal a megélt élmény a hozzá kapcsolódó érzésekkel, benyomásokkal együtt mélyebben rögzül. A nonformális keretek és módszerek emellett a csoportalakítás és a csoportkohézió megteremtésére is kimondottan ideálisak, hiszen a csoporttagok egyenrangúságán, egyenlőségén alapszanak. A csoportvezető szerepe ebben az esetben a facilitálás. Így valamelyest ő maga is a csoport részese, megadva az instrukciókat, irányítva a beszélgetéseket, összegezve az elhangzottakat, de ugyanakkor a csoport maga oldja meg a feladatot saját belátása, saját elgondolása szerint. Ebben a tutor segítséget nyújthat, de nem befolyásolhatja markánsan a csoporttagok véleményét, nem nyúlhat bele meghatározó módon a csoportdinamikai folyamatokba, hanem terelgeti, moderálja azt. Egyes esetekben a tutor megoszthatja a saját tapasztalatait, korábbi élményeit hasonló helyzetekhez kapcsolódóan, azonban mindezt érdemes az összes csoporttag megnyilvánulása, a feladat megoldása után, az összegzés, összefoglalás részeként megtenni, hiszen ezáltal nem befolyásolja a csoportot a tutori vélemény.

A fentiekből következik, hogy sosincs két teljesen egyforma végkimenetelű csoportfoglalkozás, mivel a kezdeti célok eléréséhez több út is nyitva áll a csoport összetételétől, aktivitásától és realitásától függően. A foglalkozás céljai megoszthatók a csoporttal, bár célszerű

elsőként a fő célt megosztani, majd a foglalkozás végén összegezni, hogy milyen más célokat értünk el a foglalkozás által. Jelen esetben a foglalkozás elején megfogalmazott cél a csoportalakítás és egymás megismerése volt, majd a foglalkozás végén összegeztük, hogy milyen más eredményeket értünk el – ilyen volt a személyes kompetenciák erősödése, mint például a kommunikációs és a társas készségek.

A nonformális módszerek használatakor szintén kiemelten fontos a helyszín megfelelő, komfortos elrendezése, amely összhangban van a résztvevők már említett, egyenrangú szerepével. Ezért minden ilyen foglalkozás során a helyszín előkészítésekor az első lépés az, hogy kör alakba rendezzük a székeket, amelyeken a résztvevők és a tutor el fognak helyezkedni. Asztalra a legtöbb esetben nincs szükség, ezeket általában oldalra lehet húzni a terem szélére, és amennyiben mégis kellenek, úgy később ott lehet csoportos vagy egyéni feladatokat megoldani.

A kör alakú elrendezés szabad térben is releváns, a résztvevők ilyenkor is ebben a körben állnak vagy ülnek. Mindez azért fontos, mert kifejezi a résztvevők és a tutor között a módszer által preferált egyenrangúságot, továbbá ezáltal mindenki lát mindenkit, így a megnyilvánulások, hozzászólások szintén azonos figyelemmel követhetők nyomon mindenki számára.

A résztvevő fiatalokat már a foglalkozás tervezési fázisába bevontam, ahol elsősorban az első találkozáshoz kapcsolódó elvárásaikat mértem fel. Az egyéni igények lényegében azonosak voltak, az első találkozás eredményeként szerették volna jobban megismerni azokat a fiatalokat, akik szintén részt vesznek a Tutor Programban. Mivel a tutoráltakkal való első személyes találkozásom egyéni formában valósult meg, ezért már volt egyfajta benyomásom, tapasztalásom a fiatalokat illetően. Erre alapozva a csoporttalálkozó tervezésekor figyelembe vettem azt, hogy kinek milyen egyénisége van, ezért olyan módszerek közül válogattam, amelyek mindenki számára működőképesek, alkalmasak a bizalmi légkör megteremtésére, ugyanakkor valamelyest kimozdítanak a megszokott komfortzónából, segítik a résztvevőket elszakadni a hagyományos gondolkodási sémáktól, támogatják az egyéni látásmódok megosztását, kialakítását.

Mínderre a legmegfelelőbbnek Dixit-kártyákat tartottam, amelyek segítségével könnyedén lehet szabadon asszociálni, és nagyon sok esetben mélyebben rejlő gondolati-érzelmi kapcsolódások realizálására is alkalmasak. Fontos, hogy mindez játékos formában történik. A kártyákon különleges, egyedi képek vannak, nincs két egyforma darab a csomagokban. Azonban fontos tudni azt is, hogy a kártyák szabad asszociációhoz történő használatához haladó szintű csoportvezetési tapasztalat szükséges, hiszen felszabadulhatnak akár olyan érzelmek is, amelyekre azonnal, megnyugtató módon kell reagálni.

A csoportfoglalkozást a fentiek tükrében az alábbi séma szerint építettem fel:

- 1) Csoportalakítás – üdvözlés, bemutatkozás, ismerkedés (20 perc)
- 2) Egymás megismerése – egyéni reflexió a tehetség fogalmára (30 perc)
- 3) Lazítás, kapcsolódás (20 perc)
- 4) Jövőtervezés (10 perc)
- 5) Zárókör (10 perc)

Az egyes blokkokat az alábbi tartalommal terveztem meg:

1. Csoportalakítás – üdvözlés, bemutatkozás, ismerkedés (20 perc)

Ebben a blokkban a résztvevők röviden bemutatkoznak egymásnak, mely során megkapják az első egymásra vonatkozó információkat. A bemutatkozást a tutor kezdi, ezzel bátorítva a résztvevőket a megnyilvánulásra. Minden résztvevő 2-3 percet kap arra, hogy megossza a többiekkel mindezt.

A tutor üdvözléssel megnyitja a csoportfoglalkozást, mely során elmondja, mi a találkozás célja, és röviden bemutatja, milyen feladatok várnak a résztvevőkre. Ezzel felkészíti őket az elkövetkező blokkokra, ráhangolva őket a közös találkozásra.

A tutor köszöntését követően megkezdí a bemutatkozást, majd elsorolja, hogy milyen információkat osszanak meg a résztvevők egymással (név, évfolyam, tehetségterület, illetve, hogy miért jelentkeztek a Tutor Programra, mit várnak magától a programtól). Ezt követően kinyitja a lehetőséget a résztvevők felé a bemutatkozás folytatására, majd a csoport döntésétől függően az első felszólalótól jobbra vagy balra ülő résztvevő folytatja a sort, így érve körbe a bemutatkozások folyamatában. Miután az összes résztvevő bemutatkozása megtörtént, a tutor összefoglalja a hallottakat, kiemelve a közös jellemzőket, ezt követően pedig bevezeti a következő blokkot.

2. Egymás megismerése – egyéni reflexió a tehetség fogalmára (30 perc)

Ebben a blokkban a tutor elmondja, hogy a feladat célja egymás mélyebb megismerése, amely során személyes tapasztalatok, érzések megosztása történik majd, és amely során a tehetség fogalmát járják körül a résztvevők. Ehhez bemutatja a Dixit-kártyákat, melyeket elrendez a kör közepén a földön, így azok mindenki számára azonos mértékben láthatóvá és hozzáférhetővé válnak. Közben elmondja az instrukciókat, mely szerint két kártyát kell majd választani, mégpedig úgy, hogy a kártyák kifejezzék azt, hogyan élik meg a résztvevők tehetségüket, mit jelent

számukra tehetségesnek lenni, ennek árnyoldalaival, pozitívumaival együtt. Az egyik kártya reprezentálja a pozitívumokat, a másik az árnyoldalakat. Ezt követően a résztvevők kiválasztják a kártyáikat. Miután mindenkinek sikerült megtalálnia a leginkább az érzéseit és gondolatait kifejező kártyákat, a tutor megnyitja a beszélgetés és a megosztás körét a résztvevők felé. Felkéri őket, hogy osszák meg egymással, miért választották az adott kártyákat, milyen szimbóluma, jelentéstartalma van számukra.

Az első felszólalót követően a korábbi módszer szerint a tőle jobbra vagy balra ülő résztvevő folytatja a hozzászólást, amíg mindenki sorra nem kerül. A tutornak van lehetősége arra, hogy minden felszólalás után bátorító, pozitív visszajelzéseket adjon a résztvevőknek. Miután mindenki bemutatta, miért választotta ki a kártyáit, a tutor összefoglalja a csoportszinten hallottakat, kiemelve a közös pontokat, és kiragadva azokat a meglátásokat, tapasztalatokat, amelyekről közös beszélgetést lehet folytatni. Leginkább az árnyoldalakhoz kapcsolódó gondolatokat érdemes átbeszélni, hiszen a megélt problémákhoz kapcsolódó közös beszélgetés facilitálása segíti a résztvevőket a negatív élmények feldolgozásában, és fejleszti a megküzdési módok tárházát. A beszélgetést a tutor nyitott beszélgetésként folytatja le, ahol bárki hozzászólhat a témához. A csoportvezető feladata a beszélgetés moderálása, irányítása, az esetleges tárgyi tévedések helyreigazítása. A beszélgetés végén a tutor megköszöni a résztvevők hozzászólásait, véleményét, majd bevezeti a következő blokkot.

3. Lazítás, kapcsolódás (20 perc)

A korábbi blokk erős érzelmi tartalmát hivatott oldani a közös kikapcsolódás, lazítás, melyhez társasjátékokat terveztem használni. A résztvevők többféle lehetőség közül választhatnak, és a választott játékokkal párhuzamosan játszhatnak. A csoport tagjai szabadon választhatnak, a játszott játékok között átjárás is lehetséges, így akár többet is kipróbálhatnak a rendelkezésre álló időn belül. A lazítást követően a tutor visszatereli a résztvevőket a kezdőkörbe, és bevezeti a következő blokkot.

4. Jövőtervezés (10 perc)

Ebben a blokkban a tutor irányításával a résztvevőkkel közösen megtervezik az elkövetkező csoportos találkozások körülbelüli időpontját, valamint szabad ötletelés zajlik arra nézve, hogy milyen tartalommal szeretnék azt megtölteni. Az elhangzott ötleteket a tutor feljegyzi, majd ezek figyelembevételével tervezi meg a következő találkozási alkalmakat.

5. Zárókör (10 perc)

Az utolsó blokk a csoportfoglalkozás zárására szolgál, célja a résztvevők által tapasztalt megosztása, az élményekre való reflektálás, és a tanulási eredmények tudatosítása. Ennek érdekében a tutor megkéri a résztvevőket, hogy mondják el, hogyan érezték magukat, mi tetszett, mit szeretnének legközelebb másként csinálni, illetve milyen tapasztalattal, tanulási élménnyel térnek haza. Mindez a megszokott módon történik: az első felszólalótól jobbra vagy balra ülő résztvevő folytatja a felszólalást, amíg mindenki sorra nem kerül. Amint minden résztvevő hozzászólt, a tutor összegzi a hallottakat, és megosztja saját tapasztalatait, elmondja, hogy ő milyen fejlődési ívet látott a résztvevők egyéni szintjén, illetve csoportdinamikai szempontból.

A foglalkozást a tutor elköszönésével zárjuk, amelyben megköszöni a részvételt, és a résztvevők aktivitását.

A bemutatott folyamat várható eredménye egymás megismerése, a résztvevők közötti bizalom kialakulása, a valahova tartozás közösségi élményének megtapasztalása, és az oldott hangulat létrejötte, amely előrevetíti a jövőbeli csoporttalálkozók pozitív légkörét.

A megszokottól eltérő módszertan révén a komfortzónából kilépve fejlődik a fiatalok alkalmazkodóképessége és rugalmassága, amely segíti a tehetséges fiatalokra jellemző kreativitás kibontakoztatását. A folyamatos véleménymegosztás és visszacsatolás generálja az aktív részvételt, fejleszti a kommunikációs és a társas-szociális készségeket. A választott módszertan és a tutor által közvetített egyenrangúság és partnerség élménye erősíti a proaktivitást és a kezdeményezőkézséget, valamint azt reprezentálja a résztvevők számára, hogy fontos a mondandójuk, számít a véleményük.

A feldolgozott téma, azaz a saját tehetség megélése szintén fontos eredménnyel zárul, hiszen segíti a negatív élmények, kudarcok feldolgozását, ezáltal a megküzdési módokat fejleszti.

A megtapasztalt élményeket a résztvevők életük más területén is képesek lesznek alkalmazni.

3. A csoporttagok aktivitása

A megérkezés során mindenki számára újdonság volt a terem berendezése, a körbe rendezett székek látványa meglepetésként hatott. A csoportfoglalkozás első perceiben még érezhető volt a féltékenység, de ezt a hangulatot a kíváncsiság és az egymás iránti érdeklődés oldotta. A kezdeti bátortalanságot egyre inkább felváltotta az élmények, érzések megosztásának vágya, majd a közös játékok révén jó hangulat alakult ki.

A rövid bemutatkozás, ismerkedés által a csoport tudott kapcsolódni egymáshoz, majd az ezt követő témafeldolgozás a Dixit-kártyák segítségével mindezt tovább fokozta. Ez a feladat mindenkinél feloldotta a gátlásokat, nagyon érzelmes, személyes történeteket osztottak meg egymással, a történetek révén pedig még jobban megvalósult az egymáshoz kapcsolódás. Ezután kötetlen játék, csocsózás, társasozás közben folytatták egymás megismerését.

A jövőtervezés során alkalom nyílt a résztvevők ötleteinek megosztására. A közös ötletelés eredményeként abban egyeztünk meg, hogy a következő találkozó nyár végén, szalonnasütés formájában fog megvalósulni.

A zárókörben nagyon sok pozitív visszajelzés hangzott el, amelyből kitűnt, hogy a résztvevők jól érezték magukat, és nyitottan várják a következő találkozási alkalmak megvalósulását. Leginkább a Dixit-kártyákkal megvalósított facilitált beszélgetések hagytak bennük mély nyomot, amely során nemcsak jobban megértették egymást, hanem feloldódtak belső gátlások és félelmek is. Élvezték, hogy aktív részvételükkel hozzájárultak a foglalkozás alakításához, a beszélgetések menetéhez, és szintén kiemelték, hogy jó volt megosztani egymással a gondolataikat és érzéseiket. Mindezt a félénkebb, visszahúzódóbb résztvevők is elmondták, akik a foglalkozás során egyre aktívabban vettek részt a tevékenységekben.

4. Következtetések

A találkozó nagyon sikeres volt, úgy érzem, sikerült megvalósítani a találkozó tervezésekor kitűzött célokat. A résztvevők nyitottabbá váltak, örömmel tervezték a következő találkozási alkalom tevékenységeit. Sikeresen kialakult egyfajta közösségi érzés, és érezhetően bizalmukba fogadták egymást.

A Dixit-kártyáknak köszönhetően izgalmas, bensőséges beszélgetések bontakoztak ki, melyben tevékenyen részt vett minden csoporttag. A tehetséggel kapcsolatos érzések, félelmek, vágyak megfogalmazása oldotta a belső feszültséget, segítette a bizalmi légkör kialakulását, elmélyítette az egymáshoz kapcsolódás folyamatát. A lazító játékok tovább erősítették ezt a folyamatot, amely révén oldott hangulat alakult ki.

A zárókörben nagyon pozitív visszajelzések érkeztek, nagyon boldogok voltak, hogy megismerkedhettek hasonló gondolkodású fiatalokkal.

Összegzésként elmondható, hogy a nonformális eszközök alkalmazása a tehetséges fiatalok körében erősíti az önismeretet, hozzájárul az egyéni képességek tudatosításához, az önreflexióhoz, valamint a negatív élmények, kudarcok feldolgozásához, miközben egy intenzív közösségépítő hatás is megtapasztalható.

A Dixit-kártyák fellelhetősége: <https://www.dixittarsasjatek.hu/>

13. Spitzmüllerné László Gabriella

Csoportos foglalkozás

1. A csoport tagjainak bemutatása

A Matehetsz 10 diákot jelölt ki számomra 2018 januárban, akik közül 2 hetedikes, 1 nyolcadikos, 3 kilencedikes és 4 tizedikes tanuló. 7 lány és 3 fiú. Mindenki helyi intézményben tanul, de a középiskolások közül öten nem helybeliek. Tehetség szempontjából: magyar és matematika tantárgy, sakk, zene (hangszer és éneklés), rajz, sci-fi írás, angol és olasz nyelv, prózamondás területen emelkedtek ki társaik közül, ezeket jelezték az őket ajánló pedagógusok. Jellemzéseiket elolvasva rögtön az lebegett a szemem előtt, hogy milyen színesek és gazdagok lesznek majd a foglalkozások.

Családi és szociális helyzetre vonatkozó információkhoz is jutottam: egyke, két-, három-, négygyermekes, ép és csonkacsaládok gyermekeivel való találkozásra készülhettem. Két tutorált esetében már zajló programban (Útravaló Ösztöndíjprogram) való részvételt is említettek. Pszichés segítségnyújtást hét tutorált esetében igényeltek, kettőnél pedig a gyakori versenyszereplések, különböző szakkörök miatt feltételezhettem, hogy egy-egy csoportos foglalkozás időpontjának megszervezése is igazi kihívás lesz.

Az őket ajánló intézmények pedagógusaival, de főleg osztályfőnökökkel találkoztam, tőlük érdeklődtem a tutoráltakról, hogy árnyaltabb képem legyen róluk. Mindenkiről mondtak pozitívumokat, de meglátásuk szerint a kiemelkedő tanulmányi eredmények nem jellemzők. (Kivéve a három általános iskolásnál.) Örültek annak, hogy oktató-nevelő munkájukhoz segítséget, támogatást, „lelki rásegítést” kapnak. Az osztályfőnököktől személyes tapasztalatokon alapuló információkat kaptam a fiatalok családi hátteréről. Minden diáknál elhangzott az, hogy igénye lesz a személyes találkozásokra, az egyéni beszélgetésekre, az önbizalom növelésére.

Igyekeztem minél előbb megszervezni az összes első egyéni találkozást, amelyre valamennyien nyitottak voltak. Volt, akivel az intézménye egyik tantermében, volt, akivel az ebédlőben, könyvtárban vagy az én munkahelyi irodámban találkoztam, de előfordult olyan is, hogy valakit az otthonában kerestem fel. Igyekeztem rugalmas lenni, tanórai beosztásukhoz, szabadidejükhöz igazodni. Néhányan feszengve, nehezen oldódva, tömondatokban mutatkoztak be, mások a rávezető kérdéseknek köszönhetően megnyíltak, s természetesen akadtak bőbeszédű fiatalok is, akik rengeteg információt osztottak meg magukról.

A szükséges iratok beszerzése okozott egy kis fennakadást, de aztán némi egyeztetést

követően végül sikerült időben elküldenem minden adatot a központba.

2. Az első csoportfoglalkozások céljának bemutatása; tartalma, módszerek, a fejlesztési folyamat várható eredményei

A tutoráltakról az ajánlásokban olvasott, és az egyéni, a szülőkkel és a pedagógusokkal folytatott beszélgetések alapján bennem kialakult kép igazán vegyes volt: a diákok érdeklődése, társas kapcsolataik, önmagukról alkotott véleményük, tanulási motivációik, reális céljaik, élettapasztalataik és szociális helyzetük meglehetősen különböztek egymástól. Az első csoportos alkalom előkészítésekor emiatt is törekedtem változatos, több területet megmozgató, de nem túl mély témákat érintő feladatokat, játékokat tervezni, gyűjteni és bevinni, hogy akár ad hoc helyzetekre is tudjak ajánlani gyakorlatokat. Igyekeztem olyan beszélgetős, játékos, lazításra is lehetőséget teremtő példákat vinni, amelyek révén magukról, társaikról és magáról a tutoráltak világáról is képet kaphatnak, benyomásokat szerezhhetnek. Az indulás kötelező elemei: kik és miért vagyunk itt, miről szól az egy éves program, milyen egyéb programlehetőségekbe kapcsolódhatnak be, mit várhatnak, milyen dokumentumokat kell kitölteniük és hozzám eljuttatniuk, mi a jelenléti ív és fotódokumentálás oka, jelentősége. A sok levélváltás, a szülőkkel és pedagógusokkal történő konzultálás, a helyszín igénylése és a máshonnan érkező tutoráltak utaztatása során volt mire figyelnem. A hét egy helyen tanuló tutorált helyzetének megkönnyítése érdekében, az ottani intézményvezető és osztályfőnök felajánlásának köszönhetően, a tizedikesek termében gyűltünk össze. A fiatalabbakat szülői engedéllyel én szállítottam autóval – már ez is segíthetett kicsit az egymásra hangolódásukban.

Legfőbb céljaim között szerepelt: az oldott hangulat megteremtése, hogy könnyebben meséljenek magukról, tehetségterületükről, családjaikról, vagy bármely őket érdeklő témáról. Mindenki olyan mélységben mutatkozhatott be, amennyire ő szerette volna; néha rásegítő kérdésekkel, vagy az egyéni beszélgetés során hallottak „megsúgásával”. Jó hangulat alakult ki, még az a diák is őszintén megnyílt, akinek a szülője ezt eleve kizártnak tartotta. Az egymásról hallott információk alapján azok között kezdett kapcsolat kialakulni, akik ezt nem gondolták volna, hiszen első ránézésre ilyesmi fel sem merült. Ennek különörültem.

Kíváncsi voltam, hogy az én tutoráltjaim mennyire felelnek meg a sztereotípiáknak: mennyire maguknak valók, mennyire jellemző a versenyszellem, az önzés, a magabiztosság, a nehezebb megnyílás, a kreativitás, a kitartás, problémamegoldás, a másokhoz nehezebben igazodás. Ennek kiderítésére is kerestem időre megoldandó feladataikat, egyénileg és teljes csoportban is.

Az 1. és 2. alkalomra bevitt, csupán papírt, íróeszközt, a központtól kapott kártyajátékot

és saját kútfőt igénylő játékoknál, gyakorlatoknál eleinte páran feszélyezettebben, aztán bátrabban írták le gondolataikat az általam feltett kérdésekre, kiosztott gyakorlatokra. Alapszabályként megfogalmaztam, hogy sosem kötelező kimondani, amit leírtak, ha ezt nem szeretnék ott és akkor társaikkal tudatni, de örülnék, ha átgondolnák, leírnák, és a maguk számára megjelenítenék. Úgy éreztem, tetszettek nekik a nem túl mély kérdések, a menet közben felhangosított poénok, a közvetlenség, a nyitottság, és az érdeklődő attitűd részemről. Néhány megszólalásnál a nagyobbakból előjött a kamaszok kritikus, elégedetlenkedő, lezser stílusa is, de amennyire láttam, a fiatalabbakat sem feszélyezte ez. Picit meglepődtek, de örültek, hogy rájuk is partnerként tekintenek. Ez a helyzet valamennyire mindenkinek új volt: az általános iskolásoknak maga a helyszín is, a kilencedikeseknek az, hogy tizedikesekkel vannak, a legidősebbeknek az, hogy házigazdaként is illik igazodniuk a többiekhez.

Néha volt egy-két olyan, őszinte kifakadás a családi helyzetet, anyagi nehézségeket illetően, amit a jó módú diákok nehezebben értettek meg (szerencsére nincs ilyesmiben részük), de az együttérző, biztató magatartás részükről is érezhető volt. Ugyanígy ha az egyke mesélt saját élményeiről, arra rákontrázott az, akinek három testvére is van, de ez nem volt zavaró, inkább a sokszínűségüket jelenítette meg – aminek nagyon örültem. Bepillanthattak egymás mikrovilágába, közösen megismerve a pozitívumokat és nehézségeket egyaránt. Úgy vélem, ez is feladata a tutornak: hol irányítva, hol kontrollálva, hol szabadon engedve az egyéni ötleteket, életutakat, de nem sértő módon, hanem tiszteletben tartva a másik érzéseit. A beszélgetések ahhoz is hozzájárultak, hogy a jövő felé orientáljam őket, növeljem a célirányosságukat, kialakítsam a máságra iránti toleranciájukat. Azokban a helyzetekben kifejezetten örültem, amikor már ők kérdezték egymást, vagy adtak építő tanácsot, ötletet valamely helyzet megoldására.

Az alkalmazott játékokat miattuk, nekik, hozzájuk igazodva próbáltam összegyűjteni, válogatni, tervezni. Kiegészítésként vittem a kártyajáték képi világát, kíváncsi voltam, hogy a véletlen vagy a szándékos választásuk milyen témákat vonz be.

- 1) A kötetlen bemutatkozáshoz támpontként adtam pár fogódzót (hol és kikkel él, hol tanul, kedvenc elfoglaltságai, kik fontosak számára, esetleges célok, vágyak). Ez a feladat általános, tehát mindenkinek van benne rutinja. A tanulmányaik, iskolájuk bemutatása szintén könnyebb, de már jelzi a viszonyulását: miért ott van, hogy érzi magát. Az gondoltam, hogy ez nem fog nehézséget okozni, és nem is kell egyből kiadniuk magukat általa. Ugyanakkor a beszámolóik révén máris kiderült, hogy eltérő személyiségeknek is vannak/lehetnek közös pontjaik, érdeklődésük, kedvenceik. Bízom abban, hogy vágyaik kimondása válhat olyan egyedi jellemzővé, ami alapján beazonosíthatóbbá válnak majd egymás számára.

- 2) Melyek az erősségei, miben tehetséges, vannak-e esetleges gyengeségei? Mindig fontos lehet, ki mit érez erősségének, jó tulajdonságának, pozitívumának, sikerének, s ezt miként tudatja a közösséggel. Mondanom sem kell, hogy a „nekem nincs gyengeségem” válasz is informatív volt. Az is célom volt, hogy mutassanak mintát egymásnak, s kötetlen formában készüljenek arra, hogy ez a későbbiekben is dolguk, feladatuk lesz a külső terepeken. Itt a gyorsan, önként jelentkezőket kérdeztem előbb.
- 3) Hogyan jellemezné őt egy barát, osztálytárs? Ez a feladat a másokra odafigyelésről, a magukat külső szemmel látásról, az általuk feltételezett sajátosságaikról szólt. Más-más baráti körrel, értékrenddel, kapcsolati hálóval érkeztek, de kamaszként mindannyiukban ott van a megfelelni vágyás, a másokhoz igazodás igénye. Alkalmanként itt kritikusabbak vagy épp elnézőbbek voltak, mert kicsit magukon kívülre helyezték a jellemzést. Mivel nem párosan voltak, s szerettem volna, ha először halkán a mellettük ülőnek mutatkoznak be, az egyedüli nyolcadikos mellé én ültem le. A többiek osztálytársként, barátként már valamelyest ismerték egymást. Ezután következett a csapat előtti előadás. Itt igyekeztem figyelni arra, hogy ahhoz, aki nevében jellemzik magukat, mennyire mélyen kötődnek, milyen régi az ismeretség. Ha egy-egy fogalomnál kérdéseim adódtak, feltettem ezeket, mert árnyaltabbá tette a bemutatkozást. Mindenki kérdezhetett mindenkitől. Az sem véletlen, s szoktam is ráfigyelni, ha valakinek ez túl nehéz, nem szívesen vállalt feladat. Ez később, a személyes találkozásnál jó alkalmat teremt arra, hogy visszakérdezzek, utaljak a helyzetre, rákérdezzek a nehezítő élményre. Négyszemközt talán könnyebb a gyakorlása is.
- 4) Kértem, hogy az ÖNÉRTÉKELÉS szó betűiből alkossanak minél több új szót 3 perc alatt (ez a gyakorlat jó a versengés, a szereplési vágy, az időnyomás hatásának megfigyelésére). Fogalom magyarázattal kezdtem, kicsit ráhangoló szándékkal, és tollat csak akkor ragadhattak, amikor engedtem. (Szabályok, elvárások betartását is figyeltem.) Nagyon jól mulattunk azon, ahogy segítséget, megerősítést kértek, vagy amilyen szavakat alkottak. Reméltem, hogy a humor mellett azért is hasznos lesz a játék, mert a csendes diákból lehet legtöbb fogalmat gyűjtő, a vagánykodóból pedig mássikerét elismerő, és így is történt. Nem volt komoly tétje, mégis mindenki törekedett a lehető legtöbb szó összegyűjtésére. Természetesen van, akinek ez kommunikációs, tanulási vagy egyéb nehézség miatt nem egyszerű feladat, viszont ez is egy módja az élményszerzésnek. Jómagam nagyon szeretek szavakat alkotni és keresni, és ez a feladat arra is jó volt, hogy puhatolózzak a számukra

kedves tevékenységek iránt. Az időnyomás és a megfelelni vágyás egyeseknek frusztrációt okozott, és ez a cselekvési sajátosságaikra is rávilágított.

- 5) Bocsássunk árverésre néhány személyes tulajdonságot! (Ami jól megy, amiből bőven van, amit nem sajnálunk, ha kicsit csökken.) Kifejezetten érdeklődők, nyitottak voltak az iránt, hogy kinek mije van, amire éppen nincs szüksége, vagy amiből szívesen ad. Különleges párosok születtek a „Nekem sok van! – Én kérem, mert segítene rajtam” diskurzusok mentén. A játékot kibővítettem azzal a kérdéssel, hogy: „Szeretnék valamit, ami nekem nincs, tud-e valaki adni?” Rövid gondolkodási idő után sok kacajnak, meglepődésnek, vágyteljesülésnek lehettünk tanúi. Megjegyeztem, milyen érdekes, hogy ugyanaz a fogalom valakinél hiányzik, valakinél pedig sok(k). Így felszínre kerültek olyan fontos fogalmak, mint a másság, az egymástól eltérő lényünk, a kölcsönös tisztelet és megbecsülés. Sőt az is, hogy jobban is becsülhetnénk azt, amink van, mert lám, mások milyen nagyra értékelik. Amikor arról kezdtünk beszélgetni, hogy mióta, miért van valakinek valamely tulajdonságból több; kitől szerezte, örökölte, mely élettapasztalat tette lehetővé, akadtak elérzékenyülésre okot adó pillanatok is – vidám és elszomorító módon egyaránt.
- 6) Nevez meg három tárgyat, ami valamiért fontos számodra, vagy ami téged szimbolizál, vagy emlékezetes számodra!” (Ezt a játékot úgy is szokták játszani, hogy a gyerekek elhozzák magukkal ezeket a tárgyakat, de én azt gondoltam, számunkra maga a megfogalmazás, az ismertetés módja, az érzelmi érintettség a lényegesebb. Ezenkívül a csapat többsége nem is otthonról jött, és egyébként sem szerettem volna, hogy kedves tárgyaik megsérüljenek vagy elhagyják azokat, vagy mások előtt beszélniük kelljen róla napközben, még mielőtt mi hallanánk.) A válaszokban megjelentek a tipikusabb, sablonosabb ötletek is, de voltak nagyon egyedi, személyes érintettségről, fontos élményekről, gyermeki bájról árulkodók is. Volt, aki kissé feszengve, zavartabban adta elő a tárgyhoz kapcsolódó történetet, talán kételkedve annak fontosságában, de volt, aki mély átéléssel mesélt, érzékeltette egyediségét. Szerettem, ahogyan hallgatják egymást, ismerkednek egymással, igazi be- és elfogadás élmény volt.
- 7) Az első alkalom zárásaként a *Getting Acquainted* kártyacsomagot vettem be, hiszen a színes képkártyák teret biztosítanak a kötetlenebb beszélgetésre, a kellemes élmények kimondására. Azt kértem, hogy a kártyák közül válasszák ki azt az 1-3 darabot, ami számukra valamiért szimpatikus, kedves jelenetet ábrázol, utána mesélik el, mit és miért

pont azt választották. A választás előtt csak nézegessék a lapokat, s ha valaki elveszi az egyik nekik is tetsző kártyát, akkor a beszélgetés, ismertetés idejére kérjék el tőle. A többség 2-3 kártyát fogott meg. Születtek rövid, felszínes és mélyebb válaszok is. A szavak és mondatok teret adtak az elgondolkodásra, a továbbgondolásra. Megjegyezték, hogy ugyanaz a kép lehet pozitív és negatív jelentésű is, attól függően, hogy ki nézi. Ez kiváló alkalom volt arra, hogy beszéljek a sztereotípiákról és a korlátokról.

- 8) A 2. alkalommal bemelegítésként azt kértem, hogy: „Mindenki írjon le 5 olyan dolgot, amit szeret, aztán 5 olyat, amit nem!” (Lehet tárgy, étel, tevékenység, tulajdonság, esemény, feladat, stb.) Szintén voltak átlagosabb, sok gondolkodást, ráhangolódást nem tükröző válaszok, de nem is vártam el, hogy nagyon kiadják magukat. Kedves egyezéseket, ráeszméléseket viszont annál inkább tapasztaltam.
- 9) Szerettem volna, ha egy kicsit eltávolodunk a realitástól, így megkértem őket, hogy játsszunk vendégséget: „Ha lehetőséged lenne egy vacsoravendégséget szervezni, ahová meghívhatsz 3 híres embert, kik lennének azok? Miért éppen ők?” (Név és indoklás. Nem volt kötelező most élő/valós személyeket mondani, ezt a részét teljesen rájuk bíztam.) Páran kellemes csalódást okoztak azzal, hogy a felnőttek szemében is értéket képviselő, különleges, tehetséges embereket, történelmi személyiségeket, vagy akár mesefigurákat is említettek. Az indoklásaik érdekelték leginkább. A csapat akkor érzékenyült el igazán, amikor egyikük a nemrég elhunyt nagypapáját mondta, kisgyermekkori pozitív élményeinek megköszönésével. Ekkor kicsit elcsendesedtünk.
- 10) A *Getting Acquainted* kártyacsomagot ekkor is vittem magammal. Azt kértem, hogy a felfelé fordított, kipakolt képekből most olyanokat válasszanak ki (legfeljebb hármat), amelyek valamiért nem szimpatikusak, kellemetlenebb élményt idéznek, vagy nem vágnak olyan helyzetre, amire emlékezteti őket. Aranyosak voltak azok, akik amellet érveltek, hogy nem vágnak a házimunkára, a káoszra, a monoton munkavégzésre, bevonva társaikat, akik böszén bólogattak. Bohóckodás, felszínesség, de mély érzelmek és komolyabb átgondoltság is érzékelhető volt a válaszaikban.
- 11) Hosszabb játékra már nem volt mód, de mindenképp vidám hangulatban szerettem volna elbúcsúzni, így bevettem az „*Azt mondtam, hogy arc*” című játékot. Amit mondtam, és amit mutattam, kismértékben eltért egymástól. Mindenki szimplán belefutott a „nem azt csinálom, amit kérnek tőlem, hanem azt, amit mutatnak” helyzetbe. Mosolyogva,

kedvesen dorgáltam meg őket, és kértem, hogy legyenek éberebbek, tudatosabbak. Megköszöntem az aktivitásukat, őszinteségüket és nyitottságukat, amellyel részt vettek a foglalkozásokon.

Módszereimet tekintve tehát éltem a pozitív pszichológia érdeklődő, támogató, jót kereső és felmutató ismérveivel. A projektmódszerekben megjelenő sokszínűség, átfedések, kooperáció is jelen volt. Ugyanígy az önálló fogalmazás, véleménynyilvánítás, egymást meghalló és meghallgató, lassabbakat és megfontoltabbakat is kiváró mintanyújtás, az asszertivitás, mint sokszor a legcélravezetőbb kommunikációs forma.

Törekedtem arra, hogy ne érezzék magukat tanórán, így csak olyan kulcsfogalmakat írtam a táblára, amelyek segítették őket. Közöttük mozogtam, folyamatosan körbejártam. Mivel előzetesen leszögeztem és be is tartottam, hogy ha valaki passzolni szeretne, nyugodtan megetheti, így nem noszogattam azokat, akik inkább csendben szerettek volna maradni. Annak is örültem, hogy eljöttek és a foglalkozásra áldozták az idejüket. Szándékosan figyeltem arra, hogy sok feladat, sorrendben megszólalás, önkéntesség, oldottság legyen a foglalkozásaimon. Az egyéni, páros, kiscsoportos és frontális munka intenzitása változott; éberségük és fáradtságuk függvényében.

3. Hogy érezték magukat a csoporttagok, mennyire voltak aktívak, milyen ötleteik voltak? Mi hatott rájuk a legjobban?

Már a személyes találkozók, egyéni beszélgetések során igyekeztem ráhangolni őket arra, hogy közösségi élmény átélésére is lesz módjuk. Előrevetíttem a beszélgetések, a játék, az ismerkedés, a kötetlen időtöltés lehetőségét. Tehát volt előzetes tudásuk, információjuk. Röviden összefoglaltam, hogy várhatóan milyen lesz a csoport összetétele, milyen iskolákból jönnek, hány évesek, milyen neműek, stb. A levélváltások, biztatások szintén azt a célt szolgálták, hogy tudják, milyen környezetbe érkeznek majd. A terem berendezése és az iskolai légköregyfajta keretet adott, de a természetes fények és a díszítettség segítette az oldódást. A hagyományos ülés mód nem zavarta őket, de úgy vélem, hogy a körben ülés még szerencsésebb lett volna.

Azt gondolom, mindenkinek volt része sikerélményben, önmaga és társai pozitív megtapasztalásában egy beszélgetős, elfogadó, barátságos légkörben. A figyelmet alkalmanként vissza kellett terelni az adott témára, de nem túl fegyelmező, szembesítő vagy akár letámadó módon. Volt helye a kritikának, a másféle nézőpont vagy értékrend megfogalmazásának, eltérő aktivitásnak is, főleg az első alkalommal, amikor mindenki még

csak puhatolózott. Az aktuális (aznapi, elmúlt néhány heti) élményeik is befolyással voltak rájuk, de ezek kimondásával fesztelenebbé váltak. Egy túlélő nagydolgozat, egy közelgő kirándulás vagy verseny terve, egy iskolai programra készülés egyaránt ismert valamennyi tutorált tanuló számára.

A foglalkozások során elfogadók és együttműködők voltak, de azt tapasztaltam, hogy a feladatok elmagyarázásán és az instrukcióadáson túl érdemes 1-1 példát is mondani, mivel az értelmi képességeik, megoldási módszereik különbözők. Ezt még nekem is gyakorolnom kell.

Nem támasztottam extra elvárásokat velük szemben, tiszteltem a sajátosságaikat, kíváncsi voltam rájuk, érdeklődtem, s bíztam abban, hogy jól érzik magukat. Ez valószínűleg így volt, mert a feladatok hatottak rájuk, örültek nekik, s a folyamat közben egymásra is nyitottabbak lettek, kérdeztek, biztattak, elfogadtak. Egy-egy élettörténet meghallgatása során a humor, a szabad megnyilatkozás lehetősége, az őszinteség és a nehézségek felvállalása volt a legmeghatóbb. Ugyanakkor meglepettség is érzékelhető volt, például amikor váratlan, nem tipikus megoldások, válaszok születtek – ez is bizonyította, hogy tehetséges diákok gyűltek össze a csoportban.

Jóval oldottabban, egymásban megbízva hagyták el a csoporttalálkozót, már nem egyedül, hanem egymás mellett haladva – osztálytól, iskolától függetlenül. A visszacsatolásom és az ő jelzéseik alapján is érezhető volt, hogy jó volt ez így. Várják a folytatást.

4. Milyen következtetéseket vontam le a csoporttevékenységéből?

Megfogalmazódott bennem, hogy nem tantermi elrendezésben, esetleg nem is iskolai intézményben oldottabb hangulat alakulhatna ki, és erről a tutoráltakat is megkérdeztem. Kilátásba helyeztünk egy főtéri, szabad levegős, vagy akár egy cukrászdázós, pizzázós találkozást is, ahol másképp kell/lehet viselkedni. Előnye, hátránya persze mindennek van.

Az egymás előtti megszólalás, önmaguk vállalása, a másokhoz igazodás és a kivárással úgy érzem, hogy elég jól megvalósult. Ehhez szükség volt a játékokra, a passzolás felkínált lehetőségére, az egymás iránti érdeklődés és az új információkhoz jutás vágyára, a kiválasztottságuk okán is megjelenő hasonlóságérzetük, és a „mégis egyediek vagyunk a többiek között” élményükre. Néhányan vagányabbak, bátrabbak és hamarabb oldódnak, mint a többiek, de az egyéniségükhöz illő tempóban haladók számára is járható az az út, amit kínálok nekik. Az ehhez szükséges teret, lehetőséget ezt követően is minden tutorálnak biztosítani fogom.

A továbbiakban is érdemes lesz változatos, figyelemfelkeltő és -fenntartó játékokat bevennem, az egyéni megszólalásokat szorgalmaznom, főleg a félszegebbek esetében. Azt gondolom, hogy a másságba, a valamiben kitűnésbe, a tehetségbe, a sokszínűségbe, a nem

átlagosságba vetett hitük mélyült, s ezt követően is mélyülni fog. Akadt köztük, aki el sem hitte, hogy tehetséges valamiben: hogy ő is a csoport fontos, értékes tagja, de miután tőlem és a társaitól is mosolyt, biztató és dicsérő szavakat kapott, kezdett megbarátkozni ennek gondolatával. Van köztük olyan, aki saját osztályában peremhelyzetbe került, nem vagy alig beszél valakivel, időnként pizskálódás tárgya, ezért különösen üdítő volt számára ez az elfogadó, védett közeg.

A valószínűsíthető fejlődés, a különböző szereplések, versenyzések, programok ismertetése, a várható eredmények és tervek felvillantása szintén előremutató, mindenki számára inspiráló lesz. Ahogy mondani szokták: mindenki annyit visz magával, amennyi belefér a sajátputtonyába.

Feltétlenül fontosnak tartom, hogy legyenek ilyen típusú találkozási formák, ahol a tutoráltak egymással is kapcsolatot építhetnek, és ismerkedhetnek a tőlük akár nagyon különböző irányultságú társaikkal. Ugyanakkor képet kaphatnak arról is, hogy senkinek sem könnyű a helytállás, a megmérettetésekre készülés, a kitartás, az önmotiválás és -menedzselés, vagy a szerencsefaktor elfogadása. Ők még formálódó, formálható fiatalok, akik jó értelemben véve edukálhatók, terelhetők, érzékenyíthetők. A csoportos találkozás, beszélgetés, megszólalás pedig lehetőséget ad a párbeszédre, az érvelésre, az alkalmi viták átélésére, ami a napjainkra rátelepedő virtuális/online kommunikáció világában különösen fontos. Örülök, hogy a csoport többsége ebben aktív partner, s természetesen a következő alkalmakra igyekszem még inkább elérni azt, hogy többen legyenek „jelen”. Kiállni magunkért, érthetően kifejezni magunkat, büszkének lenni sajátosságainkra, kiemelkedő képességeinkre: nem egyszerű feladat mindezt megmutatni másoknak, és a többségük talán nem is vállalkozott volna rá magától, itt viszont volt rá lehetőség. Akinek ez jobban ment, az temperamentumával és egész lényével mintát adhatott a többieknek, amiből ő maga is töltekezhetett.

Ez a forma azért is szükséges, mert kicsit dolgoztatniuk kell magukat. Fontos, hogy mindez játszva, beszélgetve, egymásnak és önmaguknak is időt hagyva történjen. Van, akinek könnyebb, van, akinek nehezebb ez a mód, de az nagyon lényeges, hogy itt lehetőséget kapnak erre.

Sajnáltam, hogy a korábbi pozitív visszajelzésük ellenére két nagylány aznap lemondta a részvételét. Úgy érzem, hogy ez rajtam kívül álló okok miatt történt így. Az egyik diák lebetegedése pedig bármikor, iskolai körülmények között is előfordulhatott volna. Pedig rájuk is kíváncsi lettem volna, hogy mire hogyan reagálnak, miket mesélnek el. Ők is formálhatták volna a csoport légkörét, és fordítva – talán majd legközelebb.

Saját szakmaiságom szempontjából a csoportos foglalkozások tartása másfajta felkészülést, ráhangolódást, követést, irányítást vagy akár módszereket kíván, hiszen az ilyen

alkalmakkor jobban elfárad az ember, mint egy egyéni találkozás során. A korosztályi sajátosságoknak megfelelően őszinte kíváncsisággal, nyitottsággal szeretném a csapat jó hangulatát, éberségét fenntartani, s a következő alkalomra is érdeklődővé tenni őket. Nem akarok túlzottan pedagógusként jelen lenni, vagy pszichológusként mélyre ásni a fiatalok lelkében. Inkább nagyon szeretnék figyelni azokra a dicsérhető, kiemelhető momentumokra, amelyek mindenkiben megvannak. A visszajelzések adása és elvárása a továbbiakra készülve is fontos. Emellett az egyéni alkalmakra új, más témák is felmerültek, amelyeket szeretnék majd külön átgondolni és megbeszélni velük. A tutoráltjaim nekem többet, mást adtak közösségként, mint egyénekként.

14. Veréb Zsolt

Jó gyakorlatok – egyéni fejlesztés

1. Bevezetés

Mit jelent a tutorálás? Milyen a jó tutor? Hogy lehet jó kapcsolatot kialakítani a tutoráltakkal a további konstruktív együttműködés reményében? Milyen módszerekkel lehet a leghatékonyabban fejleszteni tehetségüket? Miben tudok a segítségükre lenni?

Tutori munkámat megelőzően ilyen és ehhez hasonló kérdések fogalmazódtak meg a fejemben. A pedagógiai pályán eltöltött évek és az intézményünkben működő tehetséggondozó programokon szerzett tapasztalatok némi alapot jelentettek ismereteimhez és a tutorálás fogalmához. Így a további válaszokat a MATEHETSZ által szervezett szakmai képzések, egyeztetések segítségével és a témához kapcsolódó szakirodalmak tanulmányozásával próbáltam körvonalazni, minél árnyaltabbá tenni saját magam számára. Számos hasznos kutatáson, ismereten és a tehetséggondozással kapcsolatos diszciplínán túl, már csak azzal kapcsolatban volt hiányérzetem, hogy hogyan ülteti át ezeket az ismereteket, módszereket a gyakorlatba egy tutor a munkája során. Egy lakást berendezni vagy egy ételt elkészíteni is sokkal könnyebb, ha van némi támpontunk, mint például egy tervrajz vagy egy szakácskönyv. A tutori munkát illetően természetesen nem létezik olyan recept, ami pontosan leírná, hogyan kell „elkészíteni” egy eredményes tehetséggondozást, viszont hasznos lehet, ha megosztjuk egymással a tapasztalatainkat, akár ilyen formában is. A gyakorlatom leírása is azt a célt szolgálja, hogy egy személyes tapasztalattal bővítssem tutortársaim ismereteit, és esetleg ihletet vagy hasznos tippet adjak a munkájukhoz. Munkámat kvázi „úttörő szerepként” is értékeltem, mivel a fejlesztés iránya is jelentős mértékben az egyéni kreativitáson és a személyes individuumon keresztül hozzáadott értékeken alapul.

Jó gyakorlatom leírását tutortársaimnak szeretném ajánlani. Remélem, akikben a fentebb említettekhez hasonló kérdések fogalmazódtak meg, azokat egy tanulmánnyal közelebb tudom segíteni a válaszokhoz. Reményeim szerint én is minél több, minél változatosabb jógyakorlatot fogok olvasni a jövőben!

2. A pályázó rövid bemutatása

F.R. tutoráltam, egy fúvószenekar ütős szólamának vezetője, több könnyűzenei együttes ütőse, legfőbb érdeklődési köre az ütőshangszerek világa körül mozog. Minden lehetőséget megragad a zenélésre, kifejezetten kreatív a zenei kifejezőmódja. Autodidakta módon gitározik,

zongorázni tanul. Széles körben érdeklődik a zene iránt a könnyűtől a komolyzenéig, és igyekszik minden lehetőséget megragadni, hogy ezen a területen bővítse műveltségét.

Tehetsége kibontakozását egy zenész mentortanár segíti, és mivel több zenekarban, többféle zenei stílusban van lehetősége játszani, így a fejlődés színtere is adott. Ennél többet a hangszerei fejlesztésével tudna kihozni magából, amely még magasabb szintre emelhetné zenei előadásmódját. Ehhez persze anyagi támogatás szükséges. Rendszeresen méretteti meg magát országos és nemzetközi versenyeken, fellépéseken. A legrangosabb kulturális és zenei eseményekre hívják zenélni, mint például Prima Primissima díjátadó, Budapest Marathon, Kocsonyafarsang, Operafesztivál. Többek között Pro Urbe, valamint Nívódíj elismerésekkel díjazták kiemelkedő munkásságát.

Kiváló tanulmányi eredményei vannak, emellett főként matematika tárgyból teljesít átlagon felül. F.R. az egyik legaktívabb tutoráltam, közvetlen és nyitott személyisége miatt már a program elejétől jól együtt tudunk működni. Tehetséges dobos, amatőr zenekarok versenyére és több fellépésére is elkísértem és tanúja voltam munkásságának.

Személyiségét tekintve nyitott, kimért, csendes, de szeret társaságban lenni, kapcsolatot teremteni. F.R. saját bevallása szerint fontosnak tartja a kapcsolatok kialakítását és azt, hogy a tehetségterületéhez kapcsolódóan minél több „dúsító” programban vehessen részt, valamint zenei körökben szeretne nagyobb ismertségre szert tenni. Úgy véli, ez segítené előre a karrierjét.

Szülei elváltak, édesanyjával és lánytestvérével él. Édesanyja elmondása szerint F.R. már olyan sok eseményen vesz részt, hogy követni sem tudja. A koncertfellépések egy részére még el szokta kísérni, és igyekszik segíteni a zenekarnak a szállításban, pakolásban, de mivel F.R. nemrég megszerezte a jogosítványt, így ezen a területen is egyre nagyobb az önállósága. Édesanyja megbízik benne, szabad kezet ad neki, nem gátolja semmiben, amit pedig el szeretne érni, abban igyekszik támogatni. A Tutor Program ideje alatt középiskolai tanulmányait követően az egyik egyetem mérnöki karára nyert felvételt.

3. A foglalkozás céljának bemutatása, a fejlesztési program kiválasztása

A továbbiakban az egyéni fejlesztésemet fogom bemutatni egy személyes példán keresztül. Ezen belül az első találkozóra fókuszálok, arra, hogy ennek hozományaként milyen eredményeket sikerült elérni, illetve milyen kihatása volt a későbbi közös munkánkra. A gyakorlatom leírásához a tutori adatlap, e-mailek és a havonta elkészített beszámolóim voltak a segítségemre.

Az első személyes találkozás célja, hogy a tutoráltamat megismerjem és informálódjak róla. Ehhez azt a módszert választottam, hogy először előzetesen tájékozódtam a fiatalról az online felületen, érdeklődési köréhez kapcsolódóan választottam fejlesztőprogramot, majd a tutori

adatlap kérdéskörei mentén haladva tájékozódtam képességeiről, tehetségterületéről, fejlesztendő területeiről, stb. A továbbiakban ezt fogom részletesebben taglalni.

Az oper rendszerbe feltöltött pályázatok előzetes tanulmányozása során a tutoráltam koncerteken és zenei eseményeken való szíves részvételét jelezte. Érdeklődési körében a szóló és kamarazenei előadásokat jelölte meg komoly- és könnyűzenében.

Fontosnak tartom a kapcsolatfelvétel előtti tájékozódást a diákról. Szerencsére a tutorok számára elérhető a felület, ahol megtekinthető a tutorált által beküldött pályázat, a tutorált adatai, elérhetőségek, azonosítást segítő fénykép, érdeklődésével, személyiségével, tehetségterületével kapcsolatos, előzetes információk, személyi/tárgyi szükségletek, referenciaszemély által írt ajánlás a programba, stb. Ezek az információk mind segíthetnek abban, hogy előzetesen „felkészüljünk a tutoráltból”, és ennek megfelelő programot válasszunk akár már az első találkozásra is.

A Tutor Program során korábban előfordult olyan eset, amikor egy szimpla első találkozás alkalmával – a tutorált adatlap alapvető témakörei mentén haladva – szinte alig lehetett a kérdéseimre kapott „egyszavas” válaszokból megfejtetni, hogy ki is valójában a tutoráltam. Mi az, ami a leginkább érdekli, miben tehetséges, milyen területen van szüksége segítségre, támogatásra stb. Személyiségtől függően előfordul, hogy az egyén feszélyezve érzi magát, és a szó szoros értelmében befeszül, ha egy idegen személynek kell bemutatnia saját magát. Egy ilyen kellemetlenül megélt első találkozás akár gátolhatja is a jövőbeli együttműködés sikerét, a fiatal kényszernek érezheti a további találkozókat. Fontos megteremteni azt a nyitott légkört, ahol kényelmesen, lazán lehet beszélgetni a tutorálttal.

F.R. esetében a foglalkozás céljának megfelelően lehetőség szerint igyekeztem olyan helyszínt választani, ahol tehetségterületéhez illeszkedő, érdeklődési körének megfelelő programmal egybekötve tudunk találkozni. Mindenképpen olyan zenei eseményen gondolkoztam, ahol lazán, fesztelenül tudunk kommunikálni, és maga a program is inspirálja a beszélgetés tartalmának minőségét.

Első találkozásra ezért *A kis herceg* című előadásra hívtam meg, amelyen a Szimfonikusok játszottak. Zenei műveltsége szélesítésén túl azt a nem elhanyagolható szempontot is szem előtt tartottam, hogy a tutorált számára otthonos közegben, egy zeneművészeti élmény keretében ismerkedjünk meg. Zárójelben jegyzem meg, hogy nehéz lenne minden esetben a legideálisabb helyszínt keresni a találkozásra, de tapasztalatom szerint nagyban segíti a későbbi együttműködést.

Eisner (1985) az iskolán kívüli kulturális élmények kapcsán azzal érvel, hogy az esztétikai és kulturális élményeken keresztül többet teszünk, mint egyszerűen élvezzük az élményt; jobban megismerjük és megértjük a bennünket körülvevő világot.

Az előadást követően a művészkávézóban megbeszélhettük az élményt, miközben a Matehetsz által megfogalmazott tutorált adatlap kérdési alapján információkat gyűjtöttem tutoráltamról.

4. Milyen eredményt értem el?

Az első találkozó elérte a célját. Sikerült megismerkednem és információt gyűjtenem a tutoráltamról, mindezt kellemes hangulatban, fesztelenül, tehetségterületének, érdeklődési körének megfelelő eseménnyel összekapcsolva. Így még abban a hónapban további két zenei eseményen vettünk részt.

A Johann Sebastian Bach születésének 333. évfordulóján megrendezésre kerülő Kultúrszett komolyzenei estet, mint lehetőséget kínáltam a tutoráltjaim számára. A csoportból F.R. jelezte elsőként érdeklődését és részvételi szándékát. Már itt is tetten érhető volt, hogy a csoportom legaktívabb tagjává vált, amit részben az első találkozó sikerének tulajdonítottam. Ez a rendezvény egyébként annak a művészeti gimnáziumnak a tehetségdúsító programja, ahol tanárként dolgozom, így F.R.-t be tudtam mutatni az iskolánk igazgatójának is. A közös beszélgetés kapcsán felvetődött az az ötlet, hogy a közlő *Művészetek éjszakája* című pályaválasztási eseményünkön felléphetnének zenekarukkal. A lehetséges fellépést illetően abban maradtunk, hogy még egyeztetünk.

Nem sokkal ezután F.R.-től meghívást kaptam az amatőr zenekarok versenyének megyei döntőjére, ahol szakértő zsűri előtt mutathatták meg tehetségüket. A meghívás is azt a tényt erősítette meg bennem, hogy az együttműködésünk már kölcsönös bizalmon alapul és a tutoráltam számít arra, hogy részt veszek egy olyan eseményen, ahol megmérettetik tudását, tehetségét. Fontosnak tartottam, hogy jelen legyek ezen a tehetségkutató koncerten, egyrészt csak úgy lehetek tutori minőségemben hiteles, ha érdeklődéssel figyelem a tutoráltam munkásságát, másrészt amellet, hogy tehetségterületét be tudja mutatni, még egy független szakmai zsűri véleményét is lehetőségem nyílik meghallgatni, akik nálam, lelkes, laikus műkedvelőnél jobban értenek a zenéhez. A zenekaruk végül 3. helyezést ért el, és a zsűri tagjai külön kiemelték F.R. zenei játékát és tehetségét. Itt találkoztam először F.R. édesanyjával is, így lehetőségem nyílt szülői perspektívából is megismerni a történetüket. A versenyt követően egyeztettem a zenekar tagjaival, hogy az intézményünkben megrendezendő pályaválasztási, zenés szórakoztató eseményünkön lépjenek fel. A meghívást örömmel elfogadták, így az első találkozást követő egy hónapon belül sikerült egy fellépési lehetőséget is biztosítanom számukra.

A koncert megszervezése folyamatos, napi szintű együttműködést hozott magával, további pozitívum, hogy saját korosztályuk előtt játszhattak, a fellépésért tiszteletdíjat kaptak

és természetesen a tutoráltjaim közül is többen eljöttek.

Ahhoz, hogy F.R. magasabb szintre emelje zenei előadásmódját, új, komolyabb minőségű hangszerre volt szüksége a továbbiakban. Ebben a Matehetsz ösztöndíjpályázat volt segítségére; az elnyert anyagi támogatás összegéből tudta finanszírozni a fejlesztését.

A Tutor Program során a továbbiakban már különösebb erőfeszítés nélkül tudtunk együttműködni, számos koncertjén vettem részt nézőként, a csoportban pedig húzóerő volt F.R. személyisége. Manapság már szinte „baráti” viszonyt ápolunk, kedvenc csapatunk hazai jégkorong mérkőzésein is összefutunk. Úgy vélem, hogy a közös érdeklődés a zene és a sport iránt továbbra is fenntartja és ápolja a kialakított kapcsolatot.

5. A közös tevékenységből levonható következtetések

Érdeemes előzetesen tájékozódni a tutoráltról. Az oper rendszer lehetőséget ad a tutoráltak által beadott pályázatok megtekintésére és tanulmányozására, így előzetesen felkészülhetünk az egyén erősségeiből.

Az első találkozót célszerű a tutorált érdeklődéséhez, tehetségterületéhez kapcsolódó programhoz igazítva megejteni. Azon túl, hogy szélesítjük a műveltségét, fejlesztjük a személyiségét, egy oldottabb hangulat lehetőségét teremthetjük meg a tutorált megismeréséhez. A program témájával inspirálhatjuk a beszélgetés tartalmának minőségét is, ezáltal közelebb kerülhetünk ahhoz, hogy megértsük a benne rejlő világot. Egy személyes hangvétellű, egyénre szabott találkozó elősegítheti a későbbi szorosabb együttműködést.

A tutorált adatlap kérdései megalapozhatják a beszélgetés struktúráját, hasznos utat mutatnak arra vonatkozóan, hogy milyen kérdésköröket kell felvetnünk vagy érintenünk egy-egy személyes találkozóalkalmával.

Tapasztalatom szerint a már-már közhelynek számító első benyomás ebben az esetben is fontos záloga volt a további konstruktív együttműködésnek. A közös munkához elengedhetetlen a jó kapcsolat kialakítása és fenntartása.

Tutorként gyorsan kell tudni alkalmazkodni a kor igényeihez és kihívásaihoz, a tutorált fejlesztésénél törekedni kell arra, hogy minél szélesebb műveltségre tegyen szert, ezáltal váljon kreatív és komplex személyiségű egyénné. Önmegvalósítási szándékában igyekezni kell megtalálni az utat, az érvényesüléshez teret kell kínálni és motivációjában, feladat iránti elkötelezettségében erősíteni, elmélyíteni.

15. Ernesztné Sebők Beáta

A kreativitás fejlesztése Csoportfoglalkozás terve

„Kreativitás nélkül csak ismétlés és rutin van; mindkettő nagyon értékes a maga helyén, és viselkedésünk jórészt ebből áll, de a fejlődéshez, a változáshoz és az új irányokhoz kreativitás kell.” /Edward de Bono/

1. A tutorált csoport bemutatása

Tutori csoportom kis létszámú. Március hónapig heten voltunk, majd egy fő úgy döntött, mégsem kíván részt venni a program nyújtotta lehetőségekben.

Így hat fővel indítottuk el a folyamatot. A csoport 4 lányból és 2 fiúból áll. Az életkort tekintve 13 éves kortól 16 éves korig kaptam gyermekeket. Közülük 3 fő egy osztályban tanul, jelenleg 8. osztályos tanulók (1 fiú és 2 lány). Abba az általános iskolába járnak, ahol én is tanítok. Tapasztalatom az, hogy leginkább velük tudtam elérni a tutorálás során a legnagyobb eredményeket.

Egy fő 9. évfolyamos tanuló (fiú), korábban egy kisváros általános iskolájában tanult, jelenleg pedig a megyeszékhely, illetve a megye legjobb középiskolájába jár.

1 fő a tutorálási folyamat alatt váltott lakhelyet, és egy távolabbi városba költözött.

Egy fő szintén más irányból érkezett. Ő jelenleg 10. évfolyamos tanuló egy vidéki középiskolában.

Látható, hogy mind életkor, mind lakhely tekintetében változatos csoport jött össze. A folyamatot tovább bonyolította, hogy azok az iskolák, ahonnan a gyermekek érkeztek, a tehetséges tanulókkal való foglalkozás tekintetében is igen változatos képet mutatnak. Vannak olyanok, ahol még csak a folyamat elején járnak, de olyanok is, akik példaértékű erőfeszítéseket tesznek a tanulók támogatása, fejlesztése érdekében.

Mivel az én kis városom éppen középen helyezkedik el a lakóhelyeket tekintve, így itt rendeztük meg a csoporttalálkozókat. Ebben segítségemre volt iskolám igazgatója is, aki minden alkalommal helyszínt biztosított a csoportos és egyéni találkozókhoz is, illetve több alkalommal ellátást (üdítő, rágsálnivaló) is biztosított a gyermekeknek. Az iskolám jelenleg még csak regisztrált tehetségpont, most állunk az akkreditációs folyamat előtt. Kötelességünknek tartjuk, hogy minden lehetőségünkkel támogassuk a tehetségsegítés ügyét.

Az életkorból, lakhelyből adódó sokszínűséget tovább árnyalta az eltérő érdeklődési és motivációs szint is.

A gyermekek érdeklődését a személyes találkozókkor, a pályázatok elolvasásakor felmértem, illetve az első csoporttalálkozó során tehetségterképet, illetve motivációs tesztet is készítettünk. Ennek összefoglalását tartalmazza az alábbi táblázat:

Név, osztály (a találkozó idején), nem	Érdeklődés (beszélgetés, illetve teszt alapján)	Motiváció (teszt alapján)
O. Sz. 7. osztály fiú	<ul style="list-style-type: none"> • angol, matematika, robotika • a tehetségterület azonosítása teszten kiemelkedő (10 pont feletti): nyelvi, logikai területeken 	<ul style="list-style-type: none"> • továbbtanulás • érdeklődés • jutalom
V.P. 7. osztály lány	<ul style="list-style-type: none"> • matematika, női foci, divattervezés • a tehetségterület azonosítása teszten kiemelkedő (10 pont feletti): társas, önelemző területen 	<ul style="list-style-type: none"> • továbbtanulás • eredmények • jutalom
K.D. 7. osztály lány	<ul style="list-style-type: none"> • matematika, női foci • a tehetségterület azonosítása teszten kiemelkedő (10 pont feletti): társas, természeti területeken 	<ul style="list-style-type: none"> • továbbtanulás • érdeklődés
V.ZS. 6. osztály lány	<ul style="list-style-type: none"> • matematika, természetismeret, magyar nyelv, kézilabda • a tehetségterület azonosítása teszten kiemelkedő (10 pont feletti): nyelvi, logikai, zenei, társas, természeti, önelemző, mozgásos területeken 	<ul style="list-style-type: none"> • jutalom • továbbtanulás • társas pozíció
C.B. 8. osztály fiú	<ul style="list-style-type: none"> • matematika, angol, francia és latin nyelv, magyar nyelvtan, zene, éneklés, szaxofon, számítástechnika • a tehetségterület azonosítása teszten kiemelkedő (10 pont feletti): nyelvi, logikai, önelemző, zenei és társas területeken 	<ul style="list-style-type: none"> • érdeklődés • kitartás • jutalom
I.V. 9. osztály lány	<ul style="list-style-type: none"> • történelem, irodalom, olvasás • a tehetségterület azonosítása teszten kiemelkedő (10 pont feletti): önelemző területen 	<ul style="list-style-type: none"> • jutalom • továbbtanulás

2. A foglalkozás célja, tartalma, módszerei, a fejlesztési folyamat várható eredményei

A foglalkozás előzményei, keretei

A tutorálás évében 4 csoporttalálkozót terveztem, amelyből már három megvalósult. Ezek tematikáját a gyerekek igényeihez igazítottam, illetve azokhoz a problémákhoz, melyekkel a megismerésük során találkoztam. Mindezt úgy kellett megvalósítanom, hogy legyen benne egyfajta rendszer, egyúttal tekintettel legyek az eltérő korosztályokra, a szociokulturális háttér különbségeire, a másféle érdeklődési körökre. A foglalkozás a következőképp alakult:

1. Bemutakozás, ennek formai követelményei, tehetséggel kapcsolatos tesztek kitöltése a *Tehetségdetekt* szoftver segítségével (a Baptista Tehetségsegítő Tanács engedélyével), önmaguk jobb megismerése, önismereti feladatok
2. A kreativitás fejlesztése
3. Szabadidős szokások, a szabadidő hasznos eltöltése
4. Az egy év lezárása, jövőkép alakítása, útravaló

A 11 hónap során a gyermekek portfóliót, tehetségútlevelet is készítettek, amit tovább visznek. Ennek részét képezik eddigi eredményeik, okleveleik, az első foglalkozásra készített bemutatkozásuk, tehetségtesztjeik kiértékelése, eredményei, saját meséjük, a szabadidőhöz készített montázsuk, jövőkép meghatározásuk, elismerő oklevelük a tutorálásban való részvételről. Ez a portfólió a következőkben tetszőlegesen bővíthető, alakítható.

A jó gyakorlat során a 2. foglalkozás kerül részletes bemutatásra

A foglalkozás célja:

- a kreativitás fogalmának, összetevőinek megismerése
- a kreativitás fejlesztését szolgáló feladatok megoldása
- oldott, fesztelen légkör megteremtésével, játékos tanulás segítségével könnyed program létrehozása

A foglalkozás időkerete: 3 óra (75, 45, és 60 perc), 2 x 10 perc szünettel

A foglalkozáson használt módszerek:

A foglalkozás várható eredményei:

- megismerik a kreativitás fogalmát, összetevőit
- kreativitásuk fejlődik
- jobban megismerik magukat és egymást
- jól érzik magukat
- a játék segítségével fejlődnek

A foglalkozás előkészítése:

- Az előkészítés első lépése az időpont egyeztetése a tutoráltakkal, valamint a helyszín meghatározása volt.
- A helyszínt biztosító iskola, tehetségpont vezetőjével egyeztettem a helyszínről, teremről, eszközigényről (padok, székek, laptop, gurulós tábla), a terem megfelelő berendezéséről.
- Megírtam és elküldtem a gyerekeknek a foglalkozás előkészítéséhez szükséges e-mailt, ami az előzetes feladatot tartalmazta. Ez a feladat *A saját mesém* címet viselte. Arra kértem a gyerekeket, hogy írjanak egy rövid mesét az életük egy részéről, epizódjáról. A gyerekek számára elküldött leveleket mindig igyekeztem úgy megfogalmazni, hogy motiváló legyen és felkeltse az érdeklődésüket.
- A foglalkozás feladatainak összeállítása, dinamikájának, időigényének megtervezése.
- Az eszközigény felmérése, előkészítése.
- A szerény vendéglátás előkészítése.

A foglalkozáshoz szükséges eszközök: a foglalkozási tervben megjelöltek szerint.

A foglalkozás helyszíne: NABOK Kossuth Lajos Általános Iskola és Kollégium, Kisújszállás,
biológia terem

A foglalkozás terve

Idő	Feladat	Módszerek	Eszközök
15 perc	<p>1.feladat – Ráhangolódás</p> <p>A Matehetsztől kölcsönzött kártyapaklit kiterítem az asztalra, képekkel felfelé. Választani kell belőle egy képet és elmondani, hogy hogyan, milyen hangulatban érkeztek ma a csoportfoglalkozásra.</p> <p>A berendezett terem közepén ülünk, körben. A feladat tetszőleges sorrendben végrehajtható. Mindenki elmondja a gondolatait, beszél a hangulatáról.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ráhangolás • beszélgetés • aktivizálás 	<ul style="list-style-type: none"> • kártyák
Reflexió	<p>A gyerekek egy része már végzett hasonló feladatot, a többiek számára ismeretlen ez a forma. Kezdetben még kissé szorongók, visszahúzódók, de közreműködők.</p>		
15 perc	<p>2.feladat – Játék az ábrákkal, képekkel</p> <p>Továbbra is körben ülünk, ismertetem, bemutatom a feladatot. Mindenki kap egy A4-es méretű lapot, melyen egyforma körök vannak, soronként 5 db, összesen 6 sorban (<i>Torrance-teszt</i>).</p> <p>A feladat: Egészítsd ki a köröket ábrákká, erre 3 perced van!</p> <p>A feladat megoldásához elvonulhattak a terem különböző pontjaira, hogy ne zavarják egymást és ne lássák egymás rajzait.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • önálló munka • szemléltetés • munkáltatás • feladatlap megoldása • megbeszélés 	<ul style="list-style-type: none"> • feladatalap • toll

	Amikor elkészültek, ismét körben ülünk és átbeszéljük a feladatot, ki mit rajzolt.		
Reflexió	A feladat tetszett nekik. Egy kislány ismerte a tesztet. Megkértem, hogy ne áruljon el róla semmit. Változatos megoldások születtek, de sok megoldás tartozott azonos kategóriába. Született olyan megoldás is, ahol több kört összekötöttek.		
15 perc	<p>3.feladat – A kreativitás fogalma, összetevői</p> <p>Beszélgetés arról, mit hallottak eddig a kreativitásról, milyen egy kreatív ember.</p> <p>Röviden megismertetem velük a szakemberek álláspontját, a kreativitás összetevőit, és ez alapján újra elemezzük rajzaikat.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • frontális munka • magyarázat • elbeszélés • beszélgetés • új ismeret közlése • fogalmak megismerése • új ismeretek alkalmazása 	
Reflexió	A gyerekek megfogalmazták kreativitásról alkotott elképzeléseiket. Képesek a hallott információk alapján újra analizálni alkotásaikat.		
30 perc	<p>4.feladat – Játék az ábrákkal, képekkel</p> <p>Készítsd el a monogramodat olyan elemekből, ábrákból, melyek téged jellemeznek!</p> <p>A feladat végrehajtásához mindenki félrevonulhat, egy A4-es méretű rajzlapra tervezhet, különböző rajzeszközök segítségével.</p> <p>Amikor kész vannak, akkor újra leülünk körbe, és bemutatják</p>	<ul style="list-style-type: none"> • egyéni munka • szemléltetés • megbeszélés • magyarázat • demonstráció 	<ul style="list-style-type: none"> • A4-es rajzlap • filctollak, grafitceruzák, színes ceruzák, zsírkréta

	rajzaikat, indokolják a felhasznált elemeket.		
Reflexió	A fiúk kevésbé szerettek rajzolni, az ábrák nemlettek annyira kidolgozottak, színesek, de ötletesek voltak. A lányok hosszabb ideig is elidőztek volna a feladaton. Két úton indultak el a gyerekek. A monogramot díszítették fel a jellemzőket, illetve a monogramot rakták ki ábrákból.		
10 perc	5.feladat – Játék a tárgyakkal Ismét körben ülünk. Egy bögrét veszek a kezembe. A kérdés: mire használnád a bögrét? A bögrét körbeadjuk, és akinél van, az válaszol a kérdésre. 3 alkalommal lehet passzolni, hiszen elég gyors a játék, mert csak 6 gyermek van.	<ul style="list-style-type: none"> • kooperatív játék • közös játék • motiváció • gyorsítás 	<ul style="list-style-type: none"> • 1 db bögre
Reflexió	A feladat során a gyermekek egyre oldottabban viselkednek. Miután átbeszéltük a kreativitásra vonatkozó ismereteket, egyre bátrabb, egyre színesebb ötletekkel állnak elő.		
15 perc	6.feladat – Játék a szavakkal Egy három betűs szóra gondolok, amit körülírok. A gyerekeknek ki kell találniuk. Aki kitalálta, folytatja a sort, mégpedig úgy, hogy csak egy betűt változtathat meg a szóban, és ezt írja körül. A játék mindig azzal a gyermekkel folytatódik, aki kitalálta az előző szót. (Az egyszerűsítés kedvéért a kitalált szavakat egymás alá írom a táblára.)	<ul style="list-style-type: none"> • közös, kooperatív játék • verbális képességek fejlesztése • tanulói magyarázat 	<ul style="list-style-type: none"> • gurulós tábla
Reflexió	Érdekes módon –talán a többségében real beállítottság miatt – a tutoráltak többsége nehezebben bánik a szavakkal, mint az ábrákkal, tárgyakkal. Kivéve C.B., akinek verbális adottságai, beszédbátorsága kimagasló. Ennek ellenére egyre oldottabbak, van, akit most először láttam mosolyogni.		

20 perc	<p>7.feladat – Játék a szavakkal</p> <p>Az előzetes feladat ismertetése, a saját mese, történet elmondása</p>	<ul style="list-style-type: none"> • önálló, előzetes munka bemutatása 	
Reflexió	A feladat nehéznek bizonyult, mivel csak kevesen készítették el. A megoldásokhoz elsősorban népmesei elemeket használtak.		
15 perc	<p>8.feladat – Játék a szavakkal</p> <p>Még mindig körben ülünk. Mindenki kap egy rajztáblát, egy lapot és egy tollat. A feladat a következő: 3 perc gondolkodási időt kapsz. Válaszolj (akár többféleképpen is) a következő egyszerű kérdésre: mi lenne, ha nem lenne a világon pénz?</p> <p>A 3 perc lejárta után tetszőleges sorrendben ismertetik ötleteiket.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • önálló, illetve frontális munka • magyarázat, megbeszélés 	<ul style="list-style-type: none"> • rajztábla, toll, A4-es írólap
Reflexió	Itt is megfigyelhető, hogy a szavakkal kevésbé bánnak jól, a fantáziájukat kevésbé merik elengedni.		
35 perc	<p>9.feladat – Activity játék, lezárás</p> <p>Klasszikus <i>Activity</i> játékot játszottunk, melynek része a mutogatás, a körülírás, illetve a rajz a gurulós táblára, fehér kréta segítségével. A játékhoz egy ismerősömmel készítettem szoftvert, így a laptopon látja a soron következő gyermek a feladványt, a kategóriát és a pontszámot.</p> <p>A csoport két 3 fős kisebb csoportra bomlik. A tutor a játékvezető. Ő felel a szabályok betartásáért és a pontozás vezetéséért. A csoport választ egy</p>	<ul style="list-style-type: none"> • csoportmunka • játék 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Activity</i> szoftver, dobókocka, gurulós tábla, kréta • tábla (pontozás)

	<p>csapatkapitányt. A két csapatkapitány dobókocka segítségével kisorsolja a kezdési jogot.</p> <p>Mindkét csapat találgathat. Az a csapat kapja a pontot, aki kitalálja a feladványt, illetve az az ember folytathatja a játékot, aki helyesen válaszolt.</p>		
Reflexió	<p>A csoporttalálkozó legsikeresebb pontja volt ez a feladat. Igazi jó hangulatot biztosított. Nagyon vidáman telt ez a fél óra. Ismét meggyőződtem arról, hogy milyen fontos a játék a gyermekek számára. A tehetséges tanulók is küzdenek gátlásokkal, félelmekkel, melyeket oldanunk kell. Azt is érdemes ekkor megfigyelni, ki hogyan játszik. Rengeteget elárulnak ezek a jelek a gyermek személyiségéről.</p>		
10 perc	<p>10.feladat – A foglalkozás lezárása</p> <p>Válassz egy szimbólumot, ami jellemzi a foglalkozás végi hangulatod, és fogalmazd meg azt, mit viszel haza magaddal!</p> <p>Körben ülünk. Tetszőleges sorrendben ismertetik gondolataikat.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • lezárás • összegzés 	
Reflexió	<p>A csoporttalálkozó sikeresnek bizonyult.</p>		

3. Hogyan érezték magukat a csoporttagok, mennyire voltak aktívak, milyen ötleteik voltak, mi hatott rájuk legjobban?

A csoporttagok mindegyike megjelent a találkozón. Kezdetben megfigyelhető volt, hogy annak ellenére, hogy másodjára találkoztak, az érkezés után nem egymás mellett, hanem egymástól távolabb helyezkedtek el a teremben. Ahogy telt az idő, már együtt mentek szünetre, egyre közeledtek egymáshoz, és egyre oldottabbak, vidámabbak lettek. Az aktivitás kezdettől fogva meg volt, de az idő előrehaladtával egyre bátrabbak lettek, ezáltal a hangerő is fokozódott. A feladatok megoldása során mindig felajánlottam a passzolási lehetőséget, de senki nem élt vele a foglalkozás

során. Az ötleteik a bátorság fokozódásával egyre színesebbek, változatosabbak lettek. A foglalkozás menete egy gyönyörű ívet írt le, melynek csúcspontja az *Activity* játék volt.

Nagyon ötletesek, kreatívak voltak, elsősorban a rajzolásnál és mutogatásnál.

4. Milyen következtetéseket vontál le a csoporttevékenységből?

Véleményem szerint a csoportos foglalkozás elérte a kitűzött célt. A gyermekek számos új ismerettel gazdagodtak a kreativitás fogalmát, összetevőit illetően. Játsoztak ábrákkal, képekkel, tárgyakkal, szavakkal, mesékkel. A találkozó tartalmasan telt, minden egyes perccel színesedtek ismereteik, ötlettáruk.

Meggyőződésem, hogy a tehetséges gyermekek hatalmas leterheltségét a játékkal oldanunk kell.

Emellett megerősödött azon véleményem, hogy abból, hogy hogyan játszanak a gyermekek, nagyon sok mindent megtudunk személyiségükről is.

Bár a csoporttalálkozók elsődleges célja nem a csapatépítés, mégis új kapcsolatok, talán barátságok kezdete is lehet.

5. Forrásjegyzék

[1] BALOGH László, *Az egyéni tehetségfejlesztő programok alapjai*, Didakt Kiadó, 2016

[2]

http://www.szig.hu/_user/browser/File/Bal%20oldali%20men%C5%B1kh%C3%B6z%20tartoz%C3%B3%20f%C3%A1jlok/portfolio/%C3%93rav%C3%A1zhoz%20haszn%C3%A1lhat%C3%B3%20fogalmak.pdf

[3]

https://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/2011_0001_531_pedagogia/ch09s03.html

Néhány kép a találkozóról

Játék a körökkel:

Monogram tervezése:

A nagy kedvenc – *Activity*

Talán egy barátság kezdete:

16. Molnár Orsolya Zsuzsanna

Zene és érzelem

Csoportfoglalkozás fejlesztéssel

1. A tutorált csoport bemutatása

Csoportlétszám: 10 fő

Életkor: 12-14 év

Érdeklődés: informatika, természettudományok, társadalomtudományok, irodalom, sport, zene

Tutorcsoportom, amelyben a csoportfoglalkozást tartottam, tíz fős. A nemek eloszlása egyenetlen; három lány és hét fiú alkotja a csoportot. Életkorban viszont közel állnak egymáshoz, hatan közülük tizenhárom évesek, ketten-ketten pedig tizenkettő, illetve tizennégy évesek. Az, hogy a szakmai stábnak a csoportalakításnál sikerült közel azonos korú gyermekeket egy csoportba szerveznie, nagyban hozzájárult ahhoz, hogy rövid idő alatt sikerült csapatná kovácsolódjunk. Ezt mi sem bizonyítja jobban, minthogy a gyermekek a csoportfoglalkozásokon kívül is tartják egymással a kapcsolatot. Tutoráltjaim szerteágazó érdeklődési körrel rendelkeznek. A fiúk leginkább az informatika iránt érdeklődnek, de emellett mindenkinek van más irányú érdeklődése is. Van közöttük olyan fiú, aki rendszeresen ír verseket, meséket, van, aki a természettel foglalkozik behatóan, és van egy fiú, akit a politika, a társadalmi és szociális kérdések foglalkoztatnak. Sokan közülük rendszeresen sportolnak és többen tanulnak valamilyen hangszeren. A lányok inkább a humán és a művészeti területek iránt érdeklődnek. Kreatív írással, színjátszással, zenével (hangszer, szóló ének, kórus) és idegen nyelvekkel foglalkoznak szabadidejükben. A találkozókra mindig nagy kíváncsisággal érkeznek és nyitottak, motiváltak az új ismeretek, élmények befogadására.

2. Foglalkozás célja, tartalma, módszerek, fejlesztési folyamat várható eredményei

A foglalkozás célja:

- az érzelmi intelligencia fejlesztése
- társas kapcsolatok erősítése
- személyes és szociális kompetenciák fejlesztése:
 - éntudatosság (önismeret, önértékelés, önbizalom)

- empátia (mások megértése, szükségleteik felismerése, érzelmi feszültségek érzékelése), motiváció
- társas készségek (kommunikáció, együttműködés, csapatszellem)

A foglalkozás célja, hogy a tutorált fiatalok a zenén, a zene által közvetített érzelmeken, gondolatokon keresztül jobban megismerjék önmagukat. A zene alkalmas eszköz erre, hiszen könnyen teremt kapcsolatot belső világunkkal, közvetlenül az érzelmeinket szólítja meg. Emlékeket, képeket, érzéseket idéz fel, segít abban, hogy érzéseinkhez közelebb kerüljünk. Az érzelmeinkhez való hozzáférés, azok megértése önismeretünk fejlődését és más emberek érzelmeinek megértését szolgálja.

A foglalkozás időtartama: 2 óra

A csoportfoglalkozások sorában ez a foglalkozás középen helyezkedik el, amikor már valamennyire ismerjük egymást, kialakult egyfajta csoportkohézió és a bizalmi légkör.

3. A foglalkozás menete

Ráhangolódás	<p>Csoport köszöntése.</p> <p>Téma (amivel foglalkozni fogunk) és a foglalkozás menetének ismertetése.</p> <p>Csoportszabályok megbeszélése, rögzítése.</p> <p>Ráhangoló kérdés: ki milyen érzésekkel, milyen hangulatban érkezett a találkozóra?</p> <p>Képválasztás – a feladathoz a <i>Getting Acquainted</i> kártyacsomagot használom.</p> <p>Az asztalon elhelyezett képekből mindenki a hangulatának megfelelően választ egyet, majd elmondja, miért azt választotta.</p>
--------------	---

<p>Meghívott vendég bemutatása</p> <p>Hangszerbemutató</p> <p>Darabok ismertetése</p>	<p>Molnár Péter klarinétművész bemutatása.</p> <p>Hangszerbemutató - Péter bemutatja a hangszerét.</p> <p>Beszél a játszott művekről (a művek szerzői, keletkezési körülményei, kortárs zene).</p> <p>Kovács Béla: <i>Hommage á J. S.Bach</i></p> <p>Vajda Gergely: <i>Fényárnyék-remegés</i></p>
<p>Minikoncert</p>	<p>A művek koncertszerű előadása.</p>
<p>Beszélgetés a művekről, az általuk kiváltott érzésekről</p>	<p>A művek meghallgatása után szabad beszélgetés a darabokról.</p> <p>Kérdések:</p> <p>A darab hallgatása közben mit éreztél?</p> <p>Milyen érzések kerítettek hatalmába?</p> <p>Mi jutott a darabról eszedbe? Milyen gondolataid támadtak?</p>
<p>Beszélgetés</p> <p>Játék</p>	<p>Irányított beszélgetés témái:</p> <p>alapérzelmek</p> <p>pozitív, negatív érzelmek</p> <p>érzések, gondolatok közötti különbség</p> <p>érzelemkifejezés fontossága</p> <p>érzelmek kommunikálásának módjai</p> <p>Játék –<i>Érzések cseréje</i></p> <p>Időtartam: 10-15 perc</p> <p>Eszköz: papír, ceruza</p> <p>Személyenként 3 papírcédulát húzunk, amelyeken különféle érzések szerepelnek. A cédulákat tetszés szerint el lehet cserélni másokkal, de csak az egyet egyért cseré a megengedett. A cserék végeztével mindenki elmondhatja, hogy milyen „érzéseket” kapott eredetileg, mit mire cserélt, vagy szeretett</p>

	<p>volna cserélni, és ezek mennyire jellemzők rá.</p> <p>Játék testbeszéddel</p> <p>A csoport egyik tagja az előző játékhoz készített papírcédulákból húz egyet, és a cédulán szereplő érzést a nonverbális kommunikáció (testbeszéd, mimika, gesztusok) eszközeivel bemutatja a csoporttagoknak, akik megpróbálják kitalálni, melyik érzésről van szó.</p>
Zárás	<p>Mindenki elmondja, hogy milyen élményekkel távozik a csoporttalálkozóról.</p> <p>A találkozó lezárása.</p>

A fejlesztő csoportfoglalkozás témája a zene és az érzelmek.

A csoportfoglalkozás elején közösen kialakítottuk a foglalkozás szabályait, egy flipcharton rögzítettük azokat, majd mindannyian aláírtuk.

A foglalkozáson elfogadott szabályaink:

- egymásra figyelés
- nyitottság
- passzolás joga
- elfogadás
- nem ítélezünk

A képválasztós feladathoz a *Getting Acquainted* kártyacsomagot használtam, amely a Tutor Program számára beszerzett színes képcsomag. Az *Ismerkedjünk meg* című játék 56 kártyából áll, mindegyiken egy színes képpel és egy hozzátartozó kérdéssel. A képek sokfélék, humorosak, érdekesek, inspirálók, könnyen megmozgatják a játékban résztvevők fantáziáját, kreativitását.

A foglalkozás meghívott vendége Molnár Péter klarinétművész, a Veszprémi Zeneművészeti Szakgimnázium és AMI intézményvezetője és klarinéttanára volt. Jómagam is zenész – zongoratanár és zongorakísérő – vagyok, nem volt nehéz az ismeretségi körömből találni egy művészt, aki vállalja, hogy csoportfoglalkozásunkat élő zenével színesíti. Péter örömmel vállalta a felkérést, amelynek nagyon örültem, mert tapasztalataim szerint az élő zene sokkal intenzívebb és nagyobb élményt tud nyújtani, mint a felvételről hallgatott.

Pár perces bemutatkozásában Péter beszélt arról, hogyan került a zenei pályára, mik voltak pályája fontosabb állomásai, mivel foglalkozik mostanában.

A klarinét bemutatásakor az alábbi témákat érintette:

- fafűvős hangszeresalád (négy fő hangszer a szimfonikus zenekarban, rokonhangszerek)
- fafűvős hangszerek használata, alkalmazása a különböző zenetörténeti korszakokban
- klarinét fejlődéstörténete
- klarinét felépítése, megszólaltatásának módja
- klarinét irodalom mérföldkövei
- hol használják (szimfonikus zenekar, fűvős zenekar, népzene, jazz)

A darabok ismertetésekor beszélt a művek szerzőiről, a művek keletkezési körülményeiről, felépítéséről és a kortárs zenéről:

Kovács Béla: *Hommage á J. S. Bach*

Az *Hommage á J. S. Bach* című mű szerzője Kovács Béla, Kossuth-díjas klarinétművész, zenepedagógus. 1975 óta a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem klarinétprofesszora, 2008-tól pedig professor emeritusa. Oktatói munkája mellett rendszeresen koncertezett, és több klarinét tankönyvet jelentetett meg (*Mindennapos skálagyakorlatok klarinéttra, Klarinétozni tanulok I., II.*). Sok szerző művéből készített klarinétátíratot, és jelentős számú saját művet tudhat magáénak. A bemutatott mű *Hommage* sorozatának egyik darabja, amely egy stílusanulmány, és J. S. Bachnak állít emléket.

Vajda Gergely: *Fényárnyék-remegés*

Vajda Gergely *Fényárnyék-remegés* című darabját 1993-ban, húszéves korában komponálta. A magyar zeneszerzők középnemzedékének egyik legtehetségesebb tagja, klarinétművész, karmester. Klarinétos lévén a hangszer hagyományos és modern megszólaltatási lehetőségei egyaránt érdekelték, amelyeket ebben a darabban ki is próbál. A különleges effektusokkal, hangszínekkel tarkított művet szélsőséges, extrém dinamikai váltások jellemzik. A darabban megjelennek zörejelemek és a népi hangszerek (duda, nádsíp) hangjának utánzása is. A zeneszerző bevonja az előadót az alkotásba oly módon, hogy bizonyos keretek között szabad kezét ad az egyes motívumok ismétlésére vonatkozóan, az időtartam és az ismétlések számának tekintetében.

The image shows a page of musical notation for a piano piece, identified as Z. 14 852. It consists of five staves of music. The notation includes various dynamics (pp, p, sf, f, mf, ppp, sub. p, molto) and articulations (staccato, legato, staccatissimo, trem., morendo poco a poco). A small inset shows the right hand staying down. The piece is identified as Z. 14 852.

A kottaképet bemutatva Péter beszélt a kortárs zene jellegzetességeiről és arról, hogy korunk zenéje biztosítja a legnagyobb szabadságot képzelőerőnk szárnyalásához, hiszen nincsenek még kialakult konvenciók, amelyekhez tartanunk kellene magunkat.

A művek meghallgatása után szabadon beszélgettünk arról, hogy kiben milyen érzéseket keltett, milyen gondolatokat ébresztett a két zenemű.

Ezt egy irányított beszélgetés követte a következő témákban:

- alapérzelmek (öröm, szomorúság, harag, félelem, meglepődés, undor)
- érzéseinket leíró szókincsünk gyarapítása, amely segít érzéseink pontosabb megfogalmazásában (ha nem kapjuk meg, amire vágyunk, ha megkapjuk azt, amire vágyunk) – közös gyűjtés
- érzések, gondolatok közötti különbség
- érzelemkifejezés fontossága
- érzelmek kommunikálásának módjai

Majd pedig játszottunk:

Érzések cseréje

A játékhoz előre elkészítettem a cédulákat, amelyekre negatív (boldogtalan, borúlátó, elégedetlen, gondterhelt, szomorú, bosszús, feszült, ideges, morcos, nyugós, heves, pesszimista, tehetetlen, passzív, megvetéstérző, szorongó, irtózó, nyugtalan, ijedt, heves) és pozitív (boldog, energikus, jókedvű, nyitott, optimista, elégedett, reménykedő, ragyogó, békés, hálás, izgatott, vidám, gondtalan, élénk, szenvedélyes, elragadtatott, elképedt, álmélkodó, csodálkozó, reménykedő) érzéseket írtam, körülbelül egyenlő arányban. Személyenként három papírcédulát húztunk, amelyeken a fentiekben felsorolt érzések szerepeltek. A cédulákat tetszés szerint el lehetett cserélni másokkal, de csak az egyet egyért csere volt megengedett. A cserék végeztével mindenki elmondta, hogy milyen „érzéseket” kapott eredetileg, mit mire cserélt, vagy szeretett volna cserélni, és ezek mennyire jellemzők rá.

Játék testbeszéddel

A csoport egyik tagja az előző játékhoz készített papírcédulákból húz egyet, és a cédulán szereplő érzést a non-verbális kommunikáció (testbeszéd, mimika, gesztusok) eszközeivel bemutatja a csoporttagoknak, akik megpróbálják kitalálni, melyik érzésről van szó.

Az érzelmeket kísérő arckifejezések, mozdulatok segítik az érzelmek kommunikálását. A játék után összegyűjtöttük, melyek ezek. A csoporttalálkozó zárásaként mindenki elmondhatta, hogyan érezte magát, milyen élményekkel tér haza.

A csoporttalálkozó jó hangulatban zajlott, a találkozó záró körében mindenki pozitív visszajelzést adott:

- jó volt a hangulat
- új ismereteket kaptam
- legjobban a testbeszédes játék tetszett
- jobban megismertük egymást

A gyermekek kíváncsian, érdeklődéssel hallgatták a hangszerbemutatót és a minikoncertet egyaránt. Rengeteg kérdésük volt az előadóhoz, aki szintén sokat kérdezett a gyerekektől, ezzel téve interaktívvá az előadást. A gyermekek korosztályuk jellegzetességeit jóval meghaladó

módon kapcsolódtak be a beszélgetésbe. Élvezték a feladatokat. A „Kiben milyen gondolatokat ébresztett?” kérdésre adott sokszínű és érdekes válaszaik azt mutatták, hogy sikerült megmozgatni a képzelőerejüket. Az egymás közötti kommunikáció és együttműködés a csoportfoglalkozás alatt mindvégig gördülékeny volt.

Csoportvezetőként nagyon jó élmény volt együtt dolgozni a gyermekekkel. Nagyon nyitottak, aktívak voltak. Bár a csoportszabályok közt elfogadtuk a mindenkori „passzolás” jogát, mégis mindenki részt vett a játékokban és a feladatokban.

4. Következtetések a csoporttevékenységből, a fejlesztési folyamat várható eredményei

A csoportfoglalkozás megtervezésekor három szempont érvényesülését tartottam fontosnak:

- a 12-14 éves korosztály életkori sajátosságai
- ebben a korban a diákok kevesebbet szeretnek/tudnak beszélni érzéseikről, gondolataikról
- az ismeretanyag érdekes és befogadható legyen

A foglalkozás témájához célirányosan kerestem gyakorlatokat, játékokat, amelyek segítik:

- az önismereti tapasztalatok gyarapítását
- a saját kommunikációs stílusmegismerését
- a verbális kifejezőkészség fejlesztését
- a csapatban való együttműködés átélését

A csoporttalálkozó elemei, a hangszerbemutató, a minikoncert, a beszélgetések és a játékok a fejlesztési célok mellett a közös élményszerzést is szolgálták. Az egyes elemek közötti aránytartás jónak bizonyult, a találkozó menetében nem volt szükség változtatásra.

A személyiségfejlesztés rengeteg eszköze közül az egyik a zene által történő fejlesztés, legyen szó zenehallgatásról, aktív zenélésről egyaránt. A zenés csoportfoglalkozásban rejlő lehetőség hatalmas, a fejlesztés várható eredményei sokrétűek és gazdagok.

A fejlesztési folyamat várható eredményei:

- tudásbővülés
- magasabb szintű önismeret, reális önértékelés, nagyobb önbizalom
- empatikusabb magatartás
- társas készségek fejlődése (kommunikáció, együttműködés, csapatszellem)

17. Oláhné Balogh Éva

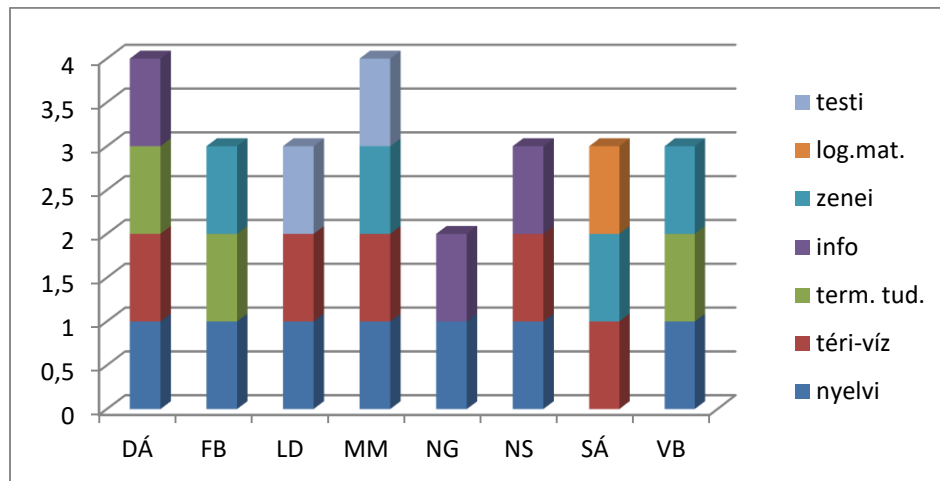
Jó gyakorlatok – Csoportfoglalkozás Külső helyszínen szervezett programmal

„Aki nem alkalmaz új megoldásokat, új bajokra számíthat, mert az idő a legnagyobb újító.”/Francis Bacon/

1. Helyzetelemzés. A tutorált csoport bemutatása összetétel, kor, érdeklődés, motiváltság, egyéb specifikumok alapján

Második éve veszek részt a Matehetsz új, tehetségsegítő programjában, a Tutor Programban. Az első év igazi kihívás volt a feladatok elvégzése terén, de a megszerzett ismeretek, tapasztalatok nagy segítségemre voltak, hogy a második évben könnyebben, felszabadultabban menjem a munka. Mivel a projekt fő célkitűzése a tutoráltak személyre szabott, saját igényeihez igazodó segítése, ezért, miután személyesen is megismerkedtem a tutorált diákokkal, igyekeztem egy egyéni fejlesztési tervet kidolgozni. Nyolc fő került hozzám beválogatásra. A projekt indulásakor még mindannyian általános iskolai tanulók voltak. Jelenleg 3 fő hetedikes, 4 fő nyolcadikos és 1 fő középiskolai tanuló. Életkori megoszlás szerint 2005-ben született 3 fő, (2 lány és 1 fiú), 2004-ben 4 fő (1 lány és 3 fiú), 2003-ban 1 fő (1 leány). Tehát a nemek aránya egyenlő. Mindannyian egy iskolában tanulnak, sőt vannak olyan gyerekek, akik még egy osztályba is járnak. Ennek a ténynek vannak előnyei, de hátrányai is. Előnye például, hogy ismerősök, személyesen is kommunikálnak egymással, gyorsabb az információáramlás. Ha a saját iskolájukba szervezem a csoportfoglalkozást, a helyszín mindenki számára könnyen megközelíthető, a szaktanárok véleményének kikérése is egyszerűbb. Hátránya, hogy nem tudnak hasonló érdeklődésű, gondolkodású fiatalokkal találkozni, barátságot kötni. A már megszerzett bemutatkozó anyag, illetve a személyes beszélgetés során nyert információk mellé igyekeztem további ismereteket gyűjteni kérdőíves módszer segítségével is. A www.tehetsegkapu.hu honlapról letöltött *Szabadidő* és *Kreativitás* kérdőívet alkalmaztam. Azért ezeket a vizsgálati módszereket választottam, mert az ember szabadidejében lehet igazán önmaga. Amikor nem meghatározott, hogy mit kell tenni, akkor ismerhető meg a legbiztosabban a belső hajtóerő. Ugyanakkor nagyon szükségesnek tartottam a minél több oldalról történő megismerést, hiszen a további külsős programokat az érdeklődés

irányultságának megfelelően igyekeztem tervezni. A *Szabadidő* kérdőív kitöltése során két kérdésre kerestem a választ a vizsgált személlyel kapcsolatban: milyen tevékenységterületen aktív, és hogyan éli meg ezt a tevékenységet? A tehetségazonosításban nagy jelentősége van a már érdeklődésből üzött, konkrét tevékenységeknek. Ezekre építhető a fejlesztés a már megjelenő érdeklődés nyomán. A *Szabadidő* kérdőív (Tehetségkapu) segítségével 33 állításon keresztül vizsgáltam a kedvelt tevékenységeket. Az űrlapon keverten szerepeltek az állítások. Minden állítást 1-től 5-ig értékelt a vizsgálati személy aszerint, hogy mennyire igazak rá. A kérdőív még lehetőséget adott két olyan tevékenység beírására is, amely nem szerepel a listában. Fontos tudni, hogy a kérdőív kiértékelésében nincs jó vagy rossz válasz. Az eredmények arról adnak képet, hogy mennyire és milyen módon tevékeny a vizsgálati személy. Úgy gondolom, hogy a kérdőívben megjelölt tevékenységek útmutatót is adnak a szabadidős fejlesztési lehetőségek terén. Mindezeket az információkat nagyon jól tudtam alkalmazni azon a téren, hogy milyen külső helyszínes programokat szervezzek a csoportfoglalkozások számára. A kérdőív a tevékenységeket 3 kategóriába sorolja be: fejlesztő, rekreációs fejlesztő és lazító. A kedveltség szintje mindegyik kategóriában ötféle lehet: kiváló, jó, átlagos, gyenge, nagyon gyenge. A vizsgálat eredményeként a gyerekek többségénél mindegyik kategóriában jó volt a kedveltség. Ebből is következik, hogy nagyfokú érdeklődés, motiváció, sokoldalúság jellemzi a tanulókat. A *Kreativitás* kérdőív vizsgálati célja az egyéni kreatív attitűd megismerése volt. A vizsgálati lapon szereplő állítások fele a kreativitás szempontjából pozitív, a másik fele negatív. A gyerekek tetszésük szerint kiválasztották azokat az állításokat, amelyekkel egyetértettek. Az eredményt a pozitív és negatív állítások összevetése adta. A választott pozitív állítások számából ki kellett vonni a negatív állítások számát. A kreativitás annál nagyobb valószínűségű, minél nagyobb a végső pontszám. Eredményképpen a csoport fele átlagos és jó kreatív attitűd szinttel rendelkezik. A csoport tanulói egyszerre több tehetségterületen is kiemelkednek. Az alábbi oszlopdiagram jól mutatja a tehetségterületek eloszlását tanulónként:

Gardner elmélete (1991) ugyanis hét egymástól független emberi intellektuális képességet különít el, amit humán intelligenciáknak nevez. Ezek a speciális tehetségterületek a következők: logikai-matematikai, nyelvi, testi-kinesztetikus, térbeli, zenei, interperszonális, intraperszonális. Én még ezeket a területeket kiegészítettem az IKT műveltséggel és digitális írástudással. Úgy gondolom, és tapasztalom is, hogy a mai gyerekek nagyon magas színvonalon alkalmazzák a különböző okos eszközöket. Így a nyolctagú csoportban a következő gyakorisággal fordulnak elő a fent nevezett tehetségterületek:

A diagram egyértelműen mutatja, mely tehetségterületek élveznek prioritást. A gyerekek nyelvi, verbális intelligenciája a leggyakoribb. Ez tapasztalható is, hiszen majdnem mindegyik tanuló változatos szókinccsel rendelkezik, kiváló beszédképesség jellemzi őket. Az

angol és német nyelvet is kitűnően beszélnek. Ezt követi a térbeli, vizuális intelligencia. Ők főként képekben gondolkodnak, jól tájékozódnak. A képzőművészet terén kimagasló alkotásokat készítenek. Ehhez az eredményhez nagymértékben hozzájárult az iskola rajz- és vizuális kultúra tanára, akinek tehetségkörébe nagyon szeretnek járni a gyerekek, és nyilván a fejlesztés is célirányosan történik. A természettudományos intelligencia és az IKT műveltség azonos gyakorisággal van jelen. A testi-kinesztetikus tehetségterület igaz csak 8%, azaz 2 tanulónál érintett, de ott nagyon magas szinten jelentkezik. Ebben a csoportban a logikai-matematikai tehetségterület nem élvez prioritást.

A gyerekek jó szociokulturális közegekből érkeznek. Ez már az első találkozáskor látható volt. Érték számukra a tanulás. A szülők sokat tesznek a gyerekek tehetséggondozása ügyében. Nagyon sok különóra (nyelvi órák, sport, lovaglás, szinkronstúdió, felvételi előkészítő, stb.) járnak, amelyek nem kevés pénzbe kerülnek. Ezzel a ténnyel akkor szembesültem, amikor programokat kezdtem szervezni a csoport számára. Talán kétszer volt olyan alkalom, amikor mindenki megjelent. Éppen ezért nagyon nehéz összehozni a csoportfoglalkozásokat, hogy mindenkinek jó legyen az időpont. Ilyenkor tényleg olyan programra, külső helyszínre van szükség, ahova magától nem igazán tud eljutni a tanuló. Tehát minden tényezőt figyelembe véve, így jutottam arra a következtetésre, hogy olyan helyszínen szervezzem meg a találkozást, ahol a személyes kontakton, kreativitásfejlesztésen kívül a gyerekek érdeklődésüknek, tehetségterületüknek megfelelően újabb ismeretekre, élményekre is szert tehetnek, gazdagodhatnak.

A jó gyakorlat részeként olyan külső helyszínt szeretnék bemutatni, amely nagyon speciális és egyedi, valamint figyelembe veszi a csoport érdeklődését, tehetségterületeik gyakoriságát. A téri-vizuális (képzőművészeti) tehetséggondozásban nagyon fontos, hogy a gyerekek milyen viszonyt alakítanak ki a tárgyi környezettel, illetve milyen utat járnak be ezen viszony kialakítása során. A környezet megismerése, a tárgyak megtapasztalása általában magától alakul ki, természetes módon. A szülő, pedagógus segíthet abban, hogy a tárgyakhoz, a környezethez fűződő viszony pozitívan, egészségesen, úgy alakuljon, hogy ebből alkotó jellegű megismerés és fejlődés válhasson. A mi esetünkben valószínűleg ez történt. A tárgyakban benne van az idő, a hagyomány, a kultúra, és benne van az ember természetes hajlama, igénye a szépségre. Úgy gondolom, hogy a restaurátor műhely, az ott zajló tevékenységek kitűnő alkalmat biztosítanak az érdeklődés, érdekeltség felkeltésére. Megtanulni, észrevenni, felfedezni az érdekes képeket, ráérezni a felfedezés nagyszerűségére sok tapasztalat, példa alapján lehetséges. Fontos a kreatív képesség kialakítása is, hogy a problémaérzékenység jól működjön. Tehát a restaurálás során megtekintett műalkotások

élménye egyrészt jelentheti a látás nyelvének megtanulását is. A képzőművészeti nevelés magában foglalja az esztétikai nevelést, és a művészeti nevelés szerepe az érzelmi nevelésben is nagyon jelentős.

Külső helyszín címe:

Csoportfoglalkozás a Szépművészeti Múzeum Könyvtárában
(5. emeleti restaurátor műhely)
1068 Budapest, Szondi utca 77.

Időpont: 2018. október 9.

2. A csoportfoglalkozás célja, tartalma, alkalmazott módszerek, a látogatás során várható eredmények

Mivel a csoportban több tanuló is kiemelkedik a téri-vizuális tehetségterületen, úgy gondoltam, hogy egy speciális helyszínt kellene választani. Így esett az ötlet a Szépművészeti Múzeum restaurátor műhelyére, ahol a program a képzőművészetre, restaurálásra koncentrált. Csala Ildikó főrestaurátorhoz már korábbi ismeretség is fűz, így nem volt akadály a program helyszínének és témájának a kiválasztása. Témaként megjelöltük: mi van a kulisszák mögött, illetve mivel foglalkozik egy restaurátor?

A csoportfoglalkozás célja:

- a tanulók erős oldalának támogatása, gyenge oldalának kiegyenlítése
- tantárgyi integráció, interdiszciplináris hatások
- a vizuális képi világ, képzelet, fantázia fejlesztése
- a vizuális és dramatikus elemek ötvözése
- a művészetek iránt érdeklődő, értő és befogadó ifjak nevelése
- az absztrakt gondolkodás fejlesztése
- kreatív gondolkodás
- közösségfejlesztés
- társas készségek, együttműködés fejlesztése
- pályorientáció

- problémaérzékenység

Sok-sok szervezés, e-mail előzte meg a találkozót. Éreztem, hogy a csoport számára is fontos a program. Két tanuló mégsem tudott eljönni, a felvételi előkészítők lefixált időpontjai miatt. Két óras foglalkozást terveztem. Az első órában a főrestaurátor mutatta be a műhely rejtelseit, a második óra pedig az átélt élményeké, a befogadásé, a sok-sok megfogalmazott kérdésre adott válaszoké volt – egy kellemes tea társaságában.

A csoportfoglalkozás első részének tartalma:

Ildikó nagy szakmai tudással mutatta be birodalmát. Elmondta, hogy a Szépművészeti Múzeum képrestauráló műhelyében folyamatosan ellenőrzik a képeket. Szerencsére van rá lehetőség, hogy a szakértők a múzeum teljes festményállományát – több ezer képet – évente-félévente tüzetesen átvizsgálják, főként a kiállításon szereplőket. Amennyiben az ellenőrzés során valamilyen rendellenességet észlelnek, és nincs lehetőség az azonnali restaurálásra, megpróbálják a romlás folyamatát megállítani, vagy legalább lelassítani. A tényleges restaurálást alapos vizsgálat, állapotfelmérés előzi meg, amely alapján restaurálási terv készül. Ennek elkészítésében több szakember is részt vesz, a képkeretkészítőtől kezdve a fotóson át a művészettörténészig mindenki segít abban, hogy a restaurátor a lehető legtöbbet tudja meg az adott festményről. A műhelyben a festmény az úr, „ő” irányítja a munkát. A vizsgálatok során minden kiderül a restaurálandó műtárgyról, esetenként az is, hogy eredetileg nem is olajfestéssel készült, hanem mondjuk temperával, mint például Jacopo del Sellaio *Keresztelő Szent János* című festménye. Általában vannak olyan egyértelmű jelek, szemmel látható sérülések, szakadás, benyomódás a vászonban, vagy hiányzó, lepergett festék, törött keret vagy elsötétedett színek, sárgult lakk, melyek egyértelművé teszik a kérdést. Restaurálás után az átláthatatlan, szinte fekete felületű, teljesen átszakadt vásznú festmény is válhat olyan műalkotássá, mely megtisztítva, megfoltozva vagy dublázva, kiretusálva visszakapja teljes, eredeti esztétikai értékét. Beavatkozásra azonban nem csak ilyenkor van szükség. Érdemes gondolni a kevésbé látható problémákra is: rovarfertőzés vagy penész is jelen lehet egy sokáig háborítatlanul a falon lógó festmény hátoldalán, a vászon és a feszítőkeret közti résekben. Észrevétlenül von „patinát” a dohányfüst vagy a szennyezett levegő a kép felületére, a házi portalanító és tisztító módszerek pedig sokszor csak rontanak a helyzeten. A festmény kiállítása előtt, hasonlóan az aukciókra, műtárgyárverésekre történő felkészítéshez, szintén ajánlatos az ilyen jellegű, apróbb- nagyobb javítások elvégzése. A kisebb, zavaró felületi szennyeződések eltávolítása, a színek felfrissítése egy új lakkréteggel, a díszkeret tisztítása, esetenként újra

aranyozása, a lepattant sarkok javítása hozzátartozik a festmények állapotmegőrzéséhez, és esztétikai értékük fenntartásához. (www.restauratorart.hu)

A kép a restaurálás befejeztével – megszabadulva több olajfestékrétegtől – visszakapja eredeti tempera-jellegét. A múlt században a restaurálás nagyrészt felújítást jelentett, és a retusőr nem egy esetben szignálta is a munkáját. A mai szabályok szigorúbbak: meg kell őrizni a kép eredetiségét – a munkálatok végén a kép egy speciális hordozóra kerül, amelytől visszakapja fatábla-jellegét –, történetiségét, a kopásokkal, „szerzői” javításokkal együtt. A bemutatott kép restaurálása egy évbe telik – most tartanak a felénél –, és a munkálatok négymillió-százezer forintba kerülnek. Részletes kutatás-vizsgálat után a szakmai konzíliumnak, a tulajdonosnak vagy a képviselőjének, valamint a múzeum, illetve a kiállítás vezetőjének közösen kell dönteni a restaurálás mikéntjéről. Meg kell keresni, ki a legalkalmasabb a feladat elvégzésére. A névsor ismert, hiszen a fiatal restaurátorokat már a diploma megszerzése után meghívják inaskodni a múzeum műhelyébe a tapasztaltabb mesterek mellé. Sőt a Szépművészeti, a Nemzeti Galéria és az Esztergomi Keresztény Múzeum már harmadéves egyetemistáknak is szívesen ad gyakornoki munkát. (Csala, 2017)

A restaurátorművészek szabadfoglalkozásúak, legtöbbjük egy-egy témára, korszakra szakosodott. Magyarországon jelenleg 100-150 jól képzett festő-restaurátor dolgozik, ám a specializálódás miatt egy-egy feladatnál csak 6-10 ember jöhet számításba. „Ha egy munkánál több mester neve is felmerül, előfordul, hogy mindegyiküktől ajánlatot kérnek, de soha nem pénzről szólót, hiszen ez olyan lenne, mintha orvosokat pályáztatnának, ki gyógyítja meg olcsóbban a beteget, úgy, hogy az lehetőleg ne haljon bele” – fogalmazott a főrestaurátor.

A Szépművészeti Múzeum Szondi utcai épületének több éve működő műhelyében egyszerre általában 15-20 művész dolgozik a műtárgyakon. Évente 15-20 jelentős művet restaurálnak. Egy-egy kép felújításának ideje általában fél év, de nem ritka az egy évig tartó munka sem. A műhely fenntartása az anyaintézmény támogatásán kívül két alapítvány, illetve a különböző szponzorok segítségével oldható meg. Az egyetemen működő Donátor Alapítvány elsősorban az oktatást, a Thesaurus Universalis Alapítvány pedig a tudományos kutatást és a kapcsolatok kiépítését segíti. Másfél éve a Magyar Alkotóművészeti Közalapítványnak köszönhetően a műhely egy 3 millió forint értékű infrakamerával gazdagodott. A kamera segítségével a festőművészek leghalványabb ceruza- és ecsetvonásait is felfedezheti a hozzáértő szem. Ugyancsak a restaurátorok tulajdonába került az a számítógéprendszer, amelynek tartozéka egy modern videomikroszkóp is. (*Ide süss!*, 2013)

A Szépművészeti Múzeum gyűjteménye világhírű, a világ tíz legértékesebb gyűjteménye között tartják számon. A különböző helyekről befolyó pénzekből 15-20 millió

forint fordítható évente restaurálásra. Ez igen komoly összeg, de nem állandó. Egy 1999-es UNESCO-pályázaton elnyert 35 ezer dollár például két festmény restaurálására volt elegendő. A megrendelők között sok a külföldi múzeum, intézmény. Ők, miután kiválasztják a nekik kellő tárgyat, megbízzák az itteni restaurátorokat, hogy az általuk is elfogadott elvek szerint végezzék el a szükséges munkálatokat. Így újult meg a legutóbb Vincenzo Civerchio *A Szűz temetése* című képe. A mű restaurálására a milánói Palazzo Reale adott megbízást. „Hat magyar restaurátor dolgozott a képen, és négy hónap alatt végeztek a munkával” – fejezte be előadását a főrestaurátor.

A csoportfoglalkozás második részének tartalma:

A program második részében a megszerzett benyomások, átélt élmények kifejezése és a sok-sok információ révén a tanulók részéről felmerülő kérdésekre igyekeztünk választ adni. Az elmondottak alapján szinte el sem tudtam képzelni, hogy a gyerekek még tudnak feltenni kérdéseket. „Mikor szoktak egy festménnyel restaurátorhoz fordulni? Honnan lehet tudni, hogy a festményt még csak érdemes, ajánlott restaurálni, és miről ismerhető fel, hogy a további állapotromlás elkerülése érdekében már feltétlenül szükséges?” – záporoztak az ilyen, és ehhez hasonló kérdések.

Az alkalmazott módszerek közül kiemelném:

- előadás
- magyarázat
- szemléltetés
- megbeszélés
- vita

3. A látogatás során szerzett eredmények. A csoporttagok aktivitása, mi hatott rájuk a legjobban?

A látogatás során körbejártuk a műhelyeket, közvetlenül is láttuk a munka közben dolgozó restaurátorokat, találkoztunk a képketkészítővel, művészettörténésszel, miközben Ildikó folyamatosan mesélt. A gyerekek megtapasztalták a pálya interdiszciplináris hatását, a csapatmunka, az együttműködés fontosságát. Mennyi tudomány, szakterület találkozik egy régi

műtárgy, festmény újjávarázsolásánál! Az új technológia pedig igazolta, hogy az informatika az a terület, ami az élet minden szegmensében alapértelmezetté válik. A képzőművészetben pont úgy, mint az élet egyéb más területein, s ez utóbbi azt is jelenti, hogy egyetlen munkavállaló sem úszhatja meg, hogy saját szakterületén túlmutató tudásra is szert tegyen. Az interdiszciplináris hatás, a tantárgyköziség mellett több tehetségterületen való fejlesztés is történt. Ez nem szűkíti, hanem épphogy tágítja a gyerekek érdeklődését. Gondolok itt a képzőművészeti, tudományos, nyelvi tehetségterületekre. Amikor ilyen együttműködést lát a diák, képes a tananyagokat összekapcsolni, valamint a csapatban való gondolkodást is erősíthetjük ezáltal. A gyerekek nagyon aktívak voltak, sokat kérdeztek.

A kitartás, a sikerélmény ösztönző erővel hathat más, komolyabb feladatok vállalására is. A pályaválasztás előtt álló diákok az élmények hatására magabiztosabbá, energikusabbá és céltudatosabbá válhatnak.

4. Következtetések levonása a külső helyszínen szervezett csoporttevékenységről

Én azt gondolom, hogy a tehetséggondozó szakember feladata mindig célorientált, odafigyelő, megfigyelő. Ez azt jelenti, hogy pontosan tisztában vagyunk a gazdagítás céljaival és a tanuló igényeivel. Úgy szervezzük a csoportos fejlesztő foglalkozásokat, hogy információforrásokat mutassunk a gyerekeknek érdeklődésüknek megfelelően. A külső helyszínen szervezett csoporttevékenységünk is gazdagítást biztosított. A tehetségfejlesztő módszerek közül alkalmaztam az érzékletes tanítás módszerét, ezen belül: a vizuális élményeket és a személyes élményeket. Ezek hatékonysága attól függ, milyen mértékben alkalmazzuk a tehetségeseknek. Összefoglalva: nagyon kellemes és hasznos délutánt töltöttünk együtt. Kíváncsiságunkat, tudásvágyunkat kielégítették a látottak és hallottak. Emellett nagyon jól szórakoztunk. A szakirodalom szerint a múzeumi, műtárgyak közötti szórakozás élménye nagymértékben hat a személyiségre. Sokszínű élményt nyújt, fontos eszköze a szellemi gyarapodásnak. Az előadás közben a restaurátor műhelyben a festmények, tárgyak világa, varázslata révén át lehetett élni a hallottakat. Ugyanaz a mondat, amelyik száraznak tűnik az osztályteremben, „zenévé válik” egy hasonló közegben. A gyerekekben sokkal mélyebben rögzül a tudás az élményszerűség eredményeként. Véleményem szerint a külső helyszínek jelentősége kiemelkedő. Ezt ma már tapasztaljuk különféle projekt tevékenységek, pl. a múzeumpedagógiai órák múzeumokban, zoopedagógiai órák állatkertben történő megtartása révén, és sorolhatnám tovább. A

foglalkozás során a társművészetekkel vonható párhuzam fejleszti a logikus gondolkodást, és tantárgyak közötti koncentrációt eredményez. Ez mindenképpen egy magasabb szintű gondolkodást is jelöl. A szépség, a harmónia meglátása a tanulók empátiáját, beleérző képességét is fejlesztette, ok-okozati összefüggéseket tárt fel. (MEZŐ, 2010) Azt gondolom, hogy a képzőművészeti érdeklődésű gyerekekből nemcsak művészek válhatnak, hanem olyan kreatív, alkotó egyének is, akik az élet más területein is képesek kimagasló eredményeket elérni. Ez a délután az elkötelezett tanulókat nyilván megerősítette pályaválasztásuk terén, de ha egyeseknek csak abban segített, hogy az értéket az értéktelentől megkülönböztethessék, már megérte.

5. Forrásjegyzék

[1] CSALA Ildikó, *A portréfestészetről egy ismeretlen angol festő ifjú képmásának restaurálása kapcsán*, In: Múzeumcafé 57., 2017, 43–48.

[2] MEZŐ Ferenc–KISS PAPP Csilla–SUBICZ István, *Képzőművész tehetségek gondozása*, Magyar Tehetségsegítő Szervezetek Szövetsége, Budapest, 2010

[3] *Ides süss! Festészeti kalauz*, Szépművészeti Múzeum, Budapest, 2013

[4] <https://www.tehetsegkapu.hu/TehetsegAzonositas>

[5] <http://www.restauratorart.hu/>

18. Nyakóné Kántor Mária

Jó gyakorlat kidolgozása: Tanulásmódszertan

1. Bevezetés

A megfelelő tanulási módszerek ismeretének hiánya a legtöbb tutoráltamnak problémát jelent, annak ellenére, hogy az iskolában eredményesek. A foglalkozáson az a célom, hogy néhány tanulásmódszertani ötlet segítségével átadjam azt a szemléletmódot, amely bármely tantárgy eredményes tanulásához felhasználható, és biztos alapot ad további tanulmányaikhoz is. Mindez úgy valósul meg, hogy középiskolás tanulókat kérek meg arra, hogy ismertessék saját módszereiket, személyes példaadásukkal motiválják a tutoráltakat. Azokkal a tanulókkal, akik bemutatják a módszereiket, nagyon röviden konzultálunk, megbeszélem velük, hogy milyen dolgokat emeljenek ki, és megkérem őket arra, hogy saját élményeikre alapozva beszéljenek.

A foglalkozás tanulási részképességek, készségek, attitűdök fejlesztésére is alkalmas, élményszerű, és nagy előnye az interaktivitás. Elősegíti a tanulókat abban, hogy a tanulással kapcsolatos problémáikkal szembenézzenek, azokra megoldást keressenek, a tanulást mindennapi életük ritmusának, szokásrendszerüknek megfelelően illesszék be, illetve a példa alapján megfelelően és célszerűen alakítsák ki saját hozzáállásukat. A tanulás módszereinek bemutatása és elsajátíttatása, a saját tanulási módszerek, eljárások kialakítása, rutinszerű gyakorlása a tanulás tanításának legkonkrétabb követelménye. Ez a szűk értelemben vett tanulásmódszertan, a gyerek ennek veszi hasznát közvetlenül és azonnal, s ezt a hasznosságot

– miközben a többi fejlesztési követelmény is megvalósulhat – észreveszi maga is. Ezeknek a praktikus és egyszerű módszereknek az elsajátíttatása adja meg a foglalkozás sikerét.

A gyakorlatok (melyek részben egyéni, részben közösségi, együttműködést is kívánnak) játékos jellegükből fakadóan kellő motivációt és jó hangulatot, kreatív és konstruktív tanulási légkört is teremtenek.

Általános iskolásoknak fontos a gondolkodási minták, sémák átadása, mivel a serdülőkortól már az önálló problémamegoldással való kísérletezés kerül előtérbe. A kommunikációs kompetenciafejlesztő feladatokon keresztül mindkettőre láthatunk példát. A felfedeztető tanulás érzékeltetésére egy egyszerű, bárki által elvégezhető kísérlet szolgál.

2. A foglalkozás vázlatja

Tutor neve: Nyakóné Kántor Mária

A foglalkozás témája: tanulásmódszertan

A foglalkozás címe: Hogyan tudnék könnyebben, de jobban tanulni?

A foglalkozás cél- és feladatrendszer:

- a tanulási módszereknek és annak a szemléletmódnak a megtanítása, amely bármely tantárgy eredményes tanulásához felhasználható
- a jó tanulási szokások tudatosítása
- a tanulás módszereinek bemutatása és elsajátíttatása, a saját tanulási módszerek, eljárások kialakítása
- a kulskompetenciák fejlesztése: anyanyelvi kommunikáció, matematikai kompetencia, természettudományos kompetencia, digitális kompetencia, természettudományos kompetencia, hatékony, önálló tanulás, szociális és állampolgári kompetencia, kezdeményezőkéesség és vállalkozói kompetencia, esztétikai- művészeti tudatosság és kifejezőkéesség

A foglalkozás didaktikai feladatai: új ismeretek szerzése, rögzítése

Tantárgyi kapcsolatok: történelem, idegen nyelv, földrajz, testnevelés

Forrásjegyzék:

[1] BERNÁTH László–N. KOLLÁR Katalin–NÉMETH Lilla, *A tanulási stílus mérése*, Iskolapszichológia Füzetek, 36. sz., ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2015

(internetes elérése: http://www.eltereader.hu/media/2015/11/IP36_READER1.pdf)

[2] Kerettanterv az Arany János Tehetséggondozó Program Kollégiumi blokkjához:

http://kerettanterv.ofi.hu/07_melleklet_miniszter/7.2_AJTP/7.2.3.1_tanmodszertan_ajtp.doc

[3] LANTOS Mihály, *Lépéselőny: Tanulj meg tanulni! Tanulási stratégia a vidám diákeknek*, Bioenergetic Kft., 2017

[4] NYAKÓNÉ KÁNTOR Mária, *Földrajz 7. osztály: Tanulói kísérletek*, Kisvárdai Város Önkormányzata, Kisvárdai Város, 2015

[5] NYAKÓNÉ KÁNTOR Mária, *Földrajz 7. osztály: Szaktanári segédlet*, Kisvárdai Város Önkormányzata, Kisvárdai Város, 2015 (A kiadványok a TÁMOP-3.1.3-11/2-2012-0036 azonosítószámú, *A modern természettudományos szemléltetés feltételeinek megteremtése Kisvárdán a Dr. Béres József Laboratórium korszerűsítésével, működtetésével* című projekt keretén belül készültek.)

[6] OROSZLÁNY Péter, *Tanulásmódszertan általános iskolásoknak – 10 éves kortól*, Metódus-Tan Bt., Budapest, 2010

[7] OROSZLÁNY Péter, *Tanulásmódszertan – Tanári kézikönyv – Általános iskola felső tagozat*, Metódus-Tan Bt., Budapest, 2015

Időkeret	A foglalkozás menete	Nevelési-oktatási stratégia			Megjegyzések
		Módszerek	Tanulói munkaformák	Eszközök és anyagok	
3 perc	A foglalkozás adminisztrációjának elkészítése	megbeszélés	frontális	tablet, fényképezőgép	jelenléti ív, fotó készítése
kb. 10 perc	<p>A foglalkozás óra céljának meghatározása egy videórészlet segítségével, annak a bemutatása milyen tanulásra lesz szükségünk a robotok korában.</p> <p>Beszélgetés a tanuláshoz milyen képességeinkre, milyen készségeinkre van szükség? Miért szükséges? Hogyan fejleszthetjük?</p> <p>Motiválás: Esőerdő játék A játék megbeszélése Mit fejleszt?</p>	<p>megbeszélés</p> <p>csoportos játék</p>	frontális	projektor, laptop	<p>videórészlet: Lépéselőny Tanulásmódszertani Központ által közzé téve: https://www.youtube.com/watch?v=59xsdm-cung&feature=youtu.be</p> <p>A tananyagunk és a tanítási-tanulási módszereink is 200 évvel ezelőttiek – mondja Jack Ma, az Alibaba, a világ legnagyobb online viszonteladói oldalának alapítója és vezetője.</p> <p>1. sz. melléklet Játék a figyelem és a szociális és vállalkozói kompetencia fejlesztésére.</p>

kb. 7 perc	<p>Feladat: Az iskolarádió műsorába készítetek egymással rövid interjút: HOGYAN TANULOK? címmel! Tegyetek fel kérdéseket egymásnak, majd beszéljétek meg, hogy milyen azonosságokat és milyenkülönbségeket említettetek!</p> <p>Ki szeretné megosztani a csoporttal</p>	dramatikus játék	párokban	fél literes PET palack (mikrofon)	<p>Kommunikációs kompetencia fejlesztése</p> <p>Vállalkozói kompetencia fejlesztése</p>
3 perc	<p>Közös megbeszélés a tanulók által alkalmazott módszerekről. Milyen az én tanulási stílusom? Hogyan tudok tanulni hatékonyan? Mennyire hatékony? Mennyire időigényes? miért éppen úgy tanulsz?</p>	beszélgetés	frontális munka	tábla	<p>tanár által készített fűrtábra a tanulói módszerekről</p>

10 perc	Tanulási stílus vizsgálata, elemzése, koordinátarendszerben rövid megbeszélés	tanulói tesztek kitöltése,	egyéni munka, majd szempontok szerinti kiértékelés, elemzés	laptop, projektor, tesztkiértékeléshez ez koordinátarendszer a melléklet szerint	2. sz. melléklet Tanári segédanyag: Bernáth László–N. Kollár Katalin–Németh Lilla: A TANULÁSI STÍLUS MÉRÉSE Iskolapszichológia Füzetek 36. sz. Sorozatszerkesztő: N. Kollár Katalin, Budapest, 2015 ELTE Eötvös Kiadó Elérhető: interneten http://www.eltereader.hu/media/2015/11/I_P36_READER1.pdf
10 perc	1. meghívott vendég (egy gimnáziumi tanuló) Fő vonal: Szövegfeldolgozási módszerek bemutatása egy történelem leckén keresztül	előadás, példaadás egy sikeres tanuló elbeszélése alapján, bemutatás	csoport munka, majd közös megbeszélés a tanulói kérdések alapján	tankönyv	3 vendég meghívása, akik különböző tanulási technikákat mutatnak be az alábbi kulcsgondolatok köré építve: - aláhúzás, kulcsszavak kiemelése, szövegkiemelés, - vázlatkészítés, kulcsszó-vázlat, - jegyzetelés írott szövegből, kivonatolás, jegyzetelés hallott szövegből, emlékeztető - cédulázás

10 perc	<p>2. meghívott vendég (felsőfokú nyelvvizsgálóval rendelkező gimnáziumi tanuló)</p> <p>Fő vonal: Sikeres módszerek a nyelvtanulásban</p>	előadás, példaadás egy sikeres tanuló elbeszélése alapján			<p>előadásának kulcs gondolatai:</p> <ul style="list-style-type: none"> - idegen nyelvű szövegek hallgatása (film, kisvideó a youtube-on, hanganyag a netről, hangoskönyv) - célok folyamatos szemmel tartása (pl. kell a továbbtanuláshoz) - ne szavakat, hanem kifejezéseket, mondatokat, szituációkat jegyezz meg - az internet adta lehetőségek kihasználása - szókártyák készítése - nyelvtani szerkezetek használatának szabályai, módjai - készíts cetliket a lakásban - használd ki a holtidőket (pl. buszon, vonaton) - beszélj a célnyelven minél többet
---------	---	---	--	--	---

20 perc	<p>3. meghívott vendég: egy kutatódiák kísérlet bemutatója segítségével egy nehezebb földrajz lecke megtanulásának módszerei: (vulkánok)</p> <p>Beszélgetés arról, miért könnyebb kísérletezve tanulni, hogyan lehet más tárgyból is „felfedezni” a tananyagot</p>	<p>tanulói demonstrációs kísérlet</p> <p>megbeszélés</p>	<p>tanári demonstrációs kísérlet, majd közös elemzés</p>	<p>részletezve a 3. sz. mellékletben</p>	<p>Természeti jelenségek bemutatásán keresztül annak a megfigyelése, pontos leírása; kérdések megfogalmazása, hipotézisalkotás, kísérlet, következtetés; fogalomalkotás; fogalommagyarázat, definíciók és szabályok megfogalmazása, rögzítése, gondolattérkép készítésének gyakorlása, jegyzetelés; feladatmegoldási modellek, térképhasználati gyakorlatok; táblázatok, ábrák, grafikonok olvasása Kísérlet leírása: 3. sz mellékletben Útmutató az egyszerű kísérlethez: 4. sz melléklet.</p>
	1.				
15 perc	<p>Rendszerezés</p> <p>Folytatódik a Sulirádió riportműsora A <i>Villámkérdések</i> c. műsorral jelentkezünk</p>	<p>Szituációs játék</p>	<p>Szituációs játék</p>	<p>mikrofon (igazi)</p> <p>önismereti kártya színes képei</p>	<p>A jó tanulási szokások tudatosítása Kérdések:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Azért tetszett a mai foglalkozás, mert..... (A választott kártyán lévő információkat kell beépíteni) 2. Új tanuló érkezik egy idegen bolygóról. Lássátok el jó tanácsokkal, <ul style="list-style-type: none"> ○ hogyan tudná hamar elsajátítani a magyar nyelvet?

	Értékelés, összegzés				<ul style="list-style-type: none">○ hogyan ismerheti meg könnyen a bolygónkat? <p>3. Fogalmazzatok meg helyette egy képeslapot, amit egy távoli univerzumba fog elküldeni, arról, hogyan tanulnak itt a tanulók!</p>
--	----------------------	--	--	--	--

1. sz. melléklet: Esőerdő játék

A tutoráltak körbe állnak. A tutor elkezd a mozdulatot, a tőle jobbra álló átveszi azt, aztán egymás után, sorban mindenki átveszi a szomszédjától. Egészen addig ugyanazt a mozdulatot végzi mindenki, amíg egy újabb mozdulat nem ér el hozzá.

Feladatok:

1. Két kéz összedörzsölése,
2. jobb kéz csattint,
3. két kéz csattint,
4. taps,
5. combütögetés,
6. jobb láb dobbant,
7. két kéz csattint,
8. jobb kéz csattint,
9. két kéz összedörzsölése,
10. mozdulatlanul állnak (hang nélkül).

A játék megbeszélése:

- tetszett-e
- mit fejleszt
- mire alkalmas ez a játék a tutoráltak szerint
- mire kellett figyelni
- adódtak-e nehézségek

2. sz. melléklet: Tanulási stílus kérdőív¹

Név:

Osztály:

Olvasd el figyelmesen az alábbi mondatokat! Döntsd el, hogy az öt válasz közül melyik jellemző rád és azt a számot írd be a kipontozott helyre! Itt nincsenek helyes vagy helytelen válaszok. Csak a saját véleményed fontos.

1 = Egyáltalán nem jellemző rám.

2 = Nem jellemző rám.

3 = Nem tudom eldönteni, igen is, nem is.

4 = Jellemző rám.

5 = Nagyon jellemző rám.

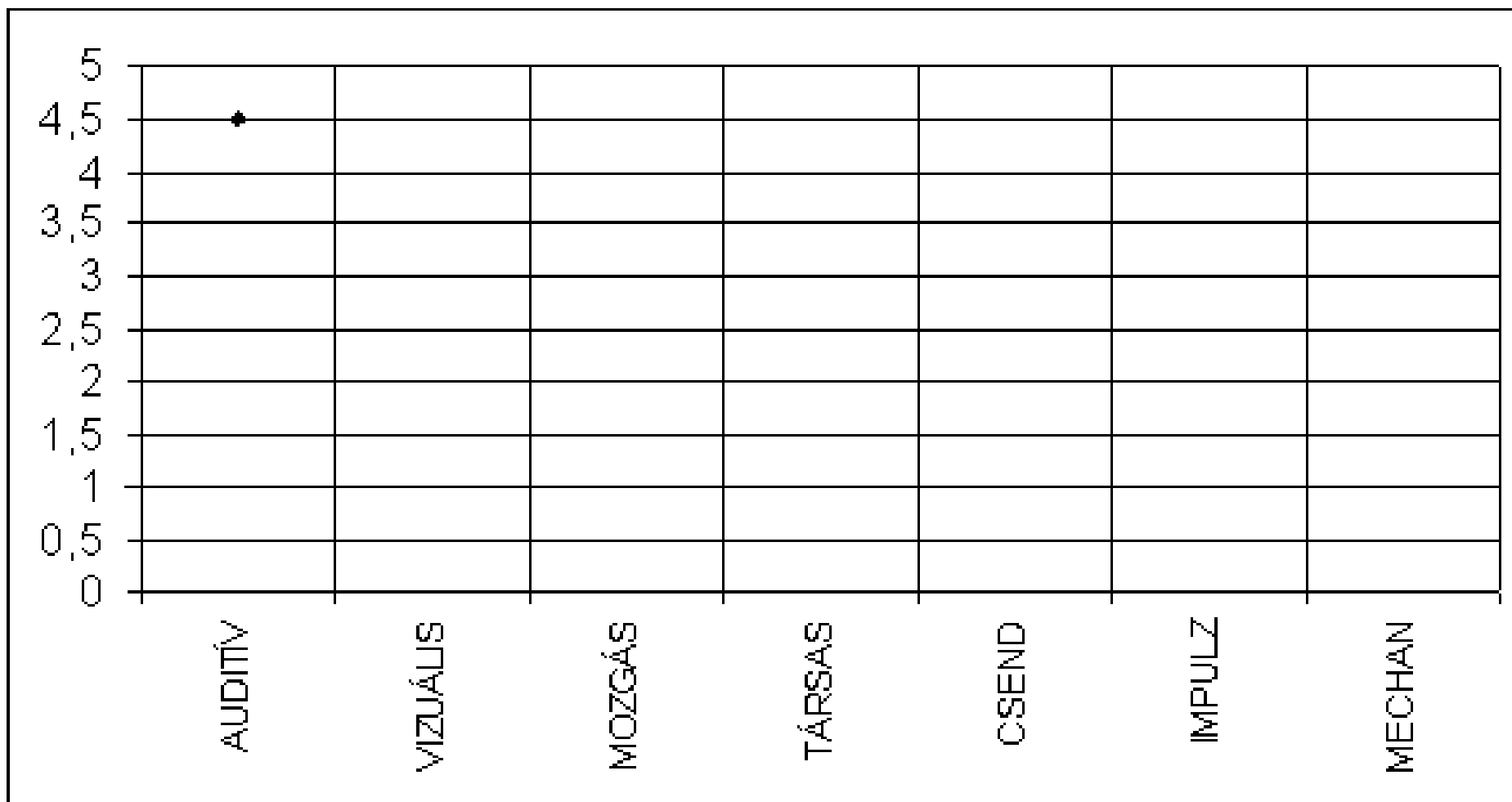
A 3-as választ csak ritkán használd!

1. Ha látom is és hallom is a megtanulandó szöveget, nagyon könnyen megjegyzem.	5	4	3	2	1
2. Hangosan szoktam elolvasni a tananyag szövegét, amikor felkészülök.	5	4	3	2	1
3. Szívesebben tanulok az osztálytársammal vagy a barátommal, mint egyedül.	5	4	3	2	1
4. Nagyon hasznos számomra, ha a tanár ábrákat mutat be a táblán vagy az írásvetítőn, amikor magyaráz.	5	4	3	2	1
5. Ha ábrát készítek, jobban megértem a leckét, mintha csak olvasom.	5	4	3	2	1
6. Jól tudok úgy tanulni, ha csak némán olvasva átveszem a leckét.	5	4	3	2	1
7. Szívesebben töltöm az időmet rajzolással, festéssel, mint sportolással vagy mozgást igénylő játékkal.	5	4	3	2	1
8. Gyakran előfordul, hogy szóban elismétlem, felmondom magamnak a leckét.	5	4	3	2	1
9. Ha leírom magamnak azt a szöveget, amit meg kell tanulnom, akkor könnyebben megjegyzem, mintha csak látom vagy hallom.	5	4	3	2	1
10. Nem szeretem azokat a feladatokat, amiken törnöm kell a fejemet.	5	4	3	2	1
11. Nyugtalanít, ha tanulás közben csend van körülöttem.	5	4	3	2	1
12. Jobban kedvelem azokat a feladatokat, ahol kézzel fogható dolgokkal, tárgyakkal kell foglalkozni, mint ahol csak rajzok, ábrák vagy szövegek vannak.	5	4	3	2	1

¹[https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:0qJgTgXIkWUJ:https://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop412A/2009-0007_inkluziv_gyogypedagogia_didaktikaja_i/TANANYAG/docs/9_tanulasi_stilus_kerdoiv.doc+&cd=1&hl=hu&ct=clnk&gl=hu\(letoltve: 2018. november 14.\)](https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:0qJgTgXIkWUJ:https://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop412A/2009-0007_inkluziv_gyogypedagogia_didaktikaja_i/TANANYAG/docs/9_tanulasi_stilus_kerdoiv.doc+&cd=1&hl=hu&ct=clnk&gl=hu(letoltve: 2018. november 14.))

13. Jobban megy nekem az olyan feladat, ahol valamilyen mozdulatot kell megtanulnom, mint ahol szövegeket kell megérteni.	5 4 3 2 1
14. Jobb, ha a tanár magyarázatát meghallgatom, mintha a könyvből kellene megtanulni az anyagot.	5 4 3 2 1
15. A szabályokat szóról szóra bevágom.	5 4 3 2 1
16. Ha ábrát készítek magamnak, jobban megértem a leckét, mintha más által készített rajzot nézegetnék.	5 4 3 2 1
17. Amikor a tanár felszólít és kérdez tőlem valamit, gyakran előbb válaszolok, minthogy át tudnám gondolni, mit is mondok.	5 4 3 2 1
18. Szeretem, ha kikérdezik tőlem, amit megtanultam.	5 4 3 2 1
19. Ha vannak képek, ábrák a könyvben, könnyebb a tanulás.	5 4 3 2 1
20. Ha megbeszélem valakivel a tananyagot, akkor könnyebben megtanulom.	5 4 3 2 1
21. Teljes csendben tudok csak tanulni.	5 4 3 2 1
22. Amikor új dolgokat tanulok, jobban szeretem, ha bemutatják, mit kell csinálnom, mintha szóban elmondják, mit kell tennem.	5 4 3 2 1
23. Ha valaki elmondja nekem a leckét, sokkal könnyebben megértem, mintha egyszerűen csak elolvasom.	5 4 3 2 1
24. Egyedül szeretek tanulni.	5 4 3 2 1
25. Tanulás közben nagyon zavaró, ha beszélgetnek körülöttem.	5 4 3 2 1
26. Akkor tanulok könnyen, ha közben szól a rádió, TV vagy a magnó.	5 4 3 2 1
27. Akkor vagyok biztos egy felelésnél, ha szóról szóra megtanulom a leckét.	5 4 3 2 1
28. Gyakran előfordul, hogy megtalálom a számtanpélda megoldását, de nem tudom elmagyarázni és bebizonyítani, hogyan jutottam el a megoldáshoz.	5 4 3 2 1
29. Szívesebben bemutatom, hogyan kell valamit csinálni, minthogy elmagyarázzam.	5 4 3 2 1
30. Gyakran előfordul, hogy olyan dolgokat is megtanulok, amiket nem nagyon értek.	5 4 3 2 1
31. Amikor egy számtanpéldát megoldok, szinte minden lépést meg tudok indokolni, hogy miért tettem.	5 4 3 2 1
32. A tanári magyarázat nem sokat jelent nekem, a könyvből mindent meg tudok tanulni.	5 4 3 2 1
33. Több olyan dolgot tudok csinálni, amit nehéz lenne szavakkal elmagyarázni /kézügyességet igénylő feladatok/.	5 4 3 2 1
34. Mozdulatokat könnyebben megjegyzek, mint képeket vagy ábrákat.	5 4 3 2 1

Tanulási stílus kérdőív értékelése

Auditív: 2, 6n,8,14, 23, 32n (6)

Vizuális: 4, 5,19,22,29 (5)

Mozgásos: 7n, 9,12,16,33,34 (6)

Társas: 3, 18,20,24n (4)

Csend: 11n, 21,25,26n (4)

Impulzív: 1n, 13,17,28,31n (5)

Mechanikus: 10, 15,27,30 (4)

Az n betűvel jelzett tételekhez tartozó értéket kivonjuk 6-ból. A tételekhez tartozó értékeket összeadjuk és átlagoljuk, vagyis elosztjuk a tételek számával. A kapott értékek összehasonlíthatók és a fenti koordináta-rendszerben ábrázolhatók.

3. sz. melléklet: Vulkáni tevékenység (részlet a tanulói munkafüzetből)²

Elméleti ismeretek

A vulkán kifejezés az ókori római tűzisten, Vulcanus nevéből ered. A vulkánok működésével foglalkozó tudományágat vulkanológiának, az ezzel foglalkozó tudósokat vulkanológusnak hívjuk. Európa legnagyobb vulkánja a szicíliai Etna, amely a Föld egyik legaktívabb tűzhányója. A helyiek „vulcano buono”-nak, azaz jó vulkánnak hívják. Sokan azt hiszik, hogy a vulkánokból olvadt kőzetek törnek a felszínre, de valójában a vulkáni működés ennél jóval összetettebb.

Amikor a magma a felszínre ömlik, vulkanizmusról beszélünk. A felszínre jutó magmát lávának nevezzük. Ha a földkérget mély törések szabdalják, a hasadékon át felszínre jutó láva lávatakarót képez.

Csatornás vulkanizmus esetén a magmakamrából csatornán át halad a felszínre a magma. A felszínen kráter keletkezik, a kihűlő lávából pedig vulkáni kúp.

Cél meghatározása

A következő kísérletben egy működő vulkánt modellezünk, amely szemlélteti, hogyan tör elő a láva gázok kíséretében.

A kísérletek elvégzéséhez szükséges eszközök és anyagok

Szükséges eszközök:

- kancsó
- keverőpálca
- tölcsér
- műanyag palack
- műanyag tálca
- edény
- két papírtányér

²NYAKÓNÉ KÁNTOR Mária, *Földrajz 7. osztály: Tanulói kísérletek*, Kisvárdai Város Önkormányzata, Kisvárdai 2015.

- toll
- csészealj
- evőkanál
- stopperóra

Szükséges anyagok:

- szódabikarbóna vagy sütőpor
- liszt
- homok
- ecet
- piros ételfesték
- méz
- mosogatószer

A kísérletek részletes leírása

1. sz. kísérlet – Vulkánkitörés

1. Tedd bele a száraz kancsóba a sütőport!
2. Add hozzá a lisztet! Keverd össze őket alaposan!
3. Győződj meg arról, hogy a tölcsér és a palack teljesen száraz!
4. Öntsd át a keveréket egy tölcséren keresztül egy műanyag palackba!
5. Önts homokot a műanyag edénybe!
6. Tegyel hozzá annyi vizet, hogy a homokot formázni tudd! Vigyázz, hogy ne legyen túl vizes!
7. Állítsd a keveréket tartalmazó palackot egy tálca közepére!
8. Tedd köré a homokot!
9. Próbáld meg vulkáni kúpot formálni!
10. Önts ecetet a kancsóba!
11. Adj hozzá piros színű ételfestéket!
12. Tedd a tölcsért a műanyag palack nyílásába!
13. Öntsd bele az ecetet!
14. Vedd ki a tölcsért a palackból!
15. Várj egy kicsit és figyeld meg, hogy mi történik!

1. ábra A vulkán kitörése (Fotó: Smajda Fanni, Kisvárdai Bessenyei György Gimnázium)

Feladatok

1. Rajzolj le egy rétegvulkánt! Segítségül megadunk néhány fogalmat, mit ábrázoljon a rajzod.

magmakamra, kráter, kürtő, vulkáni kiömlési kőzetek, vulkáni törmelékes kőzetek,
hamu, füst

2. sz. kísérlet – A láva mozgásának szemléltetése

1. Rajzolj egy kört a tányérokra, például úgy, hogy körberajzolod a csészealjzat!
2. Tegyel egy kanál mézet az egyik tányér közepére!
3. Nézd meg harminc másodperc múlva, hogy mennyire terült szét a tányéron! Jelöld be tollal!
4. Mérd az időt stopperórával!
5. Mérd meg, hogy mennyi idő alatt terül szét a körvonalig!
6. Tegyel a másik tányér közepére ugyanennyi mosogatószert!
7. Nézd meg harminc másodperc múlva, hogy mennyire terült szét a tányéron! Jelöld be tollal!
8. Mérd meg, hogy mennyi idő alatt terül szét a körvonalig!

Feladatok

1. A Földön több száz kilométeres lávafolyások is előfordulhatnak. A viszkozitás kifejezést használják a tudósok akkor, amikor arról beszélnek, hogy a folyadékok mennyire hígak, illetve sűrűek. A híg folyadékoknak kicsi a viszkozitásuk. Az előző kísérletben melyik anyagnak nagyobb a viszkozitása?
2. Keress az atlaszodban olyan vulkánokat, amelyek Ázsiában találhatóak! Sorolj fel néhányat!

.....

.....

Keress meg az atlasz segítségével, hogy milyen kőzetlemezek találhatóak a térségben! Milyen összefüggést látsz a vulkánok elhelyezkedése és a kőzetlemez határok elhelyezkedése között?

.....

3. Melyik vulkánt ábrázolja a kép? Képzeld el, hogy te vagy a képen található vulkán! Mutatkozz be a megadott szempontok alapján, úgy, hogy akik nem látnak, azok is felismerjenek!

Hol található? Melyik szigeten? Melyik óceánhoz van közel? Milyen távolságra van az ország fővárosától? Milyen magas? Milyen típusú vulkán? Mit gondolsz, működő vulkán-e? Szerepel-e a világörökségi helyszínek között?
--

2. ábra (forrás: <http://tudasbazis.sulinet.hu/hu/termeszettudomanyok/foldrajz/regionalis-foldrajz/azsia-foldrajza/japan-foldrajza>)

Tapasztalatok rögzítését szolgáló kísérleti jegyzőkönyv

Amit csináltunk	Amit tapasztaltunk	A tapasztalatok magyarázata

Forrásjegyzék

- [1] Rainer KÖTHE, *Mi micsoda 76.: Vulkánok*, Tessloff-Babilon Kiadó, Budapest, 2012
- [2] Rasha ELSAEED (szerk.), *150 Kísérlet*, CSER Kiadó, 2001
- [3] A Sulinet digitális tudásbázis földrajz lapján:
<http://tudasbazis.sulinet.hu/hu/termeszettudomanyok/foldrajz/regionalis-foldrajz/azsia-foldrajza/japan-foldrajza> (Utolsó letöltés: 2014. január 5.)

4.sz. melléklet: Vulkáni tevékenység (tanári segédlet)³

Nevelési-fejlesztési célok meghatározása

Természettudományos kompetenciafejlesztés a rendszerszemlélet kialakításával, logikai kapcsolatkereséssel. Az oksági gondolkodás erősítése, mélyítése, több ok együttes hatására bekövetkező jelenségek vizsgálata során (vulkanizmus).

Tanulási kompetenciák fejlesztése ábrakészítési feladatokkal, a felfedezett tanulási stratégia alkalmazásával (megfigyelések, modellezés, kísérlet megadott szempont alapján, tanári irányítással), a modellszemlélet alapozásával és a tapasztalatrögzítés önállóságának fokozatos növelésével.

Ismeretek/fejlesztési követelmények

A földtani és a természetföldrajzi fogalmak összekapcsolása.

Geológiai (belső) erők megnyilvánulásainak megértése, a kőzetlemez mozgása és következményei, a vulkanizmus összekapcsolásával.

Szerkezetalkító folyamatok és a külső erők felszíni következményeinek, a domborzati adottságok következményeinek megismerése.

Tapasztalatok magyarázata

Amit csináltunk	Amit tapasztaltunk	A tapasztalatok magyarázata
Műanyag palackba liszt és sütőpor keverékét öntöttünk, és vulkáni kúpot formázva nedves homok közepébe állítottuk. Ételfestéket adtunk hozzá, majd ecetet öntöttünk bele.	A vulkán „kitört”: színes, lassan folyó hab képződött.	A szódabikarbóna az ecettel reakcióba lép, gázok keletkeznek (CO ₂), és ez a gáz színezett láva formájában kilöki a lisztet a palackból.
Tettünk egy kanál mézet az egyik tányér közepére, a másik közepébe pedig mosogatószert. Megfigyeltük és bejelöltük, hogy mennyire terült szét a tányéron.	A méz nehezebben, lassabban folyik szét, mint a mosogatószer.	A mosogatószer viszkozitása kisebb, mint a mézé (hígabb), ezért könnyebben szétfolyik.

³NYAKÓNÉ KÁNTOR Mária, *Földrajz 7. osztály: Szaktanári segédlet*, Kisvárdai Város Önkormányzata, Kisvárdai 2015

Forrásjegyzék

- [1] Rainer KÖTHE, *Mi micsoda 76.: Vulkanok*, Tessloff-Babilon Kiadó, Budapest, 2012
- [2] Rasha ELSAEED (szerk.), *150 Kísérlet*, CSER Kiadó, 2001
- [3] A Sulinet digitális tudásbázis földrajz lapján:
<http://tudasbazis.sulinet.hu/hu/termesztudomanyok/foldrajz/regionalis-foldrajz/azsia-foldrajza/japan-foldrajza>(Utolsó letöltés: 2014. január 5.)